

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΕ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΑΘΘΗΣ 19.—Τηλ. 227-689 | 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1968 | ΑΡΙΘ. 24

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΠΟΥΔΑΖΟΥΣΑΝ ΝΕΟΤΗΤΑ

Α'.

1. Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους Σπουδῶν, ἐθεώρησα καλὸν ν' ἀπευθύνω ὀλίγας λέξεις πρὸς τὴν σπουδάζουσαν Νεότητα, μάλιστα ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου δημοσιογραφικοῦ Δελτίου τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. Τὸ ἄρθρον μου τοῦτο παρεμβάλλεται, ὡς κατ' ἐξοχὴν ἐπίκαιρον, ἐν εἴδει ἀναπαύματος τῶν ἐν συνεχείᾳ ἄρθρων «Ἐκκλησία καὶ Πρόοδος». Πλέον τῆς ἐπικαιρότητος, οἱ λόγοι μου εἶναι ἀπαύγασμα καὶ ἐσωτέρας ἐπιταγῆς. Ἐπιθυμία μου εἶναι νὰ ἔλθω εἰς πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τὴν σπουδάζουσαν Νεότητα τῆς σήμερον, ὅχι δίδων συμβουλὰς, ἀλλ' οἰοῦναι ἐξομολογούμενος πρὸς αὐτήν. Θὰ ἤθελον νὰ ἔχω τὴν χάριν τοῦ λόγου καὶ τὴν δύναμιν τῆς σκέψεως τοῦ ἱεροῦ Ἀύγουστινου, διὰ νὰ ἐκφράσω καὶ ἐγὼ πρὸς τὴν πεφιλημένην Ἑλληνικὴν Νεότητα, τὴν ἐν τῷ ἱερῷ Τεμένει τῆς Γνώσεως ἀναζητοῦσαν τὴν Ἀλήθειαν ἐν τῷ Κλάδῳ ἐκείνῳ τῆς Ἐπιστήμης, ὃν ἡ ἴδια ἐκάστου κλίσις καὶ ἔφεσις ἐπελέξατο, καὶ τὰ ἐνθυμήματα καὶ τὰς πράξεις τῆς Νεότητός μου, ἀλλὰ καὶ τὰ αἰσθήματα, ὑπὸ τῶν ὁποίων κατέχομαι σήμερον.

2. Ἄλλ' ἂν στεροῦμαι τῶν χαρισμάτων τοῦ λόγου καὶ τῆς σκέψεως τοῦ σοφοῦ καὶ μεγάλου Πατρὸς τῆς τε Δυτικῆς καὶ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἐν τούτοις πολλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἀπὸ ἑτέρους ἐξ ἴσου σοφοὺς καὶ μεγάλους διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας μας διδαχθεῖς· σὺν ἐπὶ τούτοις καὶ ὡς πατὴρ τέκνων καὶ ὡς Ἀκαδημαϊκὸς Διδάσκαλος ἰδίαν πείραν κτησάμενος, θὰ τολμήσω νὰ ἐξο-

μολογηθῶ καὶ ἐγὼ πρὸς Ὑμᾶς τοὺς Νέους Σπουδαστάς μας, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι οἱ λόγοι μου θὰ εὗρωσι καὶ κατανόησιν καὶ ἀνταπόκρισιν παρ' ὑμῶν.

Προκαταβολικῶς ὅμως λεχθήτω, ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι φέρομεν ἐν ἑαυτοῖς τὴν αὐτὴν οὐσίαν Πνεύματος, μὲ τὰς αὐτὰς ἐνεργείας καὶ ιδιότητας καὶ τὰς αὐτὰς τάσεις καὶ ἐπιδιώξεις. Κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον, τὸν Ἐνα καὶ Πρῶτον, καὶ ἐμφυσῆσας εἰς αὐτὸν ἔδωκε «πνοὴν ζωῆς», ἤτοι τὴν Ψυχὴν, ἀπ' ἀρχῆς ὑπ' Αὐτοῦ ἀθάνατον καὶ διὰ τὴν αἰωνιότητα πλασθεῖσαν. Δὲν εἴμεθα λοιπὸν «οἱ ἄνθρωποι», ἀλλ' «ὁ ἄνθρωπος», ὁ αὐτὸς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Δημιουργοῦ πλασθεὶς καὶ ζωθεὶς καὶ διὰ τὴν αἰωνιότητα προορισθεὶς.

3. Τὸ ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα φύσει πλάσματα τοῦ αὐτοῦ Δημιουργοῦ, ἔχει ὡς συνέπειαν καὶ τὸ ὅτι πάντες εἴμεθα τέχνα τούτου, ἀδελφοὶ δὲ μεταξὺ μας καὶ ἐπομένως ἴσοι πρὸς ἀλλήλους. Ἡ ἀδελφότης ὅμως, ἡ υἰότης καὶ ἡ ἰσότης διαταράσσονται, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ἴδιοι στασιάζοντες κατ' ἀλλήλων, ἀρνούμεθα τὴν ὀφειλομένην ἀμοιβαίαν ἀγάπην. Πῶς δὲ τοῦτο συμβαίνει, ἐρχόμεθα εὐθὺς ἀμέσως νὰ εἴπωμεν. Καθ' ἣν στιγμὴν θὰ θελήσῃ τις νὰ ὑψώσῃ ἑαυτὸν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, διὰ νὰ δυνηθῇ παραγκωνίζων τούτους ν' ἀπολαύσῃ ὅσον πλείονα τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, ἀμαυρίζεται ἡ ἔννοια τῆς υἰότητος, τῆς ἀδελφότητος καὶ τῆς ἰσότητος καὶ ἀντὶ τῆς συνισταμένης ἐννοίας τῆς Ἀγάπης, τὴν ὁποίαν δημιουργοῦν αὐταί, ὑπεισέρχεται τὸ μῖσος, ἡ ἐχθρότης, ὁ

πόλεμος, ὁ ἀνταγωνισμὸς καὶ ὅλη ἡ πολυ-
ποίκιλος Κακία.

4. Αἱ Ἅγιοι Γραφαὶ μᾶς διδάσκουν, ὅτι οἱ Νέοι εἶναι ἰδιαίτερος εὐεπίφοροι εἰς τὸ κακόν. Ἀλλὰ συγχρόνως μᾶς διδάσκουν ὅτι ἀπὸ τοὺς Νέους γεννῶνται καὶ αἱ ὑψίσται Ἀρεταὶ καὶ οἱ Νέοι κυρίως εἶναι οἱ πρωτεργάται τῶν ἡρωϊκῶν πράξεων, ἔτοιμοι διὰ θυσίας καὶ ἀριστείας γενναίας καὶ θαυμαστάς. Ἀρκεῖ νὰ τύχουν τοῦ καλοῦ ἢ κακοῦ περιβάλλοντος αὐτοὺς κόσμου· τῆς καλῆς ἢ κακῆς ἀγωγῆς καὶ ἀνατροφῆς· τῶν καλῶν ἢ κακῶν παραδειγμάτων, τῶν ἀρίστων ἢ μὴ διδασκάλων, ἀκόμη τῶν ὠφελίμων καὶ ἐποικοδομητικῶν βιβλίων, ἢ τῶν ἐπιζημίων καὶ ψυχοβλαβῶν, διὰ νὰ στραφοῦν πρὸς τὴν καλὴν ἢ τοῦναντίον τὴν κακὴν ὁδὸν τοῦ βίου.

★

5. Δεκαεπταετῆς ἤλθον καὶ ἐγὼ διὰ νὰ σπουδάσω. Ὁ πόθος τῆς γνώσεως κατέφλεγε τὴν ψυχὴν μου. Ἀπὸ τὸ χωριὸν ἤλθον εἰς τὴν μεγάλην πόλιν. Εὐρέθην μέσα εἰς ἓνα στρόβιλον. Δὲν ἐγνώριζα ἢ μόνον μερικοὺς συμπατριώτας μου. Ἀλλ' ἢ συντροφιά τῶν εὐτυχῶς πολὺ ἐνωρὶς με ἀπεγοήτευσεν. Ἐπόθουν τὴν γνώσιν. Ἐπεζήτησαν τὴν μόνωσιν διὰ νὰ μελετῶ καὶ διὰ νὰ μανθάνω. Παρὰ τὰ πενιχρὰ μέσα διαβιώσεώς μου, κατώρθωνα με στερήσεις καὶ οἰκονομίας ν' ἀγοράζω τὰ βιβλία πού με προσείλκυον περισσότερο. Πολλὰ τῶν βιβλίων ἦσαν ὠφέλιμα καὶ ἐποικοδομητικά· τὰ περισσότερα ὅμως ὑπέθαλλον μᾶλλον τὴν φαντασίαν μου καὶ τὰ πάθη μου. Τὸ καλὸν μυθιστόρημα καὶ ἡ καλὴ ποιησις με εἴλκυον ἰδιαίτερος.

6. Ταχέως ὅμως ἀντελήφθην ὅτι τὰ ξένα πρὸς τὴν Ἐπιστήμην μου βιβλία με ἀπησχόλουν περισσότερο τοῦ δέοντος καὶ με παρέσυρον εἰς σφαίρας ξένας τῶν ἐπιδιώξεών μου. Ἦρχισα τότε νὰ διακρίνω τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακὸν βιβλίον. Με ἐβοήθησαν εἰς τοῦτο πρόσωπα με πείραν τῆς ζωῆς καὶ με φόβον Θεοῦ. Ὁ Θεὸς τοὺς ἔστειλεν, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀναγνωρίζω. Ἦρχισα νὰ περιορίζωμαι εἰς τὴν μελέτην τῶν βιβλίων τῆς Ἐπιστήμης μου. Ἡ ξηρὰ καὶ ἄχρους ἐκθεσις τῶν ἐπιστημονικῶν τούτων βιβλίων μ' ἐκούραζε, παρὰ τὴν ὄρεξιν τῆς μαθήσεως. Ἐν πλῆθος ιδεῶν

ἐκίνει τὸν νοῦν μου πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν. Ἀναπολῶν τὴν πρώτην εἴσοδόν μου εἰς τὴν Ἐπιστήμην, βλέπω νῦν πόσον πελώρια ἦσαν τὰ προβλήματα πού ἐβασάνιζον τὸ πνεῦμά μου. Ἐπίστευα ὅτι εἶχον καλῶς σταθμίσει καὶ ὀρθῶς ἀξιολογήσει ὅλα ὅσα συνέβαινον γύρω μου. Ἐπίστευον ὅτι θὰ ἠδυνάμην νὰ λύσω τὰ καταπιεστικά προβλήματα τῆς κοινωνίας. Καὶ ἐπίστευσα ἀκόμη ὅτι ἤμην εἰς θέσιν νὰ διακρίνω τί εἶναι Ἀλήθεια καὶ τί εἶναι Ψεῦδος.

7. Εἶχον ἐγγραφῆ εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν καὶ ὁμολογῶ ὅτι ἡ ἀνάγνωσις ὠρισμένων βιβλίων τῆς μόδας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μοὶ εἶχε προξενήσει τεραστίαν ἐντύπωσιν. Μεταξὺ τούτων καὶ τὸ «Κεφάλαιον τοῦ Μάρξ». Ὁ Κομμουνισμὸς προσεφέρετο τότε ὡς ἡ ιδεωδέστερα μορφή θεραπείας ἐκ τῆς ἀδικίας τῆς συγχρόνου κοινωνίας. Ἀλλὰ τύχη ἀγαθῆ, σήμερον μετὰ πεποιθήσεως δύναμαι νὰ βεβαιώσω, ὁ δάκτυλος τῆς θείας Προνοίας με ὠδήγησεν εἰς πεφιλημένον Ἀνάδοχον, ὅστις πάλιν μ' ἔφερεν εἰς αὐτογνωσίαν καὶ εἰς ἀνακάλυψιν τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης πρὸς τὴν Ἀλήθειαν. Τώρα πλέον βλέπω πόσον ἐν ἀρχῇ τῶν σπουδῶν μου ἐπελαγοδρόμουν καὶ ἐν τῇ μωρᾷ φαντασιοπληξίᾳ μου ἔκρινα πολλάκις τὸ Ψεῦδος ὡς Ἀλήθειαν, καὶ τὴν Ἀλήθειαν ὡς Ψεῦδος. Ὁ ἀγαθὸς Θεὸς με ὠδήγησε καὶ πάλιν εἰς πνευματοφόρους καὶ εὐσεβεστάτους ἄνδρας, οἵτινες ἤνοιξαν τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὸ νὰ βλέπουν ὀρθὰ καὶ δίκαια. Καὶ ἀπεφάσισα νὰ γίνω Θεολόγος. Διότι ἀνεκάλυψα τὴν Ἀλήθειαν, ἐγκρουπτομένην ἐν τῷ ἱερῷ Βιβλίῳ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἔκτοτε κατέστη δι' ἐμὲ ἡ καθημερινὴ ἀπόλαυσις.

★

8. Φίλοι Σπουδασταί, Νέοι καὶ Νέαι, Φοιτηταὶ καὶ Φοιτήτριαι τῶν Ἀνωτάτων Πνευματικῶν Ἰδρυμάτων τῆς Χώρας ἡμῶν. Ἄμα τῇ εἰσόδῳ σας εἰς τὸ ἱερὸν Τέμενος τῆς Ἐπιστήμης, ἀπολαύσατε τὴν χάριν τῆς Γνώσεως, ὅση ὑμῖν δύναμις. Ἀλλ' ἄνευ Πίστεως καὶ Ἀγάπης πρὸς τὴν Ἐπιστήμην, ἀδύνατον ν' ἀπολαύσητε τοὺς γλυκυτάτους καρπούς τῆς Ἐπιστήμης. Ἀλλ' ἡ Ἐπιστήμη εἶναι Ἀλήθεια, ποικιλοτρόπως ἐκφραζομέ-

Η ΕΚΔΟΓΗ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΝΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συσχεψαμένη ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, ἀπεφάσισε κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 19 Νοεμβρίου 1968 τὴν πλήρωσιν τῶν χηρευσουσῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων: 1) Καρυστίας καὶ Σκύρου, 2) Χαλκίδος, 3) Βερροίας καὶ Ναούσης καὶ 4) Ἡλείας. Τὰ τριπρόσωπα δελτία κατηρτίσθησαν ὡς ἑξῆς: 1) Διὰ τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Καρυστίας καὶ Σκύρου ἐκ τῶν πανοσ. ἀρχιμανδριτῶν Σεραφεῖμ Ρόρρη, Ἱεροθέου Κυριαζοπούλου καὶ Θεοφίλου Καναβοῦ. 2) Διὰ τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Χαλκίδος ἐκ τῶν πανοσ. ἀρχιμανδριτῶν Νικολάου Σελένη, Χριστοφόρου Καλύβα καὶ Βασιλείου Τζοβλά. 3) Διὰ τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Βερροίας καὶ Ναούσης ἐκ τῶν πανοσ. ἀρχιμανδριτῶν Παύλου Γιαννικοπούλου, Ἀγαθονίκου Φιλιππότη καὶ Ἀντωνίου Ρωμαίου, καὶ 4) διὰ τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Ἡλείας ἐκ τῶν πανοσ. ἀρχιμανδριτῶν Ἀθανασίου Βασιλοπούλου, Κλήμεντος Ἀναστασίου καὶ Ἀνθίμου Ρούσσα.

Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Ἀντιβασιλεύς, Ἀντιστράτηγος κ. Γεώργιος Ζωϊτάκης, μετὰ πρότασιν τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων

Ἰπουργοῦ κ. Θ. Παπακωνσταντίνου, προέκρινε συμφώνως πρὸς τὸν Νόμον τὸν πανοσ. ἀρχιμανδριτὴν Σεραφεῖμ Ρόρρη διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς Ἱ. Μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου, τὸν πανοσ. ἀρχιμανδριτὴν Νικόλαον Σελένη διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, τὸν πανοσ. ἀρχιμανδριτὴν Παῦλον Γιαννικόπουλον διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς Ἱ. Μητροπόλεως Βερροίας καὶ Ναούσης καὶ τὸν πανοσ. ἀρχιμανδριτὴν Ἀθανάσιον Βασιλόπουλον διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἡλείας.

Ἡ τελετὴ τοῦ Μεγάλου Μηνύματος τῶν ἐψηφισμένων Μητροπολιτῶν ἐγένετο τὴν 23 Νοεμβρίου 1968 εἰς τὸ παρεκκλήσιον Ἁγίου Ἀνδρέου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Συνέδρων καὶ πικνοῦ πλήθους πιστῶν.

Αἱ χειροτονίαι τῶν νέων Μητροπολιτῶν ἐγένοντο τὴν Κυριακὴν, 24 Νοεμβρίου 1968.

Ἡ εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονία τοῦ ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ

νη διὰ τῆς ἐξειδικεύσεως τῶν γνώσεων καὶ τοῦ περιορισμοῦ τούτων εἰς ὠρισμένην σφαῖραν Κλάδου τινὸς τῆς Ἐπιστήμης. Ἡ ἐπιμέλεια, ἡ ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ σας εἰς μάθησιν, θὰ εἶναι τὰ πρῶτά σας ἐφόδια. Ἀλλὰ προσέξατε. Μὴ καταπλαγῆτε ἀπὸ τὰς γνώσεις. Μὴ σπεύδετε εἰς συμπεράσματα ἀμετακίνητα. Πρὸ παντὸς μὴ παρασυρθῆτε ἐκ τῶν γνώσεων εἰς τὴν ψευδαίσθησιν ὅτι ἐγνωρίσατε τὴν Ἀλήθειαν. Διότι ἡ Ἀλήθεια ὑπέρεκειται τοῦ περιορισμένου Νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, παντὸς ἀνθρώπου καὶ τοῦ πλέον σοφοῦ.

9. Αἱ διὰ τῆς Λογικῆς ἀποκτώμεναι γνώσεις ὀδηγοῦν βεβαίως πρὸς τὴν Ἀλήθειαν. Ἀλλ' αὐτὴ δὲν εἶναι ἡ ἐμπειρικὴ καὶ ἐπὶ μέρους, μικροελαχίστη καὶ πολλοστημοριακὴ. Ἡ Ἀλήθεια, ἡ «ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἔχουσα», κατὰ τὸν Πλάτωνα, δὲν γνωρίζεται διὰ τῆς Γνώσεως, ἀποκαλύπτεται διὰ τῆς Πίστεως. Τῆς Πίστεως, ὡς τὴν ἀπεκάλυψεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὡς τὴν ἐδίδαξεν, ὡς τὴν μετέδωκεν διὰ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου Του. Ἡ Ἐπιστήμη ὀδηγεῖ καὶ διὰ τῆς ἐμπειρίας τῆς Φύσεως εἰς τὴν Μεταφυσικὴν Ἀλήθειαν. Ἀλλὰ διὰ νὰ γνωρίσῃ τις

τὴν Μεταφυσικὴν ἢ Θρησκευτικὴν Ἀλήθειαν, ὀφείλει πρῶτον νὰ ὀπλίσῃ ἑαυτὸν μὲ τὴν Πίστιν, τὴν Ἐλπίδα καὶ τὴν Ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, τὴν πηγὴν πάσης Γνώσεως καὶ Σοφίας· τὸν τρισυπόστατον Θεόν, ὡς «τὴν ὁδὸν καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν Ἀλήθειαν» (Ἰωάν. 14,6). Παραλλήλως πρὸς τὰς εἰδικὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας σας, εὐρίσκετε τὸν καιρὸν νὰ μελετᾶτε, ἀποσπασματικῶς ἔστω, καὶ τὴν Ἀγίαν Γραφήν. Μία ἄλλη Γνώσις θ' ἀποκαλυφθῇ εἰς σᾶς. Γνώσις σώζουσα· γνώσις ἀσφαλείας καὶ προφυλάξεως· γνώσις ἀποκαλυπτικὴ καὶ φωτιστικὴ· γνώσις συμβοηθὸς καὶ συνεπίκουρος τῶν ἐπιστημονικῶν σας ἀναζητήσεων. Γνώσις προφυλάσσουσα ὑμᾶς ἀπὸ παρεκλίσεις καὶ ἰδεολογικὰς ψευδαισθήσεις. Ἡ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς θὰ σᾶς προφυλάξῃ ἀπὸ κάθε ὀλισθημα καὶ θὰ σᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀληθῆ ὁδὸν τῆς ἀληθοῦς Γνώσεως. Ἡ Ἀλήθεια ἔστω τὸ ὄραμά σας!

Ἀλλὰ θὰ συνεχίσωμεν.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητὴς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

εγένετο εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Τριπόλεως. Τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Συλλειτουργοῦ καὶ τῆς τελετῆς τῆ χειροτονίας προέστη ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἐάνθης κ. Ἀντώνιος, συνιερουργούντων τῶν Σεβασμ. Μητροπολιτῶν Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Σωτηρίου, Μαντινείας καὶ Κυνουρίας κ. Θεοκλήτου, Ἀργολίδος κ. Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Περιστερᾶς κ. Ἡλίας.

Ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ προεξάρχοντος Σεβασμ. Μητροπολίτου Ἐάνθης κ. Ἀντωνίου, ὁ Σεβασμιώτατος Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ κλήσις σ' ἓνα μεγάλο ἔργο ἀπὸ τῆς Θεῆς Πρόνοια σημαίνει βέβαια ἐξέμφωσι, εὐτυχία καὶ εὐλογία, γιατί εἶναι μία ἀπόδειξις τῆς μεγάλης ἐμπιστοσύνης τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ παίρνει τὴν ἀποστολὴ αὐτὴ σημαίνει ἓνα πελώριο βᾶρος καὶ ἀμέτοχτες θλίψεις. Αὐτὸς εἶναι ὁ κληρὸς τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ. Ἡ φιλία τοῦ Θεοῦ εἶναι μαζὶ καὶ βᾶρος Θεοῦ». Αὐτὰ διαβάσαμε εἰς τὸ βιβλίον «Παῦλος», ποὺ μᾶς ἐχάρισε ὁ γλαφυρὸς κάλαμος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἰερωνύμου.

Καὶ ἡ μὲν φιλία τοῦ Θεοῦ ξεκουράζει καὶ ἐπισχέει, τὸ δὲ βᾶρος φοβίζει καὶ παραλύει. Καὶ τὸ βᾶρος ποὺ ἀναλαμβάνει νὰ σηκώσῃ ἓνας Ἐπίσκοπος δημιουργεῖται ἀπὸ τῆς συνισταμένη τῶν ἀρετῶν ποὺ πρέπει νὰ ἔχη καὶ τῶν δυσκολιῶν ποὺ θὰ συναντήσῃ καὶ καλεῖται νὰ ἀντιμετωπίσῃ. Τίς προῖτες τίς ἀπαριθμεῖ ὁ Ἀπ. Παῦλος. «Δεῖ τὸν Ἐπίσκοπον εἶναι ἀνεπίληπτον, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, μὴ πάροικον, μὴ πλῆκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλόγυρον, μὴ νεόφροντον, ἵνα μὴ τυφωθῆις εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου, μὴ ἀθάδῃ, μὴ ὀργίλον, φιλάγαθον, δίκαιον, ὀσιον, ἐγκρατῆ».

Καὶ αὐτὰ μὲν ἀπαιτεῖ ὁ Ἀπ. Παῦλος. Ὁ δὲ Ἰερὸς Χρυσόστομος γράφει: «Ὁ Ἐπίσκοπος ὀφείλει νὰ ἀνήκῃ εἰς ὄλον, καὶ ὄλον τὰ βᾶρα νὰ βαστάξῃ. Εἰς ἄλλον συγχωρεῖται ἡ ὀργή, εἰς αὐτὸν οὐδόλως. Αὐτὸς ὑπόκειται εἰς ὄλον τὰ στόματα. Ὅλοι τὸν κρίνον» καὶ σοφοὶ καὶ ἄσοφοι. Ἄν μὲν ἐνεργήσῃ βία, ἀκούει: Εἶναι σκληρός. Ἄν δὲ ἤρεμα, λένε, εἶναι ψυχρός. Πόσους ἀναγκάζεται νὰ σκανδαλίσῃ θέλοντας καὶ μὴ φροντίδες ἔχει πολλὰ καὶ μεγάλα ἡμέρα καὶ νύκτα. Πολλοὶ τὸν μισοῦν καὶ τὸν φθοιοῦν. Τί νὰ εἰπῆ κανεὶς καὶ διὰ τὴν φροντίδα τῆς διδασκαλίας καὶ τὴν δυσκολίαν διὰ τὰς χειροτονίας, ἀφοῦ αὐτὸς ἔχει τὴν εὐθύνην καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ χειροτονήσαντος πέφτον οἱ ἁμαρτίες ὄλων αὐτῶν; Καὶ δὲν ἀναφέρω τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν μιᾶς ψυχῆς ποὺ ἔχει τόση ἀξία. Ἐὰν διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῆς τῆς ψυχῆς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔγνω ἄνθρωπος καὶ τόσα πολλὰ ἔπαθε, σκέφον ἢ ἀπάθεια πόση τιμωρία θὰ φέρῃ». Καὶ καταλήγει ὁ Ἰερὸς Πατὴρ: «Δὲν νομίζω, ὅτι θὰ σωθοῦν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς, ἀλλὰ μᾶλλον πολλοὶ θὰ χαθοῦν. Χρειαζέται μεγάλη ψυχὴ τὸ πρᾶγμα». Ἐὰν λοιπὸν «ὀλίγοι ἐν τοῖς Ἱερεῶσιν οἱ σωζόμενοι», θὰ ἠδύνατο νὰ προστεθῆ, ὅτι ἐλάττωτοι ἐν τοῖς Ἀρχιερεῶσιν οἱ σωζόμενοι.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, διατί δὲν «ἐμάκρυνα φρυγα-

δεῶν», ἀλλὰ ἦλθον προσεδροῶν; Διατί δὲν «ηὐλίσθη ἐν τῇ ἐρήμῳ», ἀλλὰ ἦλθον εἰς τὰς ἀῶλας τοῦ Κυρίου; Πῶς ἐγκατέλειπα τὴν περιστερὰν τοῦ ἄμβωνος καὶ πατῶ ἐπὶ τῶν πτερόγων τοῦ ἀετοῦ; Ἡ ἀπάντησις εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ ἀποτελεῖ ὀλόκληρον ἱστορίαν, ποὺ ἀνήκει πλέον εἰς τὴν προῖστορίαν. Γεγονότα καὶ πρᾶγματα μὲ ἠνάγκασαν εἰς τὴν ὄντως μεγαλειώδη, ἀλλὰ καὶ κοπιώδη αὐτὴν πορείαν.

Τὰ πρόσωπα ὁμοῦ μὲ ἔπεισαν διὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς κλήσεως καὶ ἀναδοχῆν τοῦ ἀξιώματος.

Εἰς τὴν ἀγωνίαν μου, «ποῦ πορευθῶ» καὶ εἰς τὴν σκέψιν μου «ποῦ φύγω ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ» ἤκουσα τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ Χρυσοστόμου, λέγουσαν: «Εἰ πιστεύεις ὅτι Θεοῦ ἐστὶν ἡ ἐκλογή, μὴ ἀγανακτεῖ. Ἐκεῖνῳ ἀγανακτεῖς καὶ πρὸς Ἐκεῖνον παροξύνει. Ἐκεῖνός ἐστὶν ὁ ἐκλεξάμενος. Εἰ δὲ αὐτὸς μὲν ἐξελέξατο, σὺ δὲ τολμᾷς τούτῳ ἀγανακτεῖν, ταῦτόν ποιεῖς, οἷον ὁ Κάϊν... Συμπεφρόντως οἶδεν οἰκονομεῖν ὁ Θεός».

Διὰ ταῦτα «οὐχ ὡς ὁ καταφρονῶν ἀπέροχομαι», ἀλλ' ὡς θαρρῶν εἰς τὸ ἔλεος τῆς ἐσπλαγγνίας τοῦ Θεοῦ, προσέρχομαι ἐπὶ τὸν πύλωνα τοῦ ὑπερόφου, κοροῦν τὴν θύραν τοῦ ἐλέους καὶ ἀγαμέμον τὴν παρουσίαν τοῦ Παρακλήτου, ἵνα ἔλθῃ καὶ ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμέ».

Ποῦν ἢ ἡ αἶρα τοῦ Παναγίου Πνεύματος πνεύσῃ, ἐκφράξω τὴν ἐγνωμοσύνην μου καὶ τὰς εὐχαριστίας πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Ἀριστίνδην Σύνοδον, διότι μὲ ἔκρινε ἄξιον καὶ πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Κυβέρνησιν, ἢ ὅποια μὲ προέκρινε.

Τὸν Σεβασμιώτατον ἄγιον Μαντινείας διὰ τὴν ἀγάπην του τὸν εὐχαριστῶ.

Πρὸς τοὺς ἁγίους Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς, οἱ ὅποιοι παρίστανται ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, θὰ εἶμαι ἐγνωμῶν.

Οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἀδελφοὶ μου ἄς χαροῦν καὶ ἡ διδασκάλισσα, ποὺ μοῦ ἐδίδαξε τὰ πρῶτα γράμματα καὶ τοῦ Θεοῦ τὰ πρᾶγματα, ἄς νοιώθῃ ὑπερήφανη.

Καὶ ἡδὲ, Σεβασμιώτατε, ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ ἀνέλλω τὰς βαθμίδας ταύτας, διὰ νὰ μὲ ὑψώσῃτε εἰς τὸν τρίτον βαθμὸν τῆς Ἱερωσύνης, «ἀναφέροντές με εἰς τὰ ὕψη διὰ τῆς μηχανῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστι Σταυρός, σχοιῶν χρώμενοι τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ, ἢ δὲ πίστις ἀναγωγεύς, ἢ δὲ ἀγάπη ὁδὸς ἀναφέρουσα εἰς Θεὸν» (Ἰγνάτιος).

Κύριε, κλίνας σὸν τοῖς γόνασι καὶ τὴν καρδίαν, δέομαι Σου «λάλει, ὅτι ἀκούει ὁ δοῦλός Σου, καὶ κατὰπεμφον τὸ Πνεῦμά σου τὸ Ἅγιον ἐπ' ἐμὲ καὶ μὴ ἀντανέλης Αὐτὸ ἀπ' ἐμοῦ». Ἀμήν.

Ἡ χειροτονία εἰς Ἐπίσκοπον τοῦ ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. Νικολάου ἐγένετο εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας τῆς Τήνου. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος προέστη τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Συλλειτουργοῦ καὶ ἐχειροτόνησεν εἰς Ἐπίσκοπον τὸν νεοεκλεγέντα Σεβ. Μητροπολίτην Χαλκίδος κ. Νικόλαον, συνιερουργούντων τῶν Σεβασμ. Μητροπολιτῶν Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Δαμασκηνοῦ καὶ Σύρου καὶ Τήνου κ. Δωροθέου.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Νικόλαος, ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ Μακαριωτάτου, εἶπε τὰ ἑξῆς:

Μακαριώτατε,
Σεβασμιώτατοι,

Ὅταν κανεὶς αἰσθάνεται τὸν Θεὸν νὰ κατέρχεται «ἐν πυρὶ» καὶ νὰ περᾶ ἀπὸ κοντὰ του, δὲν ἤμπορεῖ νὰ ὀμιλῇ. Αὐτὸς μᾶλλον θὰ πρόπη νὰ σιωπᾷ ἢ νὰ κλαίῃ.

Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἱερὴν στιγμήν αἰσθάνομαι, μὲ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου, τὸν Ὑψιστον καὶ Παρτοδόναμον Θεὸν νὰ συγκαταβῆναι καὶ νὰ κατέρχεται «ἐπ' ἐμέ», συγχωρήσατέ με, διότι δὲν ἤμπορῶ νὰ εἰπῶ τίποτε ἀπ' ὅσα συνήθως λέγονται αὐτὴν τὴν στιγμήν.

Ἐνα μόνον θέλω νὰ καταθέσω, τὸν στεναγμὸν τῆς καρδιάς μου: «ὦ τάλας ἐγώ», ἀπὸ τὸν ὅποιον δὲν λείπει «ἐν», ἀλλὰ πολλά. Καὶ κοντὰ εἰς αὐτόν, ἐκείνο τὸ ὅποιον πολλάκις εἶπα αὐτὰς τὰς ἡμέρας: «Κύριε, ἰδοὺ οὐκ ἐπίσταμαι λαλεῖν ὅτι νεώτερος ἐγώ εἰμι».

Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ Κύριος δὲν ἐδέχθη τὴν ἐνστασί μου. Τὴν ἀπέρριψε. Καὶ διὰ τῶν πραγμάτων σήμερα μοῦ λέγει: «Μὴ λέγε ὅτι νεώτερος ἐγώ εἰμι». Εἶσαι ὁ ἀπεσταλμένος μου, μὲ τὴν συγκεκριμένην ἀποστολήν. Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Θεοῦ, ἀρκεῖ νὰ πιστεύουν βαθειὰ καὶ νὰ ἀγαποῦν εὐλογοῦν, δὲν ἔχουν ἡλικία. Δὲν εἶναι οὔτε νέοι οὔτε γέροι. Ἔχουν νὰ εἰποῦν κάτι, νὰ κἀνουν κάτι. Διότι πιστεύουν καὶ ἀγαποῦν, δι' αὐτὸ καὶ ἀποστέλλονται. Καὶ αὐτὸ ποῦ θὰ κἀνουν εἶναι κάτι τὸ σημαντικόν. «Μὴ φοβηθῆς ὅτι μετὰ σοῦ ἐγώ εἰμι».

Αἰσθάνομαι, ὅτι εἶμαι ἀπεσταλμένος. Αὐτὸ ἀποτελεῖ μίαν παρηγορίαν ἐσωτερικὴν, μίαν ἐνίσχυσιν πνευματικὴν.

Ἀφοῦ λοιπὸν σᾶς εὐχαριστήσω, Μακαριώτατε, Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, θέλω νὰ σᾶς θερμοπαρακαλέσω νὰ προσευχηθῆτε θεομὰ δι' ἐμέ. Νὰ εὐχηθῆτε νὰ εἶναι «μετὰ τοῦ πνεύματός μου» ἡ χάρις τοῦ Κυρίου, νὰ εἶναι μαζὶ μου Ἐκεῖνη, τὴν ὁποίαν πάντοτε ἠσθανόμην κάπως ἰδιαιτέρως, ἡ «Κεχαριτωμένη», ἡ Παναγία Μητέρα μας. Νὰ προσευχηθῆτε, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμέ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ».

Ἡ χειροτονία εἰς Ἐπίσκοπον τοῦ ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Βερροίας καὶ Ναούσης κ. Παύλου ἐγένετο εἰς τὸν ἱστορικὸν ναὸν Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης. Τῆς θείας Λειτουργίας καὶ τῆς τελετῆς τῆς χειροτονίας προέστη ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος κ. Κωνσταντῖνος, συνιερουργούντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Δράμας κ. Διονυσίου, Πολυαυῆς καὶ Κιλκισίου κ. Χαρίτωνος, Ζιχνῶν καὶ Νευροκπίου κ. Νικοδήμου, Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Καλινίκου καὶ Θεσσαλονίκης κ. Λεωνίδου. Εἰς τὴν τελετὴν τῆς χειροτονίας παρέστησαν ὁ Διοικητὴς τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ ἀντιστράτηγος κ. Τσοῦμπας, ὁ Νομάρχης κ. Γαϊταντζῆς, ὁ Δήμαρχος κ. Κωνσταντινίδης, ὁ Στρατιωτικὸς Διοικητὴς κ. Βαρ-

βαρίγος, πολυμελὴς ἀντιπροσωπεΐα ἐκ Βερροίας καὶ πλῆθος πιστῶν.

Προσφωνῶν τὸν νέον Μητροπολίτην, ὁ Σεβασμιώτατος Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος κ. Κωνσταντῖνος εἶπε τὰ ἑξῆς:

Θεοφιλέστατε,

Κατέχομαι ἀπὸ βαθειὰν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Νυμφίον τῆς Ἐκκλησίας Κύριον, διότι μὲ ἐπέλεξε, ἵνα κατὰ τὴν ἱερὰν καὶ ἐπίσημον ταύτην στιγμήν, χειραγωγῶν σε μετὰ τῶν συλλειτουργούντων Ἁγίων Ἀδελφῶν Ἀρχιερέων, ἀναβιβάσω εἰς τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα.

Δὲν ἐπεδίωξας, οὐδ' ἰκέτευσας διὰ νὰ ἀνέλθῃς εἰς τὴν ἱερὰν καὶ ὑψηλὴν ταύτην σκοπιάν, δὲν ἐδίωξας τὴν τιμὴν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τιμῆς ἐδιώχθης.

Ὁ ἐνάρετος βίος σου, ἡ ἀκραιφνὴς ὀρθόδοξος πίστις σου, ἡ ἀπλότης σου, ὁ ἱεραποστολικὸς σου ζῆλος, ἡ καρποφόρος ἐξομολογητικὴ δραστηριότης σου, ἡ ἀκτημοσύνη καὶ ἀφιλοχορηματία, ἡ ἀνυπόκριτος ἀγάπη σου, τὸ Χριστοκεντρικὸν κήρυγμά σου, ἰδίως μετὰ τῶν στρατευμένων παιδιῶν τῆς φιλότιτης μας Πατρίδος, διότι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύριος ἠθέλησε νὰ σὲ χορηγήσῃ εἰς τὴν ἐπαλξιν τῆς θρησκευτικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ, ἀνέδειξάν σε «ὡς ἐλαίαν κατάκαοπον, καρποφοροῦσαν καρπὸν δικαιοσύνης», κατέστης δὲ καθ' ὁμολογίαν πάντων «τύπος τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν Πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ».

Δι' ὃ καὶ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κύριος Ἰερώνυμος, καὶ οἱ συγχροτοῦντες τὴν Ἱερὰν Σύνοδον Ἀρχιερεῖς, ἐν τῇ ἐπιτομίᾳ αὐτῶν, ὅπως ἀναδείξωσι πνευματικὸς ποιμένας «τιθεμένους τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὁδηγούς τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὰς ἀφρόνων, διδασκάλους νηπίων, φωστῆρας ἐν κόσμῳ», ψήφοις κανονικαῖς σὲ ἐξέλεξαν, προέκρινε δὲ ἡ Ἀ. Ἐξουχότης ὁ Ἀντιβασιλεὺς Μητροπολίτην τῆς Ἀποστολικῆς ἑδρας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βερροίας, ἡ ὁποία τὸ πρῶτον ἐνωτίσθη τὴν θεῖαν ἀλήθειαν διὰ στόματος τοῦ μεγάλου τῶν ἔθνῶν Ἀποστόλου Παύλου.

Μέγα, Θεοφιλέστατε, τὸ ἀξίωμα καὶ βαρύντη ἡ εὐθύνη. «Δεῖ γὰρ τῶν Ἐπίσκοπον καὶ τῶν ἁμαρτιῶν κωλυτὴν διὰ τῆς νοθεσίας γίνεσθαι καὶ τῆς δικαιοσύνης σκοπὸν καὶ τῶν ἡτοιμασμένων ἀπὸ Θεοῦ ἀγαθῶν κήρυκα καὶ τῆς μελλούσης ὁργῆς ἐν τῇ κρίσει διαγγελητῆρα, ὅπως μὴ καταφρονήσας τῆς τοῦ Θεοῦ φητοῦργίας, ἀκούσῃ διὰ ἀμέλειαν τὸ ἐν τῷ Ὁσῆ ἐισημένον ἵνατὶ παρεσιωπήσατε ἀσέβειαν καὶ τὸν καρπὸν αὐτῆς ἐτρογγύσατε;».

Καὶ ἐπὶ πλέον ἔχει καθήκον νὰ προπορεύεται ὁ Ἐπίσκοπος «ὡσπερ κριὸς ἐπίσημος ἐκ μεγάλου ποιμνίου εἰς προσφορὰν, ὀλοκαῦτωμα δεκτὸν τῷ Θεῷ ἡτοιμασμένον».

Πιστεῦομεν ὅτι ἡ Θεία Χάρις θὰ σ' ἀναδείξῃ «καλὸν οἰκονόμον ποικίλης χάριτος Θεοῦ» καὶ ὅπως μέχρι τοῦδε ἐπληροφόρησας τὴν διακονίαν σου, ἐργαζόμενος ἐν τῷ γεωργίῳ τοῦ Θεοῦ, θὰ ἐξακολουθήσῃς νὰ ἐργάζεσαι μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἱεραποστολικοῦ ζήλου

καὶ ἀνταπαρνήσεως καὶ ἐν τῷ νέῳ πνευματικῷ ἀγρῷ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Βεροῦσίας καὶ Ναούσης καὶ, φυλάξας τὴν παρακαταθήκην, «διὰ Πνεύματος Ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν Ὑμῖν», τὸν Θεὸν θὰ δοξάσης, τὴν Ἐκκλησίαν θὰ τιμήσης καὶ σεαυτὸν σώσης καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου, ἵνα ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως λάβῃς τὸν ἀμαράντων τῆς δόξης στέφανον, «ὃν ἀποδώσει ὁ δίκαιος Κριτὴς πᾶσι τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν Αὐτοῦ».

Βαθύτατα συγκεκινημένος, ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Βεροῦσίας καὶ Ναούσης κ. Παῦλος ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς:

Σεβασμιότατε Ἅγιοι Συνοδικὲ Σύνεδρε,
Σεβασμιότατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,

Δόξαν καὶ εὐχαριστίαν ἀναπέμπω τῷ Τριαδικῷ Θεῷ, ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ἐμὴν ταπεινώσιν καὶ μὲ ἐκρίνωεν ἄξιον, ἵνα ἀναδεχθῶ σήμερον τὸ μέγα τῆς ἀρχιερωσύνης ἄξιωμα. Φόβῳ μεγάλῳ συνέχομαι, προσεγγίζων τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ.

Κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμήν, μετὰ συγκινήσεως, εὐλαβῶς προσέρχομαι πρὸς τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος, ἀναπέμπων ἱκεσίαν πρὸς τὸν ἐνανθρωπήσαντα Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν, ὅπως διὰ τῆς ἁγίας Αὐτοῦ Χάριτος ἐνδυναμώσῃ καὶ ἐνισχύῃ τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν, ἵνα θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως ποιμάνω τὴν λαχοῦσάν μοι ἱερὰν ποιμνὴν, ἀνταποκρινόμενος εἰς τὰς προσδοκίας τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐν εὐλαβείᾳ καὶ ταπεινώσει, στρέφω τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν μου πρὸς Ὑμᾶς καὶ νύκτως παρακαλῶ, ὅπως δεηθῆτε τοῦ Κυρίου, ἵνα διὰ τῆς ἀντιλήψεως Αὐτοῦ ἀπροσκόπτως ἐπιτελῶ τὸ ποιμαντορικόν μου ἔργον, κατὰ τὸ θεῖον Αὐτοῦ θέλημα.

Ἐπὶ τούτοις, ἃς μοι ἐπιτραπῆ κατὰ τὴν ἱερὰν καὶ φοιτητὴν δι' ἐμὲ ταύτην στιγμήν, ὅπως εἰδνωμένως στρέφω τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μου πρὸς τὴν ἁγίαν μορφήν τοῦ αἰδίδιμου Μητροπολίτου Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κυροῦ Διονυσίου, διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν τιμίων χειρῶν τοῦ ὁποίου εἰσηλθὼν εἰς τὸ μέγα τῆς ἱερωσύνης ἄξιωμα. Προσέτι, πρὸς Ὑμᾶς, Σεβασμιότατοι Ἱεράρχαι, οἵτινες μέλλετε ἐπιθεῖναι τὰς ἱεράς Ὑμῶν χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου, στρέφω πλήρες ἀπέριον εὐχαριστιῶν τὸ νοητὸν τοῦ πνεύματός μου ὄμμα, ὡς καὶ πρὸς πάντας τοῦ Σεβασμιωτάτου ἀρχιερεῖς, τοὺς τὴν ἀριστήνδην Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν συγκροτοῦντας, τοὺς καὶ θεωρήσαντάς με ἄξιον διὰ τὸ ὑψηλὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ἄξιωμα.

Ὁμοίως, εὐχαριστῶ τὴν Ἐθνικὴν ἡμῶν Κυβέρνησιν καὶ τὸν Ἐξοχώτατον ἡμῶν Ἀντιβασιλέα, τὸν προκορινάτῃ με μεταξὺ ἀξίων καὶ ἱκανῶν ἀδελφῶν ἱερέων.

Ἐπίσης, εὐχαριστῶ τοὺς κατὰ σάρκα γονεῖς καὶ διδασκάλους μου, τοὺς καθοδηγήσαντάς με παιδιόθεν εἰς τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδόν, ὡς καὶ πάντας ὑμᾶς, τοὺς ἀγαπητοὺς ἀδελφούς καὶ φίλους, τοὺς μετ' ἐμοῦ συμπορευομένους.

Θλίβομαι ἐκ βάθους καρδίας, ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος, οὐδὲν ἀντάξιον ἔχω νὰ προσφέρω πρὸς Ὑμᾶς, εἰ μὴ λέξεις καὶ ὑποσχέσεις, ἀτέχνους μὲν, πλὴν ἀναβλυζούσας ἐκ ψυχῆς εἰλικρινοῦς. Καὶ ἤδη ὑπόσχομαι Ὑμῖν, ὅτι παντὶ σθένει θὰ προσπαθήσω, ἵνα δικαιώσω τὰς ἐσχὰς καὶ τὰς χρηστὰς ὑμῶν ἐλπίδας.

Προσεύξασθε παρακαλῶ μετ' ἐμοῦ πάντες οἱ κνυλοῦντες τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον καὶ ὁ λαός, ἵνα ἡ θεία χάρις δώσῃ μοι πνεῦμα ταπεινώσεως καὶ ἀνυποκρίτου ἀγάπης.

Καὶ νῦν, ἅγιο Κύριε, πρὸς Σε ἔρχομαι, κλίνας τὸν ἔμμαντοῦ ἀγγέλῃ καὶ παρακαλῶ καὶ Σοῦ δέομαι. Ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ τὸν ταπεινὸν καὶ ἀνάξιον δοῦλόν Σου, καὶ ἐνίσχυσόν με τῇ πανσθενεῖ Σου δυνάμει καὶ ἰκανώσόν με, ἵνα τῇ Σῆ θεία συγκαταβάσει ἀκατακρίτως προσέλθω τῷ ἁγίῳ Σου θυσιαστηρίῳ καὶ διὰ τῶν τιμίων χειρῶν ἁγίων Ἀρχιερέων κατασταθῶ ἄξιος ποιμενάρχης τῆς λογικῆς Σου ποιμνῆς, πρὸς δόξαν Σοῦ, τοῦ ἐν Τριάδι ὑμνουμένου Θεοῦ.

Ἐτοιμὴ ἡ καρδία μου, ὁ Θεός· λάλει, ὅτι ἀκούει ὁ δοῦλός Σου.

Ἡ χειροτονία εἰς Ἐπίσκοπον τοῦ ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Ἡλείας κ. Ἀθανασίου ἐγένετο εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν. Τοῦ τελεσθέντος Ἀρχιερατικοῦ Συλλειτουργοῦ καὶ τῆς τελετῆς τῆς χειροτονίας πρόεστη ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονύσιος, ὅστις κατὰ τὴν ἰδίαν θεῖαν Λειτουργίαν ἐχειροτόνησε τὸν μὲν ἱερολογ. Διάκονον Γαβριήλ Ἀθανασιάδην εἰς Πρεσβύτερον, τὸν δὲ θεολόγον κ. Γεώργιον Μαδενλίδην εἰς Διάκονον, λαβόντα τὸ ὄνομα Ἰγνάτιος.

Προσφωνῶν τὸν νέον Μητροπολίτην, ὁ Σεβασμ. Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονύσιος εἶπε τὰ ἐξῆς:

Θεοφιλέστατε,

Ὁ τε Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἡμῶν κ. Ἱερώνυμος καὶ οἱ τὴν περὶ Αὐτὸν Ἱερὰν Σύνοδον συγκροτοῦντες ἱερώτατοι Μητροπολίται, βαθεῖαν ἔχοντες τὴν συναίσθησιν τῆς κρισιμότητος τῶν καιρῶν, πᾶσαν καταβάλλον προσπάθειαν πρὸς ἀνάδειξιν Ἐπισκόπων, διακρινόμενων ἐπὶ ζώσῃ καὶ θερμορῶν πίστει, καθαρότητι βίῳ καὶ ἐναρέτῃ πολιτεία, ἀρτία θεολογικῆ καταρτίσει καὶ εὐρύτητι πνεύματος, ἰκανότητι καὶ πλουσίᾳ ἐθνικορησκευτικῆς δράσει, ἀνθρώπων ἐν ἐνὶ λόγῳ τοῦ Θεοῦ, «ἀρτίων καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένων». Διότι πιστεύουν ἀληθῶς ὅτι τοιοῦτοι μόνον χαρισματοῦχοι Ἐπίσκοποι δύνανται νὰ ἀνταποκριθῶν εἰς τὸ αἶτημα τῶν καιρῶν μας, νὰ διδάξουν λόγῳ τε καὶ ἔργῳ τὸν εὐσεβῆ λαὸν μας, νὰ τὸν στηρίξουν, βοηθήσουν καὶ καθοδηγήσουν, κατὰ τὴν ἱστορικὴν ταύτην περίοδον, καθ' ἣν, ὑπὸ τὴν πνοὴν τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Κυβερνήσεως, συντελεῖται ἀνασυγκρότησις, ἀνακαίνισις καὶ ἀναδημιουργία τῆς φιλότατης ἡμῶν Πατρίδος. Ἐν τῇ φιλοτιμίῳ δὲ ταύτῃ προσπάθειᾳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου προσέβλεψε καὶ πρὸς Ὑμᾶς, ὡς προικισμένον διὰ τῶν ἀνωτέρω χαρισμάτων.

Βλαστός πτωχῆς γεωργικῆς οἰκογενείας τῆς εὐάνδρου Ἡλείας εἰσῆλθες εἰς τὸν στίβον τῆς ζωῆς με μοναδικὸν ἐφόδιον τὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ γόαμματα. Ἱεροσπουδαστῆς κατ' ἀρχάς εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν Κορίνθου με ἀρίστην ἐπίδοσιν. Ὑπαξιωματικὸς εἶτα τοῦ γενναίου Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ πλήρης φλογεροῦ πατριωτισμοῦ καὶ ὀλοφύχου ἀφοσιώσεως εἰς τὴν ἀθάνατον Ἑλλάδα. Φοιτητῆς ἐν συνεχείᾳ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ διάκονος συνάμα τοῦ ἱ. ναοῦ Ἁγίας Φωτεινῆς Νέας Σμύρνης ὑποδειγματικὸς καὶ ἐθνουσιώδης. Προσβύτερος, μετὰ τὰς ἐπιτυχεῖς θεολογικὰς σπουδὰς, καὶ ἐφημέριος τοῦ ἐν Παρισίοις Ἑλληνικοῦ Καθεδρικοῦ ναοῦ με λίαν ἀξιόλογον ἐφημεριακὴν δραστηριότητα, σπουδάζων συγχρόνως εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων καὶ εἰς τὸ Παιδαγωγικὸν Καθολικὸν Ἰνστιτούτον, παρ' οὗ καὶ δίπλωμα ἔλαβες. Ἱερατικὸς τέλος προϋστάμενος τοῦ λαμπροῦ ναοῦ Ἁγίας Σοφίας τοῦ Λονδίνου, ὀλοκληρωτικῶς ἀφιερωμένος εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην ἀποστολὴν τοῦ Ἑλληνος Ἱερέως ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἴδρυσες διαφόρους ἐθνικοθρησκευτικὰς οργανώσεις, ἐπρωτοστάτησες εἰς λαμπρὰ καὶ ἐπιτυχεῖς ἐξορμήσεις ὑπὲρ τῆς μητρὸς Πατρίδος καὶ ἐβοήθησες δι' ὅλων σου τῶν δυνάμεων τοὺς ἐγνεσεστάτους χριστιανούς τῆς ἐν Λονδίῳ ἀνθηροτάτης Ἑλληνικῆς Παροικίας, ἰδίᾳ δὲ ὅλους τοὺς ἐκ τῆς πατρῴας γῆς ἀφικνούμενους αὐτόθι πρὸς περιθάλψιν τῆς υἰείας των. Ἀνεδείχθης, καθ' ὁμολογίαν πάντων τῶν γνωστῶν σου, ἀληθῆς ἱερεὺς, συνεχιστῆς τοῦ κληρικικοῦ, τοῦ ἀγιαστικοῦ καὶ τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Ἐγνώριζες «τὰ ἴδια πρῶτα κατ' ὄνομα» καὶ ὡς καλὸς ποιμὴν ἐτοίμως εἶχες καὶ τὴν ζωὴν σου νὰ θυσιάσῃς ὑπὲρ αὐτῶν. Μετὰ τὸ καλὸν σου δὲ καὶ ἅγιον παράδειγμα ἀκτινοβολεῖς ἀγιότητα, ἐσκορπιζες γαλήνην, μετέγγιζες δύναμιν, ἐγένεσο «εὐωδία Χριστοῦ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις».

Διὰ τοῦτο, ἀδελφέ, καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἀμείβουσα τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀγάπην σου πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας τὴν σημαίαν τόσον ὑψηλὰ ἐκράτησες ἐν τῇ ξένη, καὶ τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας σου πρὸς τὴν Πατρίδα, ψήφους κανονικαῖς αὐτῆς ἐξέλεξε καὶ ἡ Α.Ε. ὁ Ἀντιβασιλεὺς προέκρινε Μητροπολίτην τῆς παλαιφάτου ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἡλείας. Ἔχει δὲ δι' ἐλπίδος, ὅτι, μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ὑψίστην συμπαράστασιν τοῦ θεοφιλοῦς ἡμῶν ποιμνίου, δὲν θὰ διαφενύσῃτε τὰς προσδοκίας τῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ φιλοχρήστου λαοῦ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως. Θὰ συνεχίσῃτε καὶ ἀπὸ τῆς ὑψηλοτέρας σκοπιᾶς, εἰς ἣν σὰς θέτει ἡ πανσθενὴς τοῦ Κυρίου χεὶρ, μετὰ τοῦ ἰδίου ὡς καὶ πρότερον ζήλου τὴν ἱεραποστολικὴν σας πορείαν, καὶ θὰ ἀναδειχθῆτε «πιστὸς οἰκονόμος τῆς ἀρχιερατικῆς χάριτος, μιμητῆς τοῦ ἀληθινοῦ ποιμένου, τοῦ τυθέντος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων», ὁδηγὸς τυφλῶν, φῶς τοῖς ἐν σκότει, παιδευτῆς ἀφρόνων, διδάσκαλος νηπίων, φωστῆρ ἐν τῷ κόσμῳ καταρτίσας δὲ τὰς ψυχὰς τὰς ἐμπιστευομένας σοι ἐπὶ τῆς παρουσίας ζωῆς, θὰ παραστῆς τῷ βήματι τοῦ Χρι-

στοῦ ἀκαταίσχυντος καὶ τὸν μέγαν μισθὸν λήψῃ, ὃν ἠτοίμασε Κύριος πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ».

Ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονυσίου, ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Ἡλείας κ. Ἀθανάσιος εἶπε τὰ ἑξῆς:

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονύσιε,

Συγκρίνησις βοηθία συνέχει τὴν ψυχὴν μου καὶ ἀνέκφραστα συναισθήματα πλημμυρίζουν τὴν καρδίαν μου κατὰ τὴν ἱεράν ταύτην στιγμὴν. Ἡ συγκρίνησις μου δὲ αὕτη, ἅγιε Συνοδικῆ Σύνοδρε, καθίσταται ἐτι ἐντονωτέρα, ὅταν σκέπτομαι, ὅτι χθὲς ἀκόμη εὐρισκόμενος εἰς τὴν μεγάλην καὶ ἱστορικὴν Πρωτεύουσαν τῆς γηραιᾶς Ἀλβιᾶνος, τὸ Λονδίνον, προσφέρων ὡς ταπεινὸς ἱεραπόστολος τὰς μικρὰς μου δυνάμεις καὶ τὴν καρδίαν μου ὀλοκληρον εἰς τοὺς ἐκεῖ ἀδελφούς μας, σήμερον δέ, ὡς ἀρπαγείς ὑπὸ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων, εὐρίσκομαι ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ τούτου βήματος, ἀτενίζων τὴν θαυματουργικὴν ἐέργειαν τῆς θείας Χάριτος καὶ δυνάμεως.

Θὰ θαυμάζων τινὲς ἀσφαλῶς σήμερον καὶ θὰ διερωτῶνται διὰ τὰ προσόντα τῆς ἐλαχιστότητός μου, ἅτινα προσεῖλκυσαν τὴν προσοχὴν τῆς σεπτῆς Κορυφῆς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τῶν περὶ Αὐτὴν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, ὥστε τὴν ταπεινότητά μου νὰ ἐπιλέξῃτε ὡς Μητροπολίτην τῆς ἰδιαίτερας μου πατρίδος, τῆς εὐάνδρου Ἡλείας. Πλὴν μετὰ τούτων καὶ ἐγὼ τὰ βάρη τῆς καρδίας μου ἐρευνῶν καὶ αὐτοεξετάζων ἐμᾶυτόν, οὐδὲν ἀντάξιον τῆς ὑψίστης τιμῆς καὶ τῆς μεγίστης τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀποστολῆς εὐρίσκω. Δι' οὐδὲν προτέρημα δύναιμι νὰ κωχθῶ. Ἄλλ' «εἰ κωχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου κωχῆσομαι» (Β' Κορινθ. ΙΑ' 30).

Τί λοιπὸν τῷ Κυρίῳ μου καὶ εδωγέτη μου Θεῷ προσήνεγκον καὶ κέκλημέ με σήμερον ἐπὶ τὴν κλήσιν ταύτην καὶ ἀποστέλλει με ἐπὶ τὸ γέωργιον τῆς ἀμπέλου τῆς θεοσώστου Μητροπόλεως τῆς Ἡλείας, ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ Του; Ἐάν τι καλὸν καὶ ἀνώτερον καὶ εὐγενὲς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν προσέφερον τυχόν, ἐάν δὲν κατήργησα τὸν τόπον, ὅπως ἡ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἄκαρπος σκεῆ, ἐάν ἴσως ἐπεχειρήσα τὸ ἐν τάλαντον, ὅπερ μοι ἐνεπιστεύθη ἢ ἐδπλαγχθῆναι τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴ τὸ κατορῶξω εἰς τὴν γῆν, ἐάν ὁ σπόρος ὁ πνευματικὸς, τὸν ὁποῖον ἐσπείρω εἰς τὰς δύο μεγάλας Πρωτευούσας τοῦ Κόσμου, εἰς τὸ Παρίσι καὶ τὸ Λονδίνον, ἐφύτωσεν εἰς τινὰς καρδίας, ταῦτα πάντα οὐκ ἔστιν ἐμοῦ, «Θεοῦ τὸ δῶρον» (Ἐφεσ. Β', 8). Τὰ ὀφείλω εἰς τὸν ἐνδυναμώσαντά με Κύριον Ἰησοῦν, τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον τῆς πίστεως ἡμῶν, τὸν Χριστόν μου καὶ Σωτῆρα, διότι «χωρὶς Αὐτοῦ οὐδεὶς δύναται ποιεῖν οὐδέν» (Ἰωάν. ΙΒ', 6) ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

«Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν», Κύριε, προσεκόμισα εἰς τὸν ἀμπελῶνά Σου, καὶ ἐξ ἰδίων προσέφερον οὐδέν. Διὰ τοῦτο πιστεύω ἀκαράδαντως, ὅτι οὐχὶ διὰ τὴν δικαιοσύνην μου, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀμετρον τοῦ σταυρωθέντος

Λυτρωτοῦ συγκατάβασις τελεσιουργοῦνται σήμερον ταῦτα τὰ ἐξαίσια ἐπ' ἐμέ.

Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ καὶ ἐγὼ ἐν παλλομένη καρδίᾳ ἐξαργέλλω τὸ ἔλεος τοῦ πανοικτίρμονος Δημιουργοῦ καὶ τὴν ἀπειρον πρὸς τὴν ταπεινότητά μου ἀγάπην καὶ εὐσπλαγχνίαν Του. Διότι ἔργον τῆς Θείας Προνοίας θεωρῶ ὅτι ἦτο, Πατέρες καὶ ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, τὸ ὅτι ἤρπαγην νεανίας ὢν ἀπὸ τὴν γραφικὴν κωμῶπιον Χάβαρι τῆς Ἡλείας καὶ ὠδηγήθην εἰς τὰ θρανία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Κορινθίου καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν σεπτὴν προστασίαν τοῦ αἰμώδηστον Μητροπολίτου Κορινθίας Μιχαὴλ Κωνσταντινίδου, τοῦ κατὰ εὐλογημένην συγκυρίαν προκατόχου μου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Λονδίνου καὶ ἀποθανόντος ὡς Ἀρχιεπισκόπου Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀργότερον με κατέστησε διάκονον καὶ πρεσβύτερον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῶν χειρῶν τοῦ μακαριστοῦ γέροντος μου Μητροπολίτου Κορινθίας Προκοπίου καὶ με ἐνεδυναμώσεν εἰς τὴν μέχρι σήμερον ἐκκλησιαστικὴν μου διακονίαν. Ἡ Πρόνοια τοῦ Παντάνακτος Θεοῦ ὠδήγησεν ἐν συνεχείᾳ τὰ βήματά μου εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, διὰ τὴν ἐκπληρωθῆναι τὴν διακονίαν μου πόντος καὶ ἡ παιδιόθεν ἔφεσις καὶ ἐπιθυμία μου. Μήπως τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἡ Θεία Πρόνοια δὲν ἦσαν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα με ὠδήγησαν εἰς τὴν Γαλλικὴν Πρωτεύουσαν λειτουργὸν τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καὶ μελετητὴν τῆς Νομικῆς καὶ Παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης; Καὶ ὅταν ἀργότερον ἐτοποθετήθην ὡς ἐφημέριος τοῦ Καθεδρικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Λονδίνου, διὰ τὴν ἐπιτηρέησιν τὸ πολυάριθμον ἐκεῖ εὐλαβὲς ὀρθόδοξον Ἑλληνικὸν πλήρωμα, δὲν ἦτο καὶ τοῦτο ἀκόμη μία εὐνοία τῆς Θείας Προνοίας καὶ Δυνάμεως;

Εἶναι ἢ δὲν εἶναι τοῦτο θαυμαστὴ πρόνοια καὶ προστασία τοῦ Θεοῦ, ὅταν συμφώνως πρὸς τοὺς ἀνθρωπίνους ὑπολογισμοὺς καὶ τὴν πεπερασμένην λογικὴν θὰ ἔπρεπε νὰ φυλάττω ξένα πρόβατα κάπου ἐκεῖ εἰς τὰς βοσκοτροφὰς τοῦ Δήμου Πηραιῶν, λόγῳ τῆς πτωχείας τῆς οἰκογενείας μου, ἐπανέρχομαι, μετὰ εἰκοσιπενταετῆ ξενητευμένην ζωὴν, εἰς τὸ πάτριον καὶ προσφιλὲς ἔδαφος τῆς γενετικῆς ὡς ποιμὴν οὐχὶ ἀλόγων, ἀλλὰ λογικῶν πλέον προβάτων, καὶ δὴ τῶν ἀδελφῶν καὶ συμπολιτῶν μου εὐλαβεστάτων Ἡλείων;

Διὰ τοῦτο ἐν συγκινήσει πολλῇ ταπεινοῦμαι ἐνώπιον τῆς Θείας ἀποφάσεως τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τὰ βάρη τῆς ψυχῆς μου μετὰ τοῦ προφητάνακτος Δαβὶδ ἀναφωνῶ: «Αἰνέσω Κύριον ἐν τῇ ζωῇ μου, ψαλῶ τῷ Θεῷ μου ἕως ἑσπέρου» (Ψαλμ. ΡΜΕ' 2). Ναι, «Κύριε, τὰ χεῖρά μου ἀνοίξεις καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἰνέσιν σου» (Ψαλμ. Ν' 17).

Ἐνώπιον αὐτῆς τῆς μεγίστης δωρεᾶς καὶ θεϊκῆς ἐννοίας ἰστάμενος, Σεβασμιώτατε Δέσποτα, ἀπὸ τὰ μύχια τῆς καρδίας μου καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόστασιν τῆς ψυχῆς μου καὶ τὰ ἔγκυρα τῆς διανοίας μου μίαν ὑπόσχεσιν πρὸς τὸν Θεάνθρωπον Κύριον ἐπιθυμῶ νὰ ἀπευθύνω τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμὴν. Τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι

τὴν ἁγίαν πίστιν καὶ τὴν ἱερὰν παράδοσιν τῆς Ἀγιοτάτης Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας θὰ τηρήσω ἀκεραίαν καὶ ἀλώβητον πάσῃ θυσίᾳ καὶ πάσῃ σπουδῇ. Καὶ ὅτι καρδίαν καὶ ψυχὴν καὶ διάνοιαν καὶ λόγους καὶ ἔργα καὶ ὅλον ἑμαυτὸν θὰ προσφέρω διὰ τὸν ἄνθρωπον, «ὅπερ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν» (Ρωμ. Σ' 8), ἵνα καταστῶ ἀντάξιος τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ τούτοις αἰσθάνομαι ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην, Σεβασμιώτατε, ὅπως ἐκφράσω ἐκ μέσης καρδίας τὰς ἀπείρους μου εὐχαριστίας καὶ τὴν βαθεῖαν ἐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερονύμον καὶ τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν προσγενομένην πρὸς τὸ πρόσωπόν μου μεγίστην ταύτην τιμὴν. Ὅντως, Ἅγιοι Γέροντα, διαγινώσκω ἐνδομύχως, ὅτι νέος ἀνεμος καθαρὸς καὶ μωρωμένος ἀπὸ τὰ μύρα τῆς εὐσεβείας, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀγιότητος καὶ πατερικῆς σοφίας καὶ συνέσεως πνέει ἐντὸς τῆς ἁγίας Ἑλλαδικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Διότι ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ἡ οὐρανία αὕτη αἴρα καὶ πνοή, δὲν ἦτο δυνατόν τὸ δραστηριὸν βεληρεκὲς τῆς διανοίας καὶ ἐπιστάσεως τῆς διοικήσεως σήμερον Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου νὰ διανύσῃ τόσους αἰθέρας καὶ ὑπερατλαντικὰς ἀποστάσεις καὶ νὰ ἐπιστρατεύσῃ τὴν ταπεινότητά μου εἰς τὸ Λονδίνον. Καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πνέει ἰσχυρότερον σήμερον ἐντὸς τῶν καρδιῶν καὶ τῶν σκέψεων τῶν ταγῶν τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι πνεῦμα σοφίας, συνέσεως, ἀγαθῶν καὶ ἡγεμονικῶν, πνεῦμα δυνάμεως, σωφρονισμοῦ καὶ ἀληθοῦς χριστιανικῆς ἀγάπης. Καὶ τὴν φωνὴν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἀκούομεν καὶ αἰσθανόμεθα. Καὶ ὑποτασσόμεθα ἐν ταπεινώσει καὶ ὑποταγῇ, ἐπαυλαμβάνοντες τὸ τοῦ προφήτου «ἐτοιμὴ ἡ καρδία μου ὁ Θεός, ὅτι ἀκούει ὁ δοῦλός σου».

Ἀπείρους καὶ εἰλικρινεῖς ἐκφράζω ἐν συνεχείᾳ εὐχαριστίας πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Ἀντιβασιλέα καὶ τὴν Ἐθνικὴν τῆς Πατρίδος μου Κυβέρνησιν, διότι προέκριναν καὶ ἐπεκύρωσαν τὴν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου προταθεῖσαν ὑποψηφιότητά μου.

Ἐπι μετὰ συγκινήσεως καὶ ἐγνωμοσύνης στρέφω τὴν σκέψιν μου πρὸς τὴν παλαιάτατον καὶ ἱστορικὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα τῶν Παρισίων, τὴν ὁποίαν ἐπὶ πενταετίαν διηκόνησα, ὡς καὶ πρὸς τὴν μεγαλόνομον καὶ ἱστορικὴν Κοινότητα τοῦ Λονδίνου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπίσης ἔδωκα μέγιστον τιμῆμα, διὰ τὴν μὴ εἶπω ὀλόκληρον τὴν καρδίαν μου. Θὰ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ ὄντος θρησκευόντος καὶ διαφυλάσσοντος, ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ, τὰ πατρῷα δόγματα καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ ὀρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ τοῦ ἐκλεκτοῦ τούτου τμήματος τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ τοῦ Γένους μας.

Ὁδὸν παύσομαι ἐπίσης μνημονεύων καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ τε Γαλλικοῦ καὶ Ἀγγλικοῦ λαοῦ πρὸς ὅτι ὀρθόδοξον καὶ Ἑλληνικὸν καὶ νὰ διαλαλῶ τὸν ἀμέριστον ἰδικόν μου θαυμασμόν πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς λαοὺς τῶν πολιτισμένων τούτων χωρῶν τῆς χριστιανικῆς Δύσεως, πρὸς τοὺς ὁποίους ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐπέτροπεν, ἵνα καταγγείλω, ὅση ἐμοὶ δύναμις, τὸ πνεῦ-

μα και τὸ νόημα τῶν ὀρθοδόξων βιωμάτων και παραδόσεων.

Τέλος εὐχαριστῶ τὸ τίμιον πρεσβύτεριον, τὴν ἐν ἑν Χριστῷ Διακονίαν και τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα, ἰδιαίτερος δὲ τοὺς ἐξ Ἡλείας συμπατριώτας μου, τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Κοινοτήτων Παρισίων και Λονδίνου, οἵτινες συμπροσεύχονται τὴν στιγμήν ταύτην ἐν χαρᾷ μεθ' ἡμῶν.

Προαίτων, Σεβασμιότατοι τοῦ Ὑψίστου Ἐπίσκοποι και Μητροπολίται και περιούσιοι τοῦ Κυρίου λαέ, θεομῶς παρακαλῶ και δλοφύχως ἱκετεύω, ὅπως προσευχηθῆτε πρὸς τὸ Πανάγιον Πνεῦμα, ἵνα ἔλθῃ και κατασκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ και καταστήσῃ με ἄξιον τῆς ἱερωτάτης ἀποστολῆς τοῦ ἔργου, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπὸ τῆς Ἁγιοτάτης Ἐκκλησίας καλοῦμαι, ὁ ἀδύναμος και ἀσθενής, και ἀναδείξῃ με τῆς ἐμπιστευμένης μου ποιμνῆς πραγματιζὸν Ἐπίσκοπον και θεοπροβλητον ποιμένα.

Σεβασμιώτατε, ὁ ἐψηφισμένος ἀποδέχεται τὴν ἐπιστοράτευσιν τῆς Ἐκκλησίας και τὸ κέλευσμά της, πεποηθῶς ἀντοτε ἐπὶ τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν. Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου και τῆς Ἐκκλησίας. Ἀμήν.

Ἐνώπιον τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος τοῦ Ἀντιβασιλέως, Ἀντιστρατήγου κ. Γεωργίου Ζωιτάκη και παρουσία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου και τοῦ Ἐξοχωτάτου Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Θ. Παπακωνσταντίνου, ἐγένετο ἐν τῷ μεγάρῳ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ τῆ 5ῃ Δεκεμβρίου 1968 ἡ τελετὴ τῆς Διαβεβαιώσεως τῶν νεοχειροτονηθέντων Σεβασμ. Μητροπολιτῶν Καρυστίας και Σκύρου κ. Σεραφεῖμ, Χαλκίδος κ. Νικολάου, Βερροίας και Ναούσης κ. Παύλου και Ἡλείας κ. Ἀθανασίου.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ
ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΑΡΥΣΤΙΑΣ
ΚΑΙ ΣΚΥΡΟΥ κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Καρυστίας και Σκύρου κ. Σεραφεῖμ (Ρόρρης) ἐγεννήθη τὸ 1929 ἐν Κοσμάῳ Κυνουρίας. Τὰς Γυμνασιακὰς του σπουδὰς ἐπεράτωσεν ἐν τῷ Γυμνασίῳ Λεωνιδίου. Κατὰ τὰ ἔτη 1950 - 1955 ἐσπούδασεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὰ ἔτη 1952 - 1954 διετέλεσεν ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγός, κατὰ δὲ τὸ χρονικὸν διάστημα 1958 - 1960 ὑπηρετήσεν ὡς καθηγητὴς ἐπὶ συμβάσει τοῦ Γυμνασιακοῦ Παραρτήματος Πέτρας Λέσβου, ὅτε ἀνέπτυξε πλουσίαν κοινωνικὴν, φιλανθρωπικὴν και ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν εἰς ὀλόκληρον τὴν περιφέρειαν, ὀργανώσας συστίτια δι' ἀπόρους μαθητὰς, συγκεντρώσεις τῶν ἐργαζομένων νέων, Κατηχητικὰ μαθήματα και πλείστας ἄλλας ἐκδηλώσεις. Κατὰ τὰ ἔτη 1961 - 1962 διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου Κάτω Κλειτορίας Καλαβρυτῶν.

Τὸ 1962 ἐχειροτονήθη εἰς Διάκονον και ἀκολούθως εἰς Πρεσβύτερον. Τὸ 1964 διωρίσθη ἱεροκλήρυξ τῆς Ἱερῆς Μητροπόλεως Μαντινείας και Κυνουρίας. Εἰργάσθη με ἐνθουσιασμὸν και αὐταπάρνησιν, ἀποσπᾶσας τὴν ἐκτίμησιν και τὴν ἀγάπην ὀλοκλήρου τοῦ πληρώματος τῆς Ἐπαρχίας ταύτης. Ἀνέπτυξε σπουδαίαν ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Τριπόλεως, ὡς και εἰς τὴν ἐκεῖ ἐδρεύουσαν Στρατιωτικὴν Διοίκησιν και εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τῆς πόλεως. Παραλα-

† Ὁ Καρυστίας και Σκύρου Σεραφεῖμ.

λήλως ἐκαλλιέργησε και τὸν γραπτὸν θεῖον λόγον, ἐκδίδων κατὰ μῆνα εἰδικὸν περιοδικὸν διὰ τοὺς νέους, με πλουσίαν ἐποικοδομητικὴν και ἐπίκαιρον ὕλην. Ὡς ἱεροκλήρυξ ἀπεσπᾶσθη ἐπὶ τρίμηνον εἰς τὸ στρατόπεδον πολιτικῶν ἐξορίστων τῆς Γυάρου κατὰ τὸ ἔτος 1967, ἐργασθεὶς λίαν ἀποδοτικῶς.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ
ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΑΛΚΙΔΟΣ
κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Νικόλαος (Σελέντης) ἐγεννήθη τὸ 1931 εἰς τὴν Τῆνον, ἔνθα διήκουσε τὰ πρῶτα ἐγκύκλια μαθήματα και ἐπεράτωσε και τὰς Γυμνασιακὰς σπουδὰς. Μετὰ ταῦτα ἐνεγράφη εἰς τὴν

Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, λαβὼν τὸ πτυχίον τὸ 1953.

Εἰς τὸν Στρατὸν ὑπηρετήσεν ὡς ἑφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς κατὰ τὰ ἔτη 1954 - 1956, ἐργασθεὶς εἰς τὴν Θρησκευτικὴν Ὑπηρεσίαν, ἐνθα ἀνέπτυξεν ἀξιόλογον δράσιν πρὸς ἐθνικοθρησκευτικὴν διαφώτισιν τοῦ στρατεύματος.

Ἰδιαιτέρως ἀποδοτικὴ ὑπῆρξεν ἡ δράσις του κατὰ τὰ ἔτη 1950 - 1954 καὶ 1956 - 1962 μεταξὺ τῶν ἐργαζομένων νέων, εἰς τὰς Τεχνικὰς Νυκτερινὰς Σχολὰς τοῦ Πειραιῶς καὶ εἰς ἐξωσχολικὰς ομάδας νέων, διαπαιδαγωγῶν καὶ ἐμφυσῶν εἰς αὐτοὺς τὰ ἐλληνοχριστιανικὰ ἰδεώδη. Ἐπίσης, διετέλεσε ἀρχηγὸς κατασκευῶν νέων καὶ μαθητῶν. Αἱ ἐν Ἀθήναις ὁμιλίαι του

ἴσας εἰς Γυμνάσια καὶ Ἐπαγγελματικὰς Σχολὰς. Κατὰ τὴν διακονίαν του εἰς τὴν Τήνον, ἐδίδασκε καὶ ὡς καθηγητὴς εἰς τὸ Ἀνώτερον Ἱερατικὸν Φροντιστήριον.

Ἐκαλλιέργησεν ἐπιτυχῶς καὶ τὴν θρησκευτικὴν δημοσιογραφίαν, ἀρθρογραφῶν εἰς ἐβδομαδιαῖα θρησκευτικὰ περιοδικὰ κ.λπ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ
ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΒΕΡΡΟΙΑΣ
ΚΑΙ ΝΑΟΥΣΗΣ κ. ΠΑΥΛΟΥ

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βερροίας καὶ Ναούσης κ. Παῦλος (Γιαννικόπουλος) ἐγγενήθη τὸ 1929 εἰς Λάλα Ἡλείας. Μετὰ τὰ πρῶτα ἐγκύκλια μαθήματα,

† Ὁ Χαλκίδος Νικόλαος.

† Ὁ Βερροίας καὶ Ναούσης Παῦλος.

πρὸς τὴν σπουδάζουσαν νεότητα εἶχον ἄριστα ἀποτελέσματα.

Τὸ 1962 ἐχειροτονήθη εἰς Διάκονον, τὸ δὲ 1963 εἰς Πρεσβύτερον.

Ἀπὸ τοῦ 1966 μέχρι τῆς ἐκλογῆς του ὡς Μητροπολίτου Χαλκίδος ὑπηρετήσεν ὡς ἱεροκέρυξ τοῦ Ἱεροῦ Καθιδρύματος Εὐαγγελιστρίας Τήνου, ἐξομολογῶν καὶ καθοδηγῶν τὰς χιλιάδας προσκυνητῶν τῆς Μεγαλόχαρης. Ὡς ἱεροκέρυξ ἠσχολήθη ἰδιαιτέρως μὲ τὴν ὁργάνωσιν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὁμάδων καὶ Χριστιανικῶν Ὁμάδων Ἐργαζομένων Νέων καὶ μὲ ὁμι-

ἐφοίτησεν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν Ἁγίας Ἀναστασίας (1943 - 1949), ἐν συνεχείᾳ δὲ ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, λαβὼν τὸ πτυχίον τὸ 1953.

Εἰς τὰς τάξεις τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου προσῆλθε τὸ 1951, ὅτε ἐχειροτονήθη Διάκονος. Μετὰ τριετίαν (1954) ἐχειροτονήθη Πρεσβύτερος.

Ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα ὑπηρετήσεν ὡς Διάκονος εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἐδέσσης καὶ Πέλλης, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπηρετήσεν καὶ ὡς Πρεσβύτερος μέχρι τῆς 1 Ἰανουαρίου 1955, ἀναπτύξας ἀξιόλογον ἱερα-

ποστολικήν δρᾶσιν. Προηγουμένως διετέλεσε βοηθὸς ἱεροκλήρυξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους (1949 - 1953).

Ἀρχὰς τοῦ 1955 εἰσῆλθεν εἰς τὸ Σῶμα Στρατιωτικῶν Ἱερέων. Ὡς στρατιωτικὸς ἱερεὺς προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του μὲ ζῆλον καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸ Α', Β' καὶ Γ' Σῶμα Στρατοῦ, ὡς καὶ εἰς τὴν Β' Μεραρχίαν. Μὲ τὴν εὐσυνείδητον καὶ ἀθόρυβον ἐργασίαν του συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν τόνωσιν καὶ ἐξύψωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ φρονήματος τῆς ἐστρατευμένης νεότητος, ἐπισκεπτόμενος τακτικῶς τὰς Μονάδας μέχρι καὶ τοῦ ἀκροτάτου φυλακίου. Ἐκτὸς τῶν φλογερῶν κηρυγμάτων του πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς καὶ ὀπλίτας, ζωηρὸν ἐνδιαφέρον προσεχάλου καὶ αἰ θρησκευτικαὶ ὀμιλίας του, τὰς ὁποίας μετέδιδον ὁ Στρατιωτικὸς Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς Κοζάνης ἐπὶ τέσσαρα ἔτη καὶ ὁ Στρατιωτικὸς Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς Θεσσαλονίκης ἐπὶ πέντε καὶ ἥμισυ ἔτη.

Τὸ 1958 ὑπῆρέτησεν ὡς στρατιωτικὸς ἱερεὺς εἰς Τρίκαλα, ἀναπτύξας σημαντικὴν δρᾶσιν εἰς τὸν τομέα τοῦ Κατηχητικοῦ ἔργου μεταξὺ τῶν ἐργαζομένων νέων Τρικάλων καὶ Καλαμπάκας.

Διωργάνωσε συνέδρια στρατιωτικῶν ἱερέων Α', Β' καὶ Γ' Σώματος Στρατοῦ καὶ ἠσχολήθη μὲ τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα καὶ τὴν Ἱερὰν Ἐξομολόγησιν. Ἐπίσης, ἐξέδωκεν Ἐγκόλπιον περιστατικῶν Ἀκολουθιῶν διὰ τὰς στρατιωτικὰς μονάδας.

Ἡ ἀπλότης καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη, τὸ σεμνὸν ἦθος καὶ ὁ ἀνεπίληπτος βίος, ὁ ἱερὸς ζῆλος καὶ ἡ βαθυτάτη πίστις καὶ ἀφοσίωσίς του εἰς τὸν Δομήτορα τῆς Ἐκκλησίας μας ἀποτελοῦν ἐγγύησιν, ὅτι καὶ ἡ ἀρχιερατικὴ διακονία του εἰς τὸν Ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου θὰ εἶναι καρποφόρος, ἐπ' ὠφελεία τοῦ πληρώματος τῆς Θεοσώστου Ἱ. Μητροπόλεως Βερροίας καὶ Νεοῦσης καὶ πρὸς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΗΛΕΙΑΣ κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Ὁ νέος Μητροπολίτης Ἡλείας κ. Ἀθανάσιος (κατὰ κόσμον Ἡλίας Ἰωάννου Βασιλόπουλος) ἐγεννήθη τὸ 1924 εἰς τὸ χωρίον Κρουνέριον Ἡλείας. Ἐνωρίς, ὅτε ἦτο ἐνὸς ἔτους, οἱ γονεῖς του μετώκησαν εἰς τὴν πλησίον τῆς γενετείρας αὐτοῦ κωμόπολιν Χάβαρι Ἀμαλιάδος, ἔνθα διήκουσε τὰ πρῶτα ἐγκύκλια μαθήματα. Τὸ 1945 εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν Κορίνθου ὡς ὑπότροφος τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Τὸ 1949 ὑπῆρέτησεν ἐπὶ τριετίαν εἰς τὰς τά-

ξεις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὡς ἐφεδρὸς ὑπαξιωματικός. Τὸ 1954 εἰσῆλθεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησεν τὸ 1958. Τὸ 1952 ἐχειροτονήθη Διάκονος καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς Νέας Σμύρνης. Τὸ 1958 ἐχειροτονήθη Πρεσβύτερος, λαβὼν τὸ ὀφφίκιον τοῦ Ἀρχιμανδριτοῦ καὶ ἐτοποθετήθη ἐφημέριος τοῦ ἐν Παρισίοις Ἑλληνικοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Εἰς Παρισίους, παραλλήλως πρὸς τὴν ἐφημέριακὴν δραστηριότητα αὐτοῦ, ἐσπούδασεν

† Ὁ Ἡλίας Ἀθηνάσιος

ἐπὶ τετραετίαν εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Παρισίων, Παιδαγωγικά εἰς τὸ Παιδαγωγικὸν Καθολικὸν Ἰνστιτούτον, παρ' οὗ ἔλαβεν τὸ σχετικὸν δίπλωμα, ὡς καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Σορβόνης.

Τὸ 1963 ἐτοποθετήθη εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Λονδίνου, ἔνθα ἀπέπτυξεν ἀξιόλογον ἐθνικοθρησκευτικὴν δρᾶσιν. Ἰδίως ἐπεδόθη εἰς τὴν πνευματικὴν ἐνίσχυσιν καὶ συμπαράστασιν τῶν ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐρχομένων εἰς Λονδίνον πρὸς περίθαλψιν τῆς υγείας των.

Ἐν Λονδίῳ ἱδρυσεν τὰς ὁργανώσεις τῆς «Στέγης Νεότητος» τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας

καὶ τοῦ Ὁρθοδόξου Χριστιανικοῦ Ὁμίλου Κυριῶν καὶ Δεσποινίδων «Ἡ Ἁγία Φιλοθέη ἢ Ἀθηναία», αἵτινες ἀνέπτυξαν θαυμαστὴν Χριστιανικὴν καὶ Ἑλληνικὴν δράσιν εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν Πρωτεύουσαν. Ἔθεσεν ἐπίσης τὰς βάσεις διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ «Ἑλληνικοῦ Ξενῶνος» Λονδίνου.

Τὸ 1964, κατὰ τοὺς σεισμοὺς τῆς Πελοποννήσου, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς ἔρανον ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν, ὁ ὁποῖος ἀπέδωσε πλούσια ἀποτελέσματα εἰς ἱματισμὸν καὶ εἶδη πρώτης ἀνάγκης. Εἰς τὸν ἔρανον τοῦτον συμπαρεστάθη ὑπὸ τοῦ κύκλου τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτὸς» Λονδίνου, τοῦ ὁποῖου πνευματικὸς σύμβουλος ὑπῆρξεν ἐπὶ διετίαν.

Ἐχρημάτισεν ἐπὶ τριετίαν Πρόεδρος τοῦ Ἱερατικοῦ Συνδέσμου τῶν Ὁρθοδόξων Ἱερέων τῆς Μεγάλης Βρετανίας, Γραμματεὺς τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Θουατείρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας, ὡς καὶ Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου Τύπου καὶ δημοσίων σχέσεων αὐτῆς.

Ἐγραψεν τὰ κάτωθι συγγράμματα : 1) Οἱ Εὐαγγελικοὶ καὶ ἡ προπαγάνδα αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι. 2) Ἡ κοινωνικὴ διδασκαλία τοῦ Δευτερονομίου. 3) Τί προσφέρει ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον. 4) L'organisation et l'administration du Saint Mont Athos. 5) Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά. 6) Ἡ διοργάνωσις μιᾶς Θεοκρατικῆς Πολιτείας. 7) Ἡ Ἐκκλησία ἐν διαλόγῳ. 8) Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; 9) Ὁρθόδοξοι καὶ Ἀγγλικανοί. 10) Ὁ Ἐφημεριακὸς κληρὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας. 11) Ἀπὸ τὴν πορείαν τῆς Ἀγάπης.

Ἐπίσης, ἐδημοσίευσε πραγματείας καὶ ἄρθρα εἰς πλεῖστα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας. Εἰς Παρίσιους ἐξέδιδεν ἐπὶ τριετίαν τὸ περιοδικὸν «Πρωτομάρτυς Στέφανος».

Ὁ νέος Μητροπολίτης Ἡλείας κ. Ἀθανάσιος ὀμιλεῖ Γαλλικὰ καὶ Ἀγγλικὰ, εἶναι ἄριστος χειριστὴς τοῦ θείου λόγου καὶ διακρίνεται διὰ τὴν θεολογικὴν καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴν του κατάρτισιν, ὡς καὶ διὰ τὴν προσήλωσίν του εἰς τὰς ὀρθοδόξους παραδόσεις καὶ τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας.

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 23*

Περὶ καταργήσεως τῆς παραγράφου 5 τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ Ν.Δ. 4589/1966 «περὶ ρυθμίσεως ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ ἄλλων τινῶν διατάξεων».

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν :

Ἄρθρον μόνον.

Ἡ διάταξις τῆς παραγράφου 5 τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ Ν.Δ. 4589/1966 καταργεῖται ἀφ' ἧς ἴσχυσεν, ἀναβιοῦ δ' ἐξ ὑπ' ἀρχῆς ἡ ἰσχὺς τῶν ὑπ' αὐτῆς καταργηθεισῶν διατάξεων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Νοεμβρίου 1968

Ἐν Ὄνόματι τοῦ Βασιλέως

Ο ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΩ·Ι·ΤΑΚΗΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΩΤΟΥΠΟΥΡΓΟΣ

Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Α'
ΣΤΥΛ. ΠΑΤΤΑΚΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Β'
ΔΗΜ. ΠΑΤΙΑΝΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Νοεμβρίου 1968

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΗΛ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

* Ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, τεῦχος Α', ἀρ.θ. φύλλου 281 τῆς 2 Δεκεμβρίου 1968.

ΘΕΜΑΤΑ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Στρατηγική Διαλόγου.

Ἀπαιτεῖται ἰδιαίτερα τακτική εἰς τὴν σύναψιν διαλόγου μὲ τὸν ἄπιστον. Ἐν πρώτοις δὲν ἀνέχεται ὕψος ὑπεροχῆς καὶ τόνον διατακτικὸν ἐκ μέρους μας. Δὲν πρέπει νὰ ἐμφανιζώμεθα, ὅτι εἴμεθα ἰσχυρότεροί του. Ἐπιβάλλεται σεβασμὸς τῶν προσωπικῶν πεποιθήσεων, τῆς αὐτονομίας τοῦ ἀθέου καὶ ὄλων ὅσα λέγει. Πρὶν ἢ ὁμιλήσωμεν, καθῆκον ἔχομεν πρωτίστως νὰ τὸν ἀκούσωμεν μὲ πολλὴν προσοχήν. Ἀποφυγὴ φιλοσοφικῶν ἐπιχειρημάτων ἐνδείκνυται, διότι ἄλλως θὰ ἀποδειχθῇ ἡ συζήτησις στείρα, ἄνευ σημείου ἐπαφῆς.

Καὶ ἐπειδὴ ἡ σύγχρονος νοοτροπία εἶναι διάφορος, ἐνδείκνυται νὰ ἐγκαταλείψωμεν πλεόν τὰ τόσον τετριμμένα, ἀπρηχαιωμένα καὶ πεπαλαιωμένα ἐπιχειρήματα. Ὅ,τι προέχει εἶναι πῶς κυρίως νὰ ὑπογραμίσωμεν τὴν ἀνάγκην μιᾶς ἐξηγήσεως τῆς πρώτης τῶν πάντων ἀρχῆς, τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ προσανατολισμὸς, ἡ συμπεριφορὰ, ἡ στάσις μας, τὸ ὕψος ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν τοῦ διαλόγου. Καὶ ὁ πλεόν ἰδιόρρυθμος θέλει κάποτε νὰ συζητήσῃ, νὰ ἐξωτερικευθῇ. Ἡ ρωσικὴ intelligent.a πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1917 ἐπλησίαζε τὰ πλήθη, τὴν μᾶζαν. Διότι ἐγνώριζεν, ὅτι ἦσαν ἐγκαταλελειμμένα καὶ μόνα. Ἐδίψων στοργήν, ἐπαφήν, κατανόησιν, συζήτησιν. Ἄς μὴ εἴμεθα μονομερεῖς, διακόπτοντες ἢ ἀρνούμενοι τὴν ἐλευθέραν διατύπωσιν ἀποριῶν, ἀκόμη καὶ τῶν πλεόν ἀπιθάνων καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἀπορριψίμων. Μὴ θίγωμεν μὲ προσβλητικὰς ἐκφράσεις τὸν ἀπέναντί μας, ἀποκόπτοντες οὕτω τὴν γέφυραν συνεννοήσεως καὶ ἀπομακρύνοντες πᾶσαν δυνατότητα ἐπαφῆς. Πρέπει νὰ δεῖξωμεν, ὅτι τὸ μῆνυμά μας δὲν ὁδηγεῖ εἰς ἀνελευθερίαν, εἰς καταναγκασμὸν, εἰς ψυχολογικὴν πίεσιν.

* * *

Σήμερον, ἐν ὄψει τῶν σχέσεών μας πρὸς τὸν πλήρη ἀποριῶν ἀγνωστικιστὴν, δὲν ὑφίσταται πραγματικὸς διάλογος μὲ τὸν διανοούμενον. Ἐρήμην τὸν καταδικάζομεν ἀπ' ἄμβωνος καὶ ὁμιλοῦμεν εἰς ὧτα μὴ ὑπάρχοντα. Ἐν προκειμένῳ ἄς μὴ λησμονήται, ὅτι καθ' ὅλην τὴν ἱστορίαν, ὁ Θεὸς οὐδέποτε διέκοψε τὴν ὁμιλίαν μὲ τὸν κόσμον. Ὅμιλεῖ εἰς τὸν Ἰσραήλ, καίπερ ἀποστάτην καὶ ἄπιστον, ἀκολουθοῦντα ἄλλους θεοὺς καὶ εἰδῶλα λατρεύοντα. Δὲν διακόπτει τὴν ἐπαφήν, διότι εἶναι ἔργον τῶν χειρῶν Του καὶ παραμένει προσφιλὲς δημιουργημά Του.

Ἄλλος λόγος διαδόσεως τῆς ἀπιστίας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἶναι καὶ ἡ ὑπερβολικὴ προσφυγὴ εἰς τὴν πίστιν καὶ τὰ παραδείγματα τῶν ἄλ-

λων. Ὅσονδήποτε καὶ ἂν ἀπέβλεπον οἱ κατηχητικοὶ σκοποὶ, μὲ τὴν ὑπόμνησιν ἄθλων καὶ ἀγωνισμάτων τῶν ἁγίων καὶ τῆς Παραδόσεως, εἰς μίμησιν καὶ παραδειγματισμὸν, δὲν ἐκαλλιέργηθη συγχρόνως, ὅσον ἔπρεπε, καὶ ἡ ἔννοια τῆς προσωπικῆς προσφορᾶς, τῆς οἰκειώσεως τοῦ περιοχόμενου τῆς πίστεως. Προεβάλλοντο κατὰ κόρον ἀποσπάσματα ἀπὸ διακηρύξεις εὐσεβῶν ἐπιστημόνων, ὡσὰν ἡ πίστις μας νὰ ἐξηρτάτο ἀπ' αὐτῶν. Κατήτησεν ἐπὶ δεκαετηρίδας ὀλοκλήρους τοῦ συρμοῦ ἢ παράθεσις ἐντυπωσιακῶν γνωμῶν καὶ δηλώσεων θρησκευόντων ἐπιστημόνων.

Ἡ πείρα ὁμῶς μαρτυρεῖ, ὅτι μία τοιαύτη εὐσέβεια, ἀποκλειστικῶς ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὰς ἀρετὰς τῶν ἄλλων, δὲν δύναται νὰ διαρκέσῃ πολὺ. Εἰς κρίσεις καὶ κλυδωνισμοὺς μεγάλους θὰ φανῇ ἀσθενὲς ἐφόδιον καὶ βᾶσις σαθρά. Οὕτως ἐξηγεῖται διατὶ διανοούμενοι, ἢ νέοι σπουδασταί, ἐνώπιον τῆς ὠμῆς ἀρνήσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ, τὴν ἐπομένην βλέπουν τὸ οἰκοδόμημα τῆς θρησκευτικότητός των νὰ κρημνίζεται. Ὁ σημερινὸς σκεπτόμενος ἄνθρωπος δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἱκανοποιηθῇ μὲ τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν ἄλλων. Αὐτὰ δὲν ἠμποροῦν νὰ ὑποκαταστήσουν τὴν προσωπικὴν του ἀνησυχίαν καὶ τὰς ἀπαιτήσεις του. Ὁ διθυραμβικὸς τόνος τῆς πίστεως τῶν ἄλλων εἰς τὴν κατηχητικὴν μέθοδον πρέπει ν' ἀντικατασταθῇ μὲ συστηματικὴν προσπάθειαν στενοῦ διαλόγου μὲ τὸ ἄτομον, ὥστε ἡ πίστις νὰ καταστῇ προσωπικὸν του κτῆμα, καὶ νὰ μὴ ἐξαρτᾶται οὔτε νὰ κλονίζεται ἀπὸ ὅ,τιδῆποτε ἀρνητικὸν ἠθέλεν ἀκούσει.

Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι ἀναντιρρήτως ἢ πλεόν δύσκολος, ἀλλὰ καὶ ἡ πλεόν ἀσφαλής. Διότι δὲν πρέπει τίποτε ν' ἀποκρυβῇ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα τῆς ἐπιγείου Ἐκκλησίας. Νὰ μὴ παρουσιάζεται μόνον ἡ μία ὄψις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸν σκεπτόμενον κόσμον. Πρέπει νὰ λέγεται εἰς αὐτὸν ἡ ἀλήθεια: ὅτι ἀνέκαθεν οἱ γνησίως πιστεύοντες ἀποτελοῦν τὸ μικρὸν ποίμνιον, τὴν μειοψηφίαν. Ὅτι ἡ πίστις, ἐνῶ ζητεῖ τὴν συμμαχίαν λογικῶν ἀποδείξεων, παραμένει κατὰ βάθος ὑπόθεσις ἀποδοχῆς τῆς αὐθεντίας τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ.

Δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τὴν ἐλευθερίαν νὰ παρακούσουν καὶ ν' ἀρνηθῶν καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν Θεόν... Ἐνδέχεται νὰ κτίσουν καθεστῶτα καὶ κοινωνίας χωρὶς Θεόν.

Ἄλλὰ φαντάζεται κανεὶς τί κόσμος θὰ εἶναι ὁ κόσμος χωρὶς Θεόν. Κριτήρια μόνον ἡ ὕλική πρόοδος, ἡ ἄνεσις, ἡ ἐξύψωσις τοῦ βιωτικοῦ ἐπιπέδου καὶ αἱ κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης. Φραγμοὶ διὰ τὸ κακὸν καὶ τὴν ἠθικὴν κατὰπτωσιν δὲν

ισχύουν. Διότι ὁ ἀνθρώπινος νόμος δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐπιβληθῆ εἰς τὸν ἀσυγκράτητον ἠθικὸν κατῆφορον.

Ἐπισημασθέντος ὅτι ὁ Δοστογιέφσκυ ἔλεγε: «Ἐὰν δὲν ὑπῆρχε Θεός, ὅλα θὰ ἐπετρέποντο». Ὁ François Mauriac γίνεται καυστικός διὰ τὴν παρατηρουμένην ἀσυνέπειαν τῶν ἐν τῇ Δύσει: «Ἀποδοκιμάζομεν τὰ εἰδωλα πέραν τοῦ σιδηροῦ παραπετάσματος καὶ ἐκβαμβούμεθα καὶ μένομεν ἐνεοί, ὅταν πρόκειται διὰ τὰ εἰδωλα, τὰ ὁποῖα κρατοῦμεν ἐδῶ πρὸς λατρείαν».

Ἡ διαστροφή τῆς καρδίας εἶναι ἡ ρίζα τῆς ἀθείας. Διάλογος δὲν νοεῖται, ἐὰν πρὶν δὲν ἀποκαταστήσωμεν τὴν ἀληθῆ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἀπομακρύνοντες μύθους καὶ προλήψεις, φόβητρα ἀπαράδεκτα καὶ ὅλα τὰ ξένα στοιχεῖα. «Εἴμεθα, ἐὰν θέλετε, ἄθεοι, τελείως ξένοι μὲ τοιοῦτους θεοὺς - πλάσματα τῆς ἀνθρωπίνης ἐπινοήσεως», ἔγραφεν ὁ Ἰουστίνος εἰς τὴν Ἀπολογία του, «ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ἀληθεστάτου καὶ πατρὸς δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἀνεπιμίκτου τε κακίας Θεοῦ» (1). Τελείως διάφορος εἶναι ἡ θέσις τοῦ πιστοῦ. Δὲν εἶναι ἀπαθῆς καὶ μοιρολάτρης. Καὶ αὐτὸς ἐρευνᾷ, ἔχει ἀνησυχίας, ἐρωτηματικά ποικίλα καὶ πολυειδή. Διέρχεται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ ἴδιον στάδιον, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι θνητοί. Ἔχει ἀμφιταλαντεύσεις, κλυδωνισμούς, κρίσεις, ἀμφιβολίας. Σφίεται ὀλόκληρος ἀπὸ μάχην ἐσωτερικὴν. Καὶ αὐτὸς ἐρευνᾷ, βασανίζει, ἐξετάζει, κρίνει ἐπιμελῶς. Ἀλλὰ ἔχει εὖρει τὴν λύσιν. Ἐκκινεῖ ἀπὸ ἐν δεδομένον, μίαν ἀφετηρίαν, μίαν ἀρχὴν, τὴν ὄντολογικὴν. Ἡ πίστις τὸν βοηθεῖ νὰ βλέπῃ εἰς ὅλα ἕνα σκοπὸν. Ἀνακαλύπτει μίαν ἄλυσιν λογικὴν τῶν γεγονότων. Κατορθώνει νὰ ἐπαυεῖ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν θέσιν του εἰς τὸ σῶμα. Εἶνε κάπως προσανατολισμένος.

Ὁ πιστὸς δὲν ἀνησυχεῖ ἐνώπιον τῶν τόσων ἀντιξοοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἐμφανίζονται εἰς τὴν καθημερινὴν του ζωὴν. Εἶναι ὁ ἀνθρώπος τῆς ἀποφασιστικότητος. Ἔχει τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας, ἐν σαφῆς πρόγραμμα καὶ σχέδιον. Δὲν ἄγεται καὶ δὲν φέρεται τυχαίως. Καὶ εἰς τὰς πλέον δυσἀρέστους ἀντιξοότητας βλέπει μίαν σκοπιμότητα. Ἡ τόλμη καὶ τὸ θάρρος του ὀφείλονται εἰς ἕν γεγονός. Κάτι, κάπου συνέβη μὲ ἀντίκτυπον αἰώνιον. Αὐτὸ τὸ κάτι, ἡ ἐμφάνισις τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἔχει ἄμεσον σχέσιν μὲ τὸν προορισμὸν του. Ἐκλήθη, ἐδέχθη καὶ ἐσώθη. Προηγήθη μία προσφορά, μία πρόσκλησις. Ἐδῶ χρειάζεται ἀνταπόκρισις, μία ἐκδήλωσις οἰκειοποιήσεως ἢ ἀρνήσεως. Εὐρισκόμεθα πλέον ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ πατερικοῦ ἐδάφους τῆς «συνεργίας».

Ἐντεῦθεν καὶ ὁ πιστὸς ἐπὶ πλέον ξεχωρίζει καὶ διακρίνεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ὡς φῶς καὶ ἄλας. Διακρίνεται ἀπὸ ὅλους εἰς τοῦτο: ὅτι ἀνῆκει κάπου, ὁμολογεῖ ἕνα Πατέρα, ἀναγνωρίζει δηλαδὴ τὸν Σωτῆρα ὡς Κύριόν του. Δὲν εἶναι ἀνώνυμος

πολίτης, ἀπλῆ βιολογικὴ μονάς, χρήσιμος μόνον διὰ τὸ κράτος καὶ τὴν βιομηχανίαν. Ἡ ἰδέα αὐτῆ τῆς ἐξαρτήσεώς του ἀπὸ Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, τὸν στηρίζει εἰς πολλοὺς κλυδωνισμούς. Ὁ Kigergaard ἀναφερόμενος εἰς ἕνα Ἰουδαῖον, λέγει: «Ἔχει τύχην, διότι εἶναι Ἰουδαῖος. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ πιστεύσῃ εἰς Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ν' ἀναλάβῃ δεσμευτικὰς ὑποχρεώσεις».

Ἡ πίστις δὲν ὀφείλει τὴν ὑπαρξίν της εἰς τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν ἐλευθέραν ἐκλογὴν τοῦ ἀνθρώπου, οὐδὲ εἶναι κατασκευάσμα καὶ ἐπινοήσις ἰδικῆ μας. Ἡ ὑπαρξίς της προηγείται ἡμῶν. Ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος τὴν εὐρίσκομεν εἰς τὴν διάθεσίν μας. Μᾶς προσφέρεται δωρεάν καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὀνομάζεται χάρις. Ἀναμένει νὰ ἐπωφεληθῶμεν αὐτῆς, νὰ τὴν οἰκειοποιηθῶμεν, καὶ νὰ τὴν μετουσιώσωμεν εἰς βίωμα. Ἀφ' ἧς δὲ στιγμῆς ὁ πιστὸς τὴν γνωρίσῃ, συναντᾷ τὸν Θεόν καὶ ἐπιστρέφει τελείως διάφορος. Μετὰ τὴν ὀπτασίαν εἰς τὸν δρόμον τῆς Δαμασκοῦ ὁ Σαοὺλ ἐπέστρεψεν ἄλλος ἀνθρώπος, τελείως ἡλλαγμένος.

Ὁ πιστὸς εἶναι ἀνθρώπος τοῦ μυστηρίου, καίτοι συμβουλευεται τὴν κρίσιν καὶ ἐξήντησε καὶ ἐπεστράτευσε τὴν λογικὴν του. Ὁ διανοούμενος εἶναι ὁ ἀνθρώπος τῆς συνεχοῦς ἀναζητήσεως, τῆς ψυχρᾶς λογικῆς, τοῦ προβληματισμοῦ. Λησμονῶν, ὅτι οὐδὲ τὸν ἑαυτὸν του ἔμπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ, προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ γύρω του φαινόμενα, κοσμολογικὰ καὶ κοινωνικὰ. Λησμονεῖ ἐπίσης, ὅτι μόνον ὁ Θεὸς θὰ δυνηθῆ νὰ τὸν βοηθήσῃ, νὰ ἐξηγήσῃ ὅσα ἐπιδέχονται ἐξηγήσεις.

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν αἰτίων τῆς ὑπάρξεως τῆς συγχρόνου Ἀθείας πρέπει νὰ συμπεριληφθῆ καὶ ὁ ὀρθολογιστικὸς ὑπαρξισμὸς τοῦ Jean Paul Sartre. Τὰ ἐπιχειρήματά του κινοῦνται γύρω ἀπὸ δύο πόλους, τὴν Ἀθεῖαν καὶ τὴν ἀντι-θεῖαν. Σύνθημά του: Θεὸς δὲν ὑπάρχει. Δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη. Καὶ ὁσάκις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ὠρισμένων ψυχικῶν διαθέσεων ὑποστηρίζεται ἡ ὑπαρξίς τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀπάντησις του εἶναι: «Δὲν θέλω νὰ ὑπάρχη, ἀφοῦ ἐγὼ ὁ ἀνθρώπος δημιουργῶ ἰδέας, παραστάσεις καὶ ἀξιωματικὰς ἀρχάς».

Ὁ ἀγνωστικιστὴς ἀποφεύγει ὅ,τι εἶναι δυσἀρεστον. Ὁ Albert Camus εἰς τὸ ἔργον του «L' étranger» παρουσιάζει τὸν κατάδικον νεαρὸν μὲ ὀργὴν καὶ θυμὸν νὰ ἐξαποστέλλῃ τὸν πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα ἱερέα τῶν φυλακῶν, διότι θὰ ὑπενθύμιεν εἰς αὐτὸν τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν συγγνώμην. Θὰ ἀφύπνιζεν εἰς αὐτὸν θαμμένους αἰώνιους ἀληθείας εἰς τὰ βάθη τῆς συνειδήσεώς του.

Τὸ πρόβλημα τοῦ κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ παραμένει ἄλυτον διὰ τὸν ἄθεον. Εἰς ἄλλην σκηνὴν ἑτέρου ἔργου του ὁ Camus, πλήρης ὀργῆς διὰ τὸ ὅτι δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀπομακρύνῃ τὸ κακὸν ἀπὸ τὴν ζωὴν,

1. Α' στ', 1.

λέγει : «Ἐὰν ὑπάρχη ὑπεράνω μας Κάποιος, τότε πρέπει αὐτὸς ὁ Κάποιος νὰ τιμωρηθῆ». "Ὅλοι οἱ ἐμφανισθέντες κατὰ καιροὺς ὡς ἄθεοι, ἀνίκανοι νὰ δώσουν ἄλλην ἐρμηνείαν εἰς τὸν πόνον, ἐπαναστατοῦν, βλασφημοῦν καὶ καταρῶνται, διότι δῆθεν ὁ Θεὸς εἶναι ἀνίκανος, ὁπότε δὲν ἴσχυε νὰ εἶναι Θεός. Κατ' αὐτούς, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, ὁ Θεὸς εἶναι συνένοχος διὰ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἔκτασιν τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀδικίας, καὶ ἄρα δὲν εἶναι Θεὸς τοῦ καλοῦ.

Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, καὶ ἡ ὁμόφρων του Simone de Beauvoir, ἀνίκανος νὰ ἐξηγήσῃ τὰ ἀντίξοα φαινόμενα εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον, ἐκσπᾶ ἀπογοητευμένη εἰς δριμεῖαν κριτικὴν : «Εἰς ἓνα κυρτὸν χῶρον εἶναι ἀδύνατον νὰ χαράξῃς μίαν εὐθείαν». Ὁ Γαλιλαῖος μᾶς ἔμαθεν, ὅτι ἡ γῆ εἶναι σφαιροειδής. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ζῶμεν εἰς ἓνα κόσμον «στραβόν», εἶναι τελείως ἀδύνατος ἡ ὑπαρξίς καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ καλοῦ, τῆς εὐθείας. Αὐτὴ εἶναι ἡ γραμμὴ πλευσεως, ἡ νοοτροπία, ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἡ πυξίς τοῦ ἀγνωστικισμοῦ. Ἐνώπιον τοῦ ἀδυνάτου παραιτεῖται. Προσπαθεῖ καὶ πάλιν, ἀλλὰ ματαιῶς. Ἡ προσπάθειά του αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἀξιέπαινος, ἀλλὰ δὲν ὀδηγεῖ εἰς ἀποτέλεσμα. Ἀπὸ τὴν ἄλλην παράταξιν τῶν διανοουμένων ἔρχεται ὁ Paul Claudel. Εἰς τὸ Soulier de Satin ἀναφέρει ἓνα πορτογαλικὸν γινωμικόν : «Ὁ Θεὸς γράφει ἴσια ἀκόμη καὶ εἰς ἀνώμαλας γραμμάς». Ἴδου ἡ ὑπεροχὴ τοῦ πιστοῦ. Κάμνει ὅ,τι ἀδυνατεῖ νὰ πράξῃ ὁ ὀρθολογιστής. Γνωρίζει, ὅτι ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἀκριβῶς ὅπως ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Δημιουργοῦ. Δὲν ἀποθαρρύνεται ὅμως δι' αὐτὸ ἀπὸ τὰς ἀντιξοότητας. Ἐπιμένει, ἐλπίζει. Καὶ ὅταν ἀκόμη αἱ ἐλπίδες του καταρρέουν, ἀρχίζει πάλιν ἀπὸ τὴν ἀρχήν. Εἰς τὸ τρομερὸν ἔρεβος τῆς ἀπελπισίας καὶ τοῦ ἀδιεξόδου τῶν ἄλλων εὐρίσκει μυστικῶς φῶς, θάρρος καὶ αἰσιοδοξίαν.

Τριῶν εἰδῶν διάλογοι συνήθως διεξάγονται μεταξὺ τῶν ἀθέων καὶ τῶν χριστιανῶν.

Πρῶτον, ὁ διάλογος τῆς ἀποκλειστικότητος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ καθεὶς συγκρίνει τὰ ἰδεώδη του μετὰ τὰ ἰδεώδη τοῦ ἄλλου, χωρὶς νὰ εἶναι πρόθυμος εἰς συνεννόησιν. Ἡ μέθοδος αὐτὴ ὀδηγεῖ εἰς σκέψεις μανιχαϊκὰς, περιορίζει τὸ ἔδαφος τῆς προσεγγίσεως. Ἐμποδίζει νὰ ἴδωμεν τί διαφορετικὸν ὑπάρχει εἰς τὸν ἄλλον.

Ἀντιθέτως πρὸς τὴν μέθοδον αὐτὴν, ὑπάρχει ὁ διάλογος τῶν πολὺ ἰδεολόγων εὐγενῶν ψυχῶν. Καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, δὲν βλέπουν παρὰ τὸ ἰδεῶδες. Στριφογυρίζουν εἰς σκέψεις ἀφηρημένας, χωρὶς νὰ φθάνουν ποτὲ εἰς κάτι τὸ συγκεκριμένον.

Ὁ αὐθεντικὸς διάλογος ἀποφεύγει τὰς ἀκρότητας. Δὲν τροφοδοτεῖται ἀπὸ αὐταπάτας, ἀλλὰ οὔτε καὶ βασανίζεται ἀπὸ ἀμφιβολίας. Παραδέχεται τὴν ποικιλίαν καὶ τὰς διαφορὰς ἀπόψεις. Ἐκκινεῖ ἀπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι ὁ Θεὸς οὐδένα ἐστέρησε τῆς στοιχειώδους λογικῆς, καὶ ὠρισμένων πνευματικῶν ἀξιών. Ἀκόμη καὶ ὁ ἀγνωστικιστὴς καὶ ὁ ἄθεος εἰς τὰ βάθη των κρύπτουν κάτι τὸ θεῖον. Χωρὶς νὰ κατανησώμεν εἰς τὴν σχετικότητα τῆς ἀληθείας καὶ τὸν ἀπόλυτον ὑποκειμενισμόν, ὑπάρχει χῶρος διὰ μίαν ἀντιμετώπισιν τῆς ἀληθείας κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ἀποκλείωνται καὶ ἄνθρωποι ἀνήκοντες εἰς ἄλλας ἰδεολογίας καὶ εἰς ἄλλας θρησκείας ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Μᾶς ἐνδιαφέρει ἐνταῦθα ἡ τρίτη κατηγορία. Ὁ καθεὶς ἀρχίζει νὰ πιστεύῃ, ὅτι ὁ ἄλλος ἔχει κάτι νὰ προσφέρῃ. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ δύνανται νὰ ἀνακαλύψουν, ὅτι ὑπάρχει κάτι τὸ οὐσιαστικὸν εἰς τὰς πεποιθήσεις των. Δὲν πρέπει ἐνταῦθα νὰ λαμβάνη θέσιν δόγματος ὅ,τι ἀποτελεῖ ἀπλῶς σχῆμα ἐκφραστικὸν καὶ ἐξωτερικὸν ἔνδυμα τῶν διαφορῶν ἀρχῶν καὶ πεποιθήσεων. Μὲ τοιαύτην ἐκκίνησιν ὁ διάλογος εἶναι πραγματοποιήσιμος. Εἰς τὸ τέλος ἱκανώνει νὰ βλέπῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον ὀλιγώτερον παραμορφωμένον καὶ ὀλιγώτερον ἀπεχθῆ. Ἀξιοποιοῦμεν καὶ τὸν ἑαυτὸν μας καὶ τοὺς ἄλλους, μετὰ κριτήρια ὀρθά.

Ἡ τρίτη μέθοδος ἐνέπνευσεν τοὺς παρακολουθήσαντας τελευταίως τὸ Συνέδριον τῆς Τσεχοσλοβακίας, τὸ ὁποῖον ἐγένετο ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Paulusgesellschaft. Ἐντύπωσιν ἔκαμεν εἰς ὅλους τοὺς συνέδρους, τοὺς συγκεντρωθέντας εἰς τὴν περιοχὴν Mariánské Lázně τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἡ ἀμερόληπτος καὶ εἰλικρινὴς πορεία τῶν συζητήσεων. Ὅλοι ἐνδιεφέροντο ὁ διάλογος νὰ μὴ σταματήσῃ. Ἐπὶ τέλος κάθε ἀνθρώπινον ὄν κρύπτει ὠρισμένα δῶρα, τὰ ὁποῖα δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ τὰ περιφρονήσωμεν.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Καλαβρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

Η ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

3. ΑΙ ΔΥΟ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας ἔχει σήμερον 43 κυριάρχους Ἐπισκόπους, 48 Χωρεπισκόπους, 44 Βοηθούς Ἐπισκόπους, 105 Ἀρχidiaκόνους καὶ 11.365 ἐφημέριους (βλέπε The Year Book τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας 1967, σελίς 284 - Ἐπαρχία Καντουαρίας ἐφημέριοι 8.275—Ἰόρκης 3.090), ἐκτὸς τῶν κληρικῶν ἐκείνων, τῶν ὑπηρετούντων εἰς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις τῆς Χώρας, τὰ νοσοκομεῖα, τὰ ἄσυλα, τὰς φυλακάς, τῶν διαμενόντων ἐντὸς τῶν Καθεδρικῶν Ναῶν (Κανὸν), τῶν ἱερέων τῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ ἐκείνων, οἵτινες κατέχουν ἔδραν ἐν τοῖς Πανεπιστημίσις τῆς Χώρας.

Ἐκ τῶν 43 κυριάρχων Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας οἱ δύο Ἀρχιεπίσκοποι τῆς Καντουαρίας καὶ Ἰόρκης εἶναι πρῶτοι - πριμᾶτοι ἢ Ἐπιθεωρηταὶ τῶν ἄλλων Ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας κατέχει τὴν πρῶτην Ἐδραν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἔδραν τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου. Οὗτος θεωρεῖται ὡς ὁ «Πατριάρχης» τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας καὶ προεδρεύει τῶν Συνεδρίων τοῦ Λάμπeth. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν αὐτὴν ἡ θέσις του εἶναι ἀπλῶς μόνον τιμητικὴ καὶ δὲν ἐνέχει δικαιοδοσίαν τινά. Οὗτος εἶναι ἐπίσης Πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁσάκις συγκαλεῖται Συνέλευσις τις Ἐθνικὴ, ἔχει τὴν διπλὴν ιδιότητα: τοῦ συγκαλοῦντος καὶ τοῦ Προέδρου. Δυνάμει τῆς νομοθεσίας τοῦ Ἐρρίκου τοῦ 8ου, οὗτος περιβάλλεται διὰ τῆς ἐξουσίας, ἡ ὁποία ἠσκεῖτο πρότερον ὑπὸ τοῦ Πάπα καὶ ἡ ἐξουσία του αὐτὴ ἐπεκτείνεται τὸσον ἐπὶ τῆς Ἐπαρχίας τῆς Ἰόρκης, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς Ἐπαρχίας τῆς Καντουαρίας. Ἡ πλέον σημαντικὴ ἐξουσία του εἶναι ἡ ἐξουσιοδότησις κληρικῶν τινος νὰ κατέχῃ περισσοτέρας τῆς μιᾶς θέσεις, ἢ παροχὴ ἐιδικῶν ἀδειῶν, δυνάμει τῶν ὁποίων γάμοι δύνανται νὰ τελοῦνται εἰς οἰονδήποτε τόπον καὶ χρόνον, καὶ ἡ ἀπονομὴ διπλωμάτων καὶ παρασῆμων.

Λόγω τῶν ἀνωτέρω δικαιωμάτων του, καὶ δὴ καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ στέφειν τὸν βασιλέα, οὗτος εἶναι ἀνώτερος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἰόρκης καὶ φέρει κατὰ συνέπειαν τὸν τίτλον τοῦ Μητροπολίτου καὶ τοῦ Πριμᾶτου πάσης Ἀγγλίας.

Ὡς Ἀρχιεπίσκοπος — Ἐπιθεωρητὴς τῶν Ἐπισκόπων τῆς Καντουαρίας — ἔχει τεραστίαν ἰσχύν. Δύναται νὰ καθαιρέσῃ ἢ νὰ θέσῃ εἰς διαθεσιμότητα Ἐπίσκοπόν τινα, δι' ἀποχρῶντας λόγους βεβαίως, καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς «Ἐρεῦνης» ἐντὸς μιᾶς Ἐπισκοπῆς. Ἐὰν δικαίωματα ταῦτα δὲν ἐχρησιμοποιήθησαν ἀπὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων, ἐξακολουθοῦν ὅμως νὰ παραμένουν ἐν ἰσχύϊ. Δὲν εἶναι ἡ ἰσχὺς, ἢ ὁποία προσδίδει εἰς τὸν ἀξιώμα του μεγαλύτερον

γόητρον, ἀλλὰ πάντοτε ἡ προσωπικότης του). (Ἀρχidiaκόνου Guy Mayfield, The Church of England, its Members and its Business σελίς 31).

Διὰ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἐπαρχίας του εἶναι πάντοτε ὁ πνευματικὸς πατήρ, σύμβουλος καὶ βοηθὸς καὶ ὅτε παρουσιάσθῃ ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν Ἐπίσκοπός τις ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇ, ἡ δημοσία ἀποκήρυξις του ἐδάμασε τὸν ἔνοχον καὶ παρέσχεν ἱκανοποίησιν εἰς τὴν Χριστιανικὴν κοινὴν γνώμην. (Βλέπε περίπτωσιν Ἐπισκόπου Barnes, διὰ τὴν ὁποίαν παρέχοντες λεπτομερείας εἰς τὴν ὑπὸ ἐκτύπωσιν ἐργασίαν ἡμῶν «Ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία καὶ αἱ σχέσεις αὐτῆς μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων».)

Ἐν τοῖς προσφάτοις χρόνοις, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας ἀπέκτησε μεγάλην διεθνή θέσιν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς ἄλλας Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας, εὐρισκομένης ἔξω τῶν Βρετανικῶν νήσων. Εἰς τινὰς περιπτώσεις σοβαρὰ ἀνακοινώσεις καὶ ἐκκλήσεις ὑπογράφονται ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν Ἀρχιεπισκόπων, καθ' ὅτι τοῦτο θεωρεῖται ὡς ὁ καταλληλότερος τρόπος καθοδηγήσεως καὶ ἐνημερώσεως τοῦ πληρώματος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας ἐπὶ ζητημάτων ἠθικῶν, πνευματικῶν καὶ παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος.

Ὁ μισθὸς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας ἀνέρχεται σήμερον εἰς τὸ ποσὸν τῶν 7.500 λιρῶν ἐτησίως, ἢτοι 620.000 ἑλληνικὰς δραχμάς, ἐκτὸς βεβαίως τῆς δωρεᾶν κατοικίας αὐτοῦ, τῶν ἐξόδων κινήσεως κ.λ.π., ὁ δὲ μισθὸς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰόρκης εἰς τὸ ποσὸν τῶν 6.000 λιρῶν ἐτησίως, ἢτοι 504.000 δραχμάς τὸ ἔτος. (Βλέπε Partners in Ministry — Being the Report of the Commission on the Deployment and Payment of the Clergy — London 1967 σελ. 71).

Οἱ Ἀρχιεπίσκοποι τῆς Ἰόρκης, ἐδρεύοντες εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν, τὴν ὁποίαν ἱδρυσεν ὁ Παῦλινος τὸ 627, διεξήγαγον ἐνωρίτερον μακροῦς ἀγῶνας ἐναντίον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Καντουαρίας διὰ τὴν πρωτοκαθεδρίαν καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀπέτυχον ὅμως καὶ περιορίσθησαν εἰς τὴν σημερινὴν των δευτέραν θέσιν ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἰόρκης δὲν ἔχει δικαιοδοσίαν τινά ἐκτὸς τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ, ἐντὸς ὅμως αὐτῆς διατηρεῖ τὰ αὐτὰ δικαιώματα μετὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καντουαρίας. Δὲν ἔχει, ἐπίσης, τὸ δικαίωμα τῆς παροχῆς ἐιδικῶν ἀδειῶν γάμου. Οὗτος κατέχει τὸν τίτλον τοῦ «Πριμᾶτου Ἀγγλίας» καὶ εἶναι ἐπίσης Ἐπίσκοπος τῆς Ἐπισκοπῆς τῆς Ἰόρκης. Ἡ ἐξουσία, τὴν ὁποίαν κατέχει εἰς Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, δὲν τοῦ παρέχει τὸ δικαίωμα νὰ ὀμιλῇ ἐν ὀνόματι τῆς Ἐκκλησίας. Μόνον ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ὡς Προέδρου τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως καὶ δυνάμει ἐιδικῆς αὐτῆς ἐξουσιοδοτήσεως δύναται

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Καθυστερημένη ὀφειλή.

Μὴ προλαβὼν νὰ συμμετάσχω τοῦ εἰς τὸν μακαριστὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν Χρυσόστομον τὸν Α' ἐπὶ τῇ τριακοστῇ ἐπετειῶ ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ μνημόσυνον, ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ παρελθόντος φύλλου τῆς «Ἐκκλησίας», αἰσθάνομαι τὴν ψυχικὴν ἀνάγκην νὰ ἀποτίσω σήμερον, ἔστω καὶ δι' ὀλίγων γραμμῶν, τὴν σχετικὴν ὀφειλήν μου, ἐπιφυλασσόμενος νὰ συμπληρώσω αὐτὴν ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀφιερωθησόμενου τεύχους τοῦ ἑτέρου πνευματικοῦ τέκνου τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός, τῆς «Θεολογίας».

Τυχχάνων νεοσύλλεκτος ἀκόμη πτυχιούχος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, εἶχον τὸ προνόμιον νὰ γνωρίσω τὸν ἐπιφανῆ τοῦτον ἄνδρα μέσῳ τοῦ φιλότατου μοι νεωτέρου ἀδελφοῦ του ἤδη πατρός Ἰωάννου, συμφοιτητοῦ μου τότε ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ, ἥδη δὲ Ἀρχιεπισκοπῆς, ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἐν Ἀθήναις ἐγκατάστασίν του ὡς Ἀρχιεπισκοπῆς Διευθυντοῦ τῆς πνευματικῆς μου μητρὸς, τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, ἐν ἔτει 1911, ὅτε ἀπὸ κοινοῦ καὶ μετὰ τῶν ἀειμνήστων ἤδη φίλων μου Μάρκου Τσακτάνη καὶ Γερβασίου Παρασκευοπούλου εἶχομεν ἐπικαλεσθῆ τὰς ὁδηγίας του διὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Θεολογικοῦ Συνδέσμου «Ὁ Μέγας Φῶτιος», τῆς προσωνυμίας τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἐκεῖνος καὶ ἀνάδοχος, δεχθεὶς μάλιστα συγχρόνως καὶ νὰ ὀμιλήσῃ ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ «Παρνασσού», λαβὼν ὡς θέμα ἀκριβῶς τὸν «Μέγαν» ἐκεῖνον, ὡς τὸν ἐχαρακτήρισεν, «Ἐκκλησιαστικὸν ἄνδρα καὶ Θεολόγον». Ἄς σημειωθῇ, ὅτι, ἐὰν δὲν με ἀπατᾷ ἡ μνήμη, ἀπετέλει ἡ ἐν λόγῳ ὀμιλία τὴν πρώτην τοῦ ἀνδρός δημοσίαν ἐμφάνισιν ἐν τῇ Πρωτεύουσῃ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι ἡ ὀμιλία ἐκείνη, προσενήσασα βαθεῖαν ἐντύπωσιν, ἐξεδόθη δαπάναις τοῦ ἀρτισυστάτου τότε φερωνύμου Θεολογικοῦ ἡμῶν συνδέσμου. Ἐτοιμαζόμενος τότε ν' ἀπέλθω εἰς Γερμανίαν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν

σπουδῶν μου, τὸν ἐπεσκέφθην, ἵνα ἐπικαλεσθῶ καὶ αὐτοῦ τὰς σχετικὰς ὁδηγίας αἱ ὁποῖαι, ὡς καὶ ἡ μετὰ ταῦτα πνευματικὴ ἐπικοινωνία μου μετὰ τὴν ἐκ Γερμανίας ἐπιστροφὴν μου, ὑπῆρξε δι' ἐμὲ ἀρκούντως ὠφέλιμος, τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον ἐν τῇ εὐρυτάτῃ μαθήσει του ἦτο καλῶς ἐνημερωμένος καὶ εἰς τὰ τοῦ ἐρμηνευτικοῦ κλάδου τῆς Καινῆς Διαθήκης, περὶ τὴν ὁποῖαν πρὸ παντὸς ἡσυχολοῦμην τότε, ἂν καὶ εἶχον καὶ τὸ ἕτερον προνόμιον νὰ μαθητεύσω παρὰ τῷ ἀειμνήστῳ ἐπιφανεῖ καθηγητῇ τῆς ἐπιστήμης ταύτης Ἐμμανουὴλ Ζολώτα, τοῦ ὁποίου καὶ τὰ φῶτα, ὡς εἰδικοῦ περὶ πλεῖστον ἐπιούμην, δυστυχῶς ὄχι ἐπὶ μακρὸν ἕνεκα τοῦ προῶρου θανάτου του ἐν ἔτει 1918.

Χηρεύσαντος τότε ὑπὸ ἀνωμάλους ἐξ ἐπόμεως ἐκκλησιαστικῆς τε καὶ πολιτικῆς συνθήκας τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου τῶν Ἀθηνῶν (ὡς ἐλέγετο τότε ὁ θρόνος οὗτος), εὐλογος ἦτο ἡ ἀγωνία πάντων τῶν ἀγαπώντων τὴν Ἐκκλησίαν πιστῶν τίς θὰ ἀνήρχετο εἰς τὸν πρῶτον τοῦτον θρόνον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον διάφοροι ἐνεφανίζοντο τότε μνηστῆρες αὐτοῦ διαθέτοντες, ἐκτὸς τῶν ἀρχιερατικῶν, καὶ πολιτικὰ μέσα, τὰ ὁποῖα ἦσαν τότε ἀπαραίτητα, λόγῳ τοῦ κρατοῦντος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀκράτου πολιτειοκρατικοῦ συστήματος. Ἦτο δὲ καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι καὶ σήμερον εὐτύχημα, ὅτι χάριτι θεῖα ἀνήλθε τότε εἰς τὸν ἐν λόγῳ θρόνον ἀνὴρ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ, καὶ δὴ καὶ τοῦ ἠθικοῦ κύρους τοῦ ἀειμνήστου Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, ὑποδειχθέντος μάλιστα ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου εἰς τὴν Πολιτείαν, παρὰ τοὺς προσωπικοὺς τοῦ ὑποψηφίου δισταγμούς, καὶ μὴ διαθέτοντος οὔτε πολιτικὰ οὔτε ἐκκλησιαστικὰ μέσα (τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο κατ' ἀνθρώπων ἐξησφαλισμένα ὑπὸ ὠρισμένων ἱεραρχῶν), ἐκτός, ἐπαναλαμβάνομεν, τοῦ μεγάλου ἐπιστημονικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἰδιαίτερος τοῦ μεγάλου ἠθικοῦ του κύρους, ἀντλουμένου πρὸ παντὸς ἀπὸ τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς τῆς εὐσεβείας, τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς πραότητος καὶ τῆς σωφροσύνης. Καὶ ἀκριβῶς διὰ τῶν πολλαπλῶν τούτων ἀρετῶν καὶ διὰ τοῦ ἐνθέου ζήλου του καὶ τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς του σοφίας κατάρθωσεν ὁ ἀειμνήστος ἐκεῖνος ἀνὴρ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς ποικίλας ἀντιδράσεις καὶ τὸς ἐπὶ μίαν δεκαπενταετίαν μνημονευθεῖσας θυέλλας, ἵνα δυστυχῶς καμφθῇ ὁ σιδηροῦς αὐτοῦ ὀργανισμὸς, ὥστε νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸ μοιραῖον τέλος ἐν ἡλικίᾳ μόνον ἐβδομήκοντα ἐτῶν. Εὐτυχῶς εἶχεν ἤδη ἐν τῷ μεταξύ κατορθώσει οὐχὶ μόνον νὰ σταθῇ ὄρθιος ἐν τῷ μέσῳ τοσοῦτων ἀντιξοοτήτων, ἀλλὰ καὶ νὰ παράσχη κυριολεκτικῶς πολυτιμωτάτας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος ὑπηρεσίας, διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀναπτυχθείσης καταπληκτικῆς καὶ πεφωτισμένης δραστηριότητος

ὁ Ἀρχιεπίσκοπος νὰ ὀμιλήσῃ ἐπισήμως «ἐν ὀνόματι τῆς Ἐκκλησίας» του. Αἱ δηλώσεις ἐνὸς Ἀρχιεπισκόπου εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Λόρδων, εἰς τὰ Συνέδρια τοῦ Λάμπου, εἰς τὰς Ἐθνικὰς Ἐκκλησιαστικὰς Συνελεύσεις ἢ εἰς τινὰ ραδιοφωνικὴν ἐκπομπήν, ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐθνικῆς τιμῆς τελετῆς, ἀκούονται μετὰ προσοχῆς καὶ σεβασμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλὰ ἐκφράζουν μόνον προσωπικὰς σκέψεις καὶ δὲν ἔχουν ἐπίσημον ἐκκλησιαστικὸν κύρος. Θεωροῦνται ἀπλῶς ὡς γνώμαι ἐνὸς μεγάλου ἀξιωματοῦχου τῆς Ἐκκλησίας, ὅστις εἶναι ταῦτοχρόνος καὶ ἄνθρωπος, δυνάμενος νὰ ὑποπέσῃ εἰς σφάλματα καὶ λαθησμένας ἐκτιμήσεις γεγονότων καὶ σκέψεων,

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Ἡγείας ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΟΛΛΕΓΙΟΝ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ἐπισκεφθεὶς κατὰ πρόσφατον ταξείδιόν μου εἰς Ἀμερικὴν τὸ ἐν Μπρουκλάιν τῆς Μασσαχουσέττης (προαστεῖα τῆς Βοστώνης) ἀρτισύστατον «Ἑλληνικὸν Κολλέγιον» καὶ ὁμιλήσας ἐν αὐτῷ, ἐθεώρησα σκόπιμον ὅπως παραθέσω ἐνταῦθα σύντομον ἔκθεσιν περὶ αὐτοῦ.

Τὸ ἀπὸ διετίας παρὰ τὴν Βοστώνην λειτουργοῦν «Ἑλληνικὸν Κολλέγιον», ἐκπαιδευτικὸν ἴδρυμα πανεπιστημιακῆς στάθμης, κατὰ τὸ ἰσχύον ἐν Ἀμερικῇ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα¹, ἰδρύθη καὶ συντηρεῖται ὑπὸ τῆς διακρινομένης ἐπὶ δημιουργικῷ δυναμισμῷ καὶ ἀμαζούσης ἐν τῇ μεγάλῃ καὶ φιλελευθέρῃ ὑπερατλαντικῇ Χώρα Ἑλληνικῆς Ὁμογενείας, πρωτοβουλία τῆς Ἑλληνορθοδόξου Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ προσωπικῶς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου αὐτῆς Ἰακώβου. Περιλαμβάνει δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος δύο Σχολὰς, ἥτοι τὴν Σχολὴν ἐλευθέρων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν καὶ τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, μετὰ τὴν προοπτικὴν ὅπως προστεθῶσι καὶ ἕτεραι δύο Σχολαί, ἥτοι ἡ Παιδαγωγικὴ καὶ ἡ τῶν μεταπτυχιακῶν σπουδῶν, οὕτω δὲ ἐξελιχθῆ βαθμηδὸν τὸ «Ἑλληνικὸν Κολλέγιον» εἰς «Ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον» ἐν Ἀμερικῇ. Τὸ Ἑλληνικὸν Κολλέγιον προῆλθεν ἀπὸ τῆς πρὸ τριακονταετίας ἰδρυθείσης ὑπὸ τοῦ τότε Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς καὶ νῦν Οἰκουμενικοῦ Πατρι-

1. Πρβλ. Ἡ Ἐκπαίδευσις εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, (Ἐκδόσεις Πεχλιβανίδη), Ἀθήναι 1967, σ. 16 ἐξ., 114 ἐξ.

εἶς τε τὸν ἐκκλησιαστικὸν καὶ τὸν κοινωνικὸν τομέα, διὰ τε τῆς σπουδαιότητος του καὶ ἀποτελεσματικῆς συμβολῆς εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Πολιτείας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς τε θεολογικῆς ἐπιστήμης διὰ τῆς δημοσιεύσεως καὶ νέων πολυτίμων ἐπιστημονικῶν συγγραφῶν καὶ διὰ τῆς ἰδρύσεως τῶν δύο σπουδαίων περιοδικῶν τῆς «Ἐκκλησίας» καὶ τῆς «Θεολογίας», καὶ ταῦτα ὀλίγους μῆνας ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεώς του εἰς τὸν θρόνον, ὡς κοί διὰ τῆς συστηματοποίησεως τοῦ θείου κηρύγματος καὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ὡς καὶ τῶν ἔργων τῆς Χριστιανικῆς εὐποιίας.

Δι' ὅλης αὐτῆς τῆς καταπληκτικῆς καὶ πολυσχιδοῦς δράσεώς του, ὡς καὶ διὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν του καὶ χριστιανικῶν ἀρετῶν ἀνεδείχθη ὁ ἀείμνητος ἀνὴρ καὶ εὐλόγως ἀναγνωρίζεται ὡς ὁ μέγιστος Ἀρχιεπίσκοπος τῶν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἀνελεύθων ἐπὶ τοῦ πρώτου θρόνου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Αἰωνία ἄς εἶναι ἡ μνήμη καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ εἰς γενεάν καὶ γενεάν!

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ
Ὁμότιμος Καθηγητὴς Πανεπιστημίου
Ἀκαδημαϊκός

ἀρχοῦ Ἀθηναγόρου Α' Ἱερατικῆς Σχολῆς καὶ βαθμηδὸν ἐξελιχθείσης εἰς Θεολογικὴν Σχολὴν, φέρει δὲ λίαν ἐκφραστικὸν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ σύνθετον ἔμβλημα μετὰ τὴν γλαῦκα, τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν σύμβολον τῆς σοφίας, καὶ τὸ ὁμοίως ἀρχαῖον χριστιανικὸν σύμβολον τοῦ σταυροῦ².

Ὡς γνωστὸν, ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἰδρύθη ἐν ἔτει 1937 ἐν Pomfret τῆς Connecticut πρὸς μόρφωσιν τοῦ Ἱεροῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἑλληνορθοδόξου Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς. Τοῦτο ἐχαρακτηρίσθη εὐλόγως ὡς σταθμὸς ἱστορικὸς εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Ἀμερικῇ Ὁμογενείας. Ἡ Σχολὴ αὕτη, ἥς ἡ ἔδρα μετεφέρθη κατὰ τὸ ἔτος 1947 εἰς τὸ Brookline τῆς Massachusetts, ἐξελίχθη βαθμηδὸν ἀπὸ συνήθους ἐν ἀρχῇ Ἱερατικῆς Σχολῆς εἰς Θεολογικὴν Σχολὴν. Οὕτω τῷ 1954 ἔλαβε τὸ δικαίωμα παρὰ τῆς Πολιτείας, ὅπως χορηγῆ τὸν βαθμὸν Bachelor of Arts in Theology, μετὰ διετίαν δὲ τὸν τοῦ Bachelor of Divinity καὶ Master's degree in Sacred Theology (S.T.M.). Τῷ δὲ 1966 ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ νῦν Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Ἰακώβου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Ἐφορείας τῆς Σχολῆς ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις αὐτῆς διὰ τῆς προσθήκης καὶ Κολλεγιακοῦ τμήματος, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἀνηγέρθησαν μεγάλα σχολικὰ κτίρια, κοιτῶνες σπουδαστῶν, βιβλιοθήκη, γυμναστήριον καὶ περικαλλῆς βυζαντινὸς ναός, ἔχει δὲ προγραμματισθῆ ἡ ἀνοικοδόμησις καὶ ἄλλων μεγαλοπρεπῶν κτισμάτων πρὸς αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φοιτητῶν. Τέλος «τὸν παρελθόντα Μάρτιον ἐκηρύχθη νομικῶς ὡς τὸ «Ἑλληνικὸν Κολλέγιον» (Hellenic College) καὶ ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἐκπαιδευτικῶν ἀρχῶν τῆς Πολιτείας Μασσαχουσέττης, τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τρόπον τινὰ τῆς ὡς ἕνω Πολιτείας, ὡς πλήρες πανεπιστημιακὸν ἴδρυμα, στεγάζον τετραετὲς κολλεγιακὸν τμήμα καὶ τριετὲς θεολογικόν, καὶ δικαιούμενον νὰ χορηγῆ τὸ πτυχίον τοῦ προλύτου τῶν ἐλευθέρων τεχνῶν (Bachelor of Arts) καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ πτυχίον τοῦ προλύτου τῆς Θεολογίας (Bachelor of Divinity)»³. Ἐπὶ πλέον ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἀνεγνωρίσθη ἤδη καὶ ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου τῶν ἐν

2. «Ἐν τινι τελευταίῳ δημοσιεύματι, ὑπὸ τὸν τίτλον «Hellenic College» καὶ μετὰ τὸ ἀνωτέρω ἔμβλημα, γράφεται ἐν ἀρχῇ: «It is not inappropriate that Hellenic College should be the outgrowth of a school of theology. Greek theology is itself the product of that vital union between Greek thought and Christian revelation which animates our civilization. This is what our emblem tries to convey: the owl of Athens, symbol of wisdom, and the Chi Rho, most ancient of the Christian symbols, the two elements interlocked by means of the Greek key».

3. Α. Κοντογιάννη, Ἐκθεσις περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου ἐνώπιον τῆς ἹΘ' Κληρικολαϊκῆς Συνελεύσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, ἐν Ἀθήναις, Ἰούλιος 1968.

Ἀμερικῆ Θεολογικῶν Σχολῶν (The American Association of Theological Schools).

Τοιοῦτοτρόπως οἱ ἀποφοιτῶντες ἐφεξῆς ἐκ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, μετὰ τὴν πρόσφατον νέαν διάρθρωσιν αὐτῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἰσχύοντος ἐν Ἀμερικῇ καθεστῶτος ἐν ταῖς πανεπιστημιακαῖς Θεολογικαῖς Σχολαῖς, θὰ κέκτῃται τὴν βασικὴν γυμνασιακὴν μόρφωσιν, τετραετῆ κολλεγιακὴν τοιαύτην καὶ τριετῆ θεολογικὴν. Οὕτως, πρὸς τῇ εἰδικῇ θεολογικῇ μορφώσει, θὰ ἀποκτῶσιν οὗτοι ἐν τῷ Κολλεγίῳ καὶ στοιχεῖα ἐκ τῶν κοινωνικῶν καὶ θετικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐκ τῶν ξένων γλωσσῶν γαλλικῆς, γερμανικῆς, ἰσπανικῆς καὶ ῥωσικῆς προαιρετικῶς, πρὸς ταῖς κυρίαῖς ὑποχρεωτικαῖς γλώσσαις ἑλληνικῆ καὶ ἀγγλικῆ, ταῖς διδασκομένας νῦν εὐρύτερον καὶ συστηματικώτερον ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Κολλεγίῳ⁴. Εἰδικώτερον κατὰ τὸ τρέχον σχολικὸν ἔτος διδάσκονται ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τὰ ἐπόμενα μαθήματα καὶ ἐπὶ τρεῖς ὥρας ἕκαστον: Παλαιὰ Διαθήκη, Καινὴ Διαθήκη, Συστηματικὴ Θεολογία, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία καὶ Πατρολογία. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ τριῶρον ὁμοίως: Παλαιὰ Διαθήκη, Καινὴ Διαθήκη, Συστηματικὴ Θεολογία, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία καὶ ἄλλα μαθήματα κατ' ἐκλογὴν διὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον, διὰ δὲ τὸ δεύτερον: Χριστιανικὴ Ἠθικὴ, Ἵμνολογία, Κανονικὸν Δίκαιον, Συστηματικὴ Θεολογία καὶ μαθήματα κατ' ἐκλογὴν. Τέλος ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει διδάσκονται ἐπὶ τριῶρον μὲν Παλαιὰ Διαθήκη, Ὀμιλητικὴ καὶ Ποιμαντικὴ Θεολογία, ἐπὶ ἐξάωρον δὲ μαθήματα κατ' ἐκλογὴν διὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον, διὰ δὲ τὸ δεύτερον ἐπὶ τριῶρον μὲν Ὀρθοδοξικὴ Παιδαγωγικὴ, Λειτουργικὴ καὶ Ποιμαντικὴ Ψυχολογία, ἐπὶ ἐξάωρον δὲ μαθήματα κατ' ἐκλογὴν. Κατὰ τὸ τρέχον ἔτος οἱ φοιτητὰ ἀριθμοῦνται ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἔτει εἰς 13, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ εἰς 9 καὶ ἐν τῷ τρίτῳ εἰς 10, ἅπαντες ἐξ Ἀμερικῆς. Προστεθῆτω τέλος ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ἀπεφοίτησαν ἐκ τῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ 332 ἐν συνόλῳ πτυχιούχοι, ἦτοι 14 τῷ 1942, 11 τῷ 1943, 18 τοῦ 1944, 4 τῷ 1945, 10 τῷ 1946, 14 τῷ 1947, 13 τῷ 1948, 17 τῷ 1949, 14 τῷ 1950, 19 τῷ 1951, 14 τῷ 1952, 18 τῷ 1953, 19 τῷ 1954, 15 τῷ 1956, 16 τῷ 1957, 12 τῷ 1958, 13 τῷ 1959, 6 τῷ 1960, 15 τῷ 1961, 12 τῷ 1962, 10 τῷ 1963, 6 τῷ 1964, 15 τῷ 1965, 15 τῷ 1966 καὶ 12 τῷ 1968. Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι ἐκ τούτων προσῆλθον εἰς τὰς τάξεις τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου οἱ 273, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὑπολοίπων

4. Διότι, ὡς ὀρθῶς παρατηρήθη αὐτόθι, «ἐκτὸς τῶν καθαρῶς θεολογικῶν καὶ τελετουργικῶν γνώσεων, ὁ σύγχρονος ἱερεὺς, ἂν θὰ ἐπιζῆ νὰ ἔχη σημεῖα πραγματικῆς ἐπαφῆς μετὰ τὸ ποίμνιόν του, ὀφείλει νὰ ἔχη καὶ οὐσιαστικὴν ἐνημέρωσιν εἰς τὰς κοινωνικὰς καὶ τὰς ἄλλας συγχρόνους ἐπιστήμας. Ἄν θὰ ἱκανοποιῆ τὰς ὑψηλὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Ἱεροῦ ἄμβωνος, ὀφείλει νὰ ἐπιδείξῃ ἐπαρκῆ θεολογικὴν καὶ φιλοσοφικὴν κατάρτισιν. Ἄν θὰ ἐπιδοθῆ εἰς ἀνωτέρας εἰδικὰς σπουδὰς, ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ ξένας γλώσσας. Ἄν θὰ ἀπαντᾷ με πειστικότητα καὶ αὐθεντίαν εἰς τὰ ἐρωτήματα μιᾶς νεολαίας, ἢ ὅποια δὲν ἱκανοποιεῖται με εὐσεβεῖς γενικότητας, ὀφείλει νὰ εὐρίσκηται ἐντὸς τῶν θεμάτων πού τὴν ἀπασχολοῦν. Με μίαν λέξιν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι κατώτερος εἰς μὲν τὴν πλειονότητα τοῦ ποιμνίου του».

59 οἱ περισσότεροι ἀπεφοίτησαν τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ ἐπομένως ἀναμένεται ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν θὰ χειροτονηθῶσι κληρικοί. Ἀπὸ τῆς ἐπόψεως ταύτης ἡ Σχολὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐπέτυχε τοῦ πρωταρχικοῦ σκοποῦ αὐτῆς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν Ἐκκλησιαστικὰς καὶ Θεολογικὰς Σχολὰς, ἐκ τῶν πτυχιούχων τῶν ὁποίων ὀλιγάριθμοι ἐγένοντο κληρικοί.

Περαιτέρω, ὡς πρὸς τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν σημειοῦμεν, ὅτι ἐν μὲν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ διδάσκουσιν 6 μόνιμοι καθηγηταὶ πλὴν τοῦ διευθυντοῦ, καὶ 3 βοηθοί, ἐν δὲ τῇ Σχολῇ ἐλευθέρων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν 21 μόνιμοι καθηγηταὶ καὶ 3 βοηθοί. Ἡ Ἐφορεία τοῦ ὅλου Ἰδρύματος τελεῖ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰακώβου καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ἐξέχοντων ὁμογενῶν, Σχολάρχης δὲ ἡ Πρόεδρος αὐτοῦ εἶναι ὁ πρεσβύτερος Λεωνίδας Κοντογιάννης. Ἀλλὰ προβλέπεται καὶ ὁ ἐν προσεχῇ μέλλοντι διορισμὸς δύο Κοσμητῶρων, τοῦ ἐνὸς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ τοῦ ἐτέρου τῆς Σχολῆς ἐλευθέρων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἵνα ἀναλάβωσι τὴν οὐσιαστικὴν διεύθυνσιν αὐτῶν. Ὡς ἐλέχθη, ὡς προβαθμῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἰδρύθη καὶ λειτουργεῖ ἀπὸ διετίας κολλεγιακὸν τμήμα, χαρακτηριζόμενον ὡς Σχολὴ ἐλευθέρων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, παρέχουσα εἰς τοὺς τροφίμους τῆς μετὰ τετραετῆ φοίτησιν Bachelor of Arts⁵. Ἐν αὐτῇ διδάσκονται τὰ ἐπόμενα μαθήματα: Ἀγγλικὴ καὶ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Φιλολογία, Ὀρθοδοξικὰ, Φιλοσοφία, Κοινωνικὰ Ἐπιστήμια, Φυσικὰ Ἐπιστήμια, Βυζαντινὴ καὶ Ἑυρωπαϊκὴ Μουσικὴ ὡς καὶ αἱ ἀνωτέρω σημειωθεῖσαι 4 ξένοι γλῶσσαι μετὰ στοιχείων λατινικῆς. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαστῶν τῆς Σχολῆς ταύτης ἀνέρχεται κατὰ τὸ τρέχον ἔτος εἰς 65, μέλλον νὰ αὐξάνηται προοδευτικῶς. Οἱ περισσότεροι δὲ τούτων προορίζονται διὰ τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν. Ἀλλὰ πλὴν τῶν τακτικῶν φοιτητῶν τῶν δύο Σχολῶν παρακολουθοῦσι μαθήματα ἐν τῇ Ἑλληνικῷ Κολλεγίῳ καὶ 10 ἔκτακτοι φροντιστηριακοὶ σπουδασταί. Σημειωτέον τέλος ὅτι ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ ἐκδίδει ἀπὸ τοῦ ἔτους 1954/55 τὸ γνωστὸν περιοδικὸν αὐτῆς «The Greek Orthodox Theological Review».

Τοσαῦτα περὶ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου» ἐν Brookline, Mass., ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ. Ἀναμφιβόλως πρόκειται περὶ μεγάλης καὶ σοβαρᾶς προσπάθειας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῆς Ὁμογενείας ἡμῶν ἐν Ἀμερικῇ, προσπάθειας ἣτις εὐρίσκηται εἰσεῖτι ἐν ἐξελίξει, καὶ διὰ τὴν ὅποιαν δικαιοῦται νὰ εἶναι ὑπερήφανος ἡ τετιμημένη ἐκεῖ Ὁμογένεια καὶ ὁλόκληρον τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος. Εὐχρηθῶμεν, ὅπως εὐοδωθῆ πλήρως ἡ ἀξία πάσης ἀναγνωρίσεως καὶ ἐνισχύσεως προσπάθεια αὕτη, ἵνα ὀλοκληρουμένη ὀδηγήσῃ ἐν προσεχῇ μέλλοντι εἰς τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν καὶ μεταμόρφωσιν τοῦ «Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου» εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῆς Ὁ-

5. Διότι τὰ Κολλέγια γενικῶς ἐν Ἀμερικῇ θεωροῦνται ὡς «ἰδρύματα Πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου, καὶ ὅχι, ὅπως θεωροῦνται ἐν Ἑλλάδι, ἀνώτερα δηλαδὴ γυμνάσια». (Ἡ Ἐκπαίδευσις εἰς τὰς Η.Π.Α., σ. 5).

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ*

Ἡ Βηθλεέμ, ἡ πόλις τοῦ προφητάνακτος Δαυὶδ καὶ Ἡσαΐου τοῦ μεγαλυτέρου τῶν Προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐγένετο τὸ ὄροσημον μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ ὁ τόπος τῆς πλέον προσωπικῆς συναντήσεως Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Τῆς συναντήσεως ἐκείνης, ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ἐπηρεάσε καὶ θὰ ἐπηρεάζη μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὅσον οὐδὲν ἄλλο γεγονός τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Ἡ συνάντησις αὕτη ἔλαβε χώραν μέσα εἰς μίαν μικρὰν φάτην τῆς Βηθλεέμ διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, τοῦ ὁποίου τὴν μεγάλην ἐπέτειον πάλιν καλεῖται νὰ ἐορτάσῃ σύμπας ὁ χριστιανικὸς κόσμος.

Τὸ μυστήριον τοῦτο ἔλαβε χώραν μέσα εἰς τὸ βαθύ σκοτὸς μιᾶς ἀπὸ τὰς πλέον ἀστροφεγγεῖς νύκτας τῆς Βηθλεέμ, οἱ κάτοικοι τῆς ὁποίας ἦσαν βυ-

* Ραδιοφωνικὴ ὁμιλία, γενομένη τὴν 25ην Δεκεμβρίου 1967 ἀπὸ τοῦ Κεντρικοῦ Ἐθνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν.

μογενείας ἀποφασισθὲν καὶ προγραμματισθὲν («Ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον» ἐν Ἀμερικῇ. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐχαρακτήρισεν ὀρθῶς ὁ καθηγητὴς Κ. Μπόνης ὡς «μεγάλην, ἐνδοξὸν καὶ ἱστορικὴν διὰ τὸ μέλλον τῶν ἑλληνικῆς καταγωγῆς Ἀμερικανῶν, τὴν αἴγλην τῆς Ἑλληνορθόδοξου ἐν Ἀμερικῇ Ἐκκλησίας καὶ τοῦ σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὴν ἐξ ἀντανακλάσεως τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος»⁶. Καὶ ὁ ἀπανταχοῦ Ἑλληνισμὸς δικαιοῦται νὰ ἀναμένῃ τὴν ταχεῖαν πραγματοποιήσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ἵνα οὕτω πληρέστερον ἐκπληρώσῃ τὴν οἰκουμενικὴν ἀποστολήν του καὶ ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ, ὡς ἐξεπλήρωσεν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ ἀρχαίῳ καὶ ἐν τῷ βυζαντινῷ κόσμῳ, συντηρῶν καὶ μεταλαμπιδεύων πανταχοῦ τὰς ἑλληνορθόδοξους ἀξίας τῆς ζωῆς καὶ γονιμοποιῶν τὴν ἑλληνικὴν ἰδεολογίαν καὶ κληρονομίαν τῶν προγόνων του καὶ ἐν μέσῳ τῶν ξένων ἔθνῶν, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς συγχρόνου ἀνθρωπότητος καθόλου. Καὶ ὅταν ἡ ἰδέα αὕτη (τῆς ἰδρύσεως Πανεπιστημίου) λάβῃ σάρκα καὶ ὄσπᾶ, τότε τὸ Ἑλληνορθόδοξον Πανεπιστήμιον θὰ ἀποβῇ ὁ ἀληθὴς καὶ ἀδιάρρηκτος σύνδεσμος Ἑλληνικοῦ παρελθόντος καὶ παρόντος, καὶ θὰ καταστῇ ἡ γέφυρα, ἡ συνδέουσα πᾶν ὅ,τι ἐκφράζεται ὡς Ἑλλάς-ιδέα, Ἑλλάς-σχέψις, Ἑλλάς-πίστις, Ἑλλάς-τέχνη, Ἑλλάς-ποίησις, Ἑλλάς-φύσις, Ἑλλάς-κόσμος, Ἑλλάς-κοινωνία, Ἑλλάς-παρελθόν, παρὸν καὶ μέλλον»⁷.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΠΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

6. Κ. Μπόνης, Τὸ νέον «Ἀθῆναιον», ἡτοι τὸ Ἑλληνικὸν Ὀρθόδοξον Πανεπιστήμιον ἐν Brookline, Mass., (Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἀργοναυτεῖς» 1960-1962), New York 1963, σ. 5.

7. Ἀπὸ τοῦ, σ. 6.

θισμένοι εἰς ὕπνον βαθύν καὶ εἰς τὸ σκοτὸς τῆς ἁμαρτίας. Τὴν νύκτα ἀκριβῶς ἐκείνην χαρακτηρίζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὡς τὸ «πλήρωμα τοῦ χρόνου» (Γαλ. 4,4), ὡς τὴν καταλληλοτέραν δηλαδὴ στιγμήν τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Θεοῦ εἰς τὰ ἀνθρώπινα καὶ τὰ ἐγκόσμια πράγματα, πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ προαιωνίου σχεδίου τῆς Θείας Προνοίας καὶ ἀπαλλαγὴν δι' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀπὸ τὰς δυνάμεις τοῦ κακοῦ καὶ ἀπὸ τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προαιωνίου τούτου σχεδίου τῆς Θείας Προνοίας πρὸς λύτρωσιν σύμπαντος τοῦ κόσμου ἤρχιζε πράγματι ἐκείνην τὴν νύκτα διὰ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας εἰς τὸν κόσμον τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ.

Τὸ μυστήριον τοῦτο τῆς θείας ἐνσαρκώσεως εἶχεν ἀπὸ μακροῦ γίνεαι τὸ γλυκὺ ὄραμα πάντων τῶν Προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων ἐμπνευσμένων σοφῶν τῆς ἀρχαιότητος. Τοῦτο ἀνταπεκρίνετο πλήρως καὶ εἰς τὴν παναρχαίαν καὶ πανανθρωπίνην ἐκείνην ἀγωνιώδη νοσταλγίαν τῆς ἄνωθεν λυτρώσεως πάντων τῶν λαῶν. Τέλος διὰ τοῦ μυστηρίου τούτου ἀπεδείχθη καὶ ἐβιώθη πλήρως ἡ παναγαθότης, ἡ πανσοφία καὶ ἡ παντοδυναμία ἐνὸς προσωπικοῦ Θεοῦ, τοῦ μόνου ὑπάρχοντος ἀληθινοῦ Θεοῦ.

Τὸ μέγα τοῦτο μυστήριον εἶχεν ἀρχίσει νὰ πραγματοποιηθῆαι μυστικῶς καὶ ἀθουρῶντος εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς ἀειπαρθένου Θεοτόκου Μαρίας, τῆς πλέον ἀγνῆς καὶ ἐναρέτου κόρης τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, ἡ ὁποία ὑπακούουσα εἰς τὸ περὶ γενικῆς ἀπογραφῆς «δόγμα» τοῦ Αὐγούστου Καίσαρος, εἶχεν ἔλθει μετὰ μακρὰν καὶ ἐπίπονον πορείαν εἰς τὴν πόλιν τῶν προγόνων τῆς. Ἐκεῖ ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον, τὸν εὐρισκόμενον μέσα εἰς τὸ βαθύ σκοτὸς τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἁμαρτίας, μέσα εἰς τὴν πτωχὴν θαλαπωρὴν τῆς φάτης ἐκείνης, τὸ θεῖον Βρέφος, τὸ ὁποῖον ἔμελλε διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἀγάπης Του νὰ φωτίσῃ καὶ νὰ θερμάνῃ τὴν ζωὴν ὅλων τῶν ἀνθρώπων τόσον, ὅσον δὲν ἐφώτισαν καὶ δὲν ἐθέρμανον ὅλαι μαζὺ αἱ μεγάλαι φυσιογνωμίαι τῆς παγκοσμίου ἱστορίας.

Μετὰ χαρακτηριστικῆς εὐλαβικῆς λιτότητος περιγράφουν οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελιστὰι τὰς σκηνὰς τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς πράττουν καὶ οἱ Πατέρες καὶ οἱ Ὑμνογράφοι τῆς Ἐκκλησίας. Οὗτοι πάντες περιορίζονται ἀπλῶς εἰς τὴν ἔκφρασιν τῆς καταπλήξεως των, ἔτι δὲ καὶ τῆς προσωπικῆς αὐτῶν διαβεβαιώσεως, καθ' ἣν «οὐ φέροι τὸ μυστήριον ἔρευναν» πιστεῖ μόνῃ νοούμενον. Μέγα ὄντως καὶ πολυσύνθετον τὸ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως μυστήριον. Ἄσπορος ἡ σάρκωσις, Θεοῦ γὰρ ἡ γέννησις. Ἄσυνήθης ἡ συνειδησις τοῦ χρέους τῆς ὑποταγῆς εἰς τὸ θεῖον θέλημα τῆς κυοφορήσεως Παρθένου. Ὁ Προφήτης Ἰωὴλ (3,2) διακρίνων ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων τὸ

συντελούμενον εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς παναχράντου κόρης μέγα μυστήριον διακηρύσσει τοῦτο μυστικῶς διὰ τῶν λέξεων «αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ». Τὰς προφητικὰς ταύτας λέξεις ὀρθῶς ἠρμήνευσαν οἱ ὑμνογράφοι τῆς Ἐκκλησίας λέγοντες: «αἷμα τὴν σάρκωσιν, πῦρ τὴν θεότητα, ἀτμίδα δὲ καπνοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ἐπελθὼν τῇ Παρθένῳ καὶ κόσμῳ εὐωδιάσαν».

Ἔνα καὶ παράδοξα πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύσεως, καὶ πρὸς τὴν διὰ μέσου τῆς ἱστορίας μακράιωνα πείραν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὰ διὰ τῆς Παρθένου ἐν Βηθλεὲμ συμβαίνοντα. Ταῦτα ἀναλογιζόμενος καὶ ὁ θεῖος ὑμνωδὸς ἐκστατικὸς ἀναφωνεῖ: «Πῶς ἐξείπω τὸ μέγα μυστήριον; Παρθένος κυφορεῖ καὶ ὁ Θεὸς ἄνθρωπος γίνεται, ὁ ἀχώρητος ἐν τῇ φάτνῃ ἀνακλίνεται· ὁ ἄσαρκος σαρκούται· ὁ Λόγος παχύνεται· ὁ ἀόρατος ὁράται καὶ ὁ ἀναφῆς ψηλαφᾶται· ὁ ἀναρχος ἄρχεται· ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Υἱὸς ἀνθρώπου γίνεται· Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας».

Τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως εἶναι πραγματικὸν καὶ ἀδιάψευστον ἱστορικὸν γεγονός. ἐν ταύτῳ δὲ καὶ τὸ οὐσιαστικώτερον γεγονός τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Τί σημαίνει ἡ λέξις «μυστήριον» δύναται νὰ κατανοήσῃ καλύτερον παντὸς ἄλλου σήμερον ὁ ἄνθρωπος τοῦ 20οῦ αἰῶνος, διότι οὗτος κατ' ἐξοχὴν εὐρίσκεται καθημερινῶς διὰ τῶν καταπληκτικῶν ἐπιστημονικῶν ἐπιτευγμάτων ἐνῶπιον μακρᾶς σειρᾶς πραγματικῶν μυστηρίων, τὴν φύσιν καὶ τὸ βαθύτερον νόημα τῶν ὁποίων δὲν δύναται οὔτε νὰ ἐξηγήσῃ οὔτε νὰ κατανοήσῃ. Ἐξ ὅλων τῶν γνωστῶν καὶ τῶν εἰσέτι ἀγνώστων ἡμῖν μυστηρίων τοῦ κόσμου, τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως θὰ παραμένῃ ἔσαεὶ τὸ ὑπέρτατον πάντων, διότι τοῦτο ἀκριβῶς ἔχει προσωπικὴν ἀξίαν δι' ἕνα ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων ἀδιακρίτως τάξεως, φυλῆς, τόπου καὶ χρόνου. Ἐγκείται δὲ ἡ προσωπικὴ αὐτοῦ ἀξία εἰς τὴν δι' αὐτοῦ πρὸς ἕνα ἕκαστον καὶ πρὸς πάντα ἄνθρωπον ἐκφραζομένην ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ἡ διερεύνησις τῆς οὐσίας τοῦ μυστηρίου τούτου θὰ ἐσημίαιε διερεύνησιν τοῦ βάρους τῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, διότι διὰ τὸν ἄνθρωπον κυρίως «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν». Πρόκειται δηλαδὴ περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἀγάπης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον καὶ τὴν ἐγγύησιν τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως, τοῦτ' αὐτὸ τῆς ἀτομικῆς ὑποστάσεως ἑκάστου ἀνθρώπου. Διὰ τοῦ μυστηρίου τούτου ἀποκαλύπτεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει οὔτε ὑπόστασιν οὔτε ἀξίαν ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἐνανθρωπήσις τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, μέσα εἰς ἕνα κόσμον πάσης κακίας, παντοίων παθῶν καὶ πολλῶν θλίψεων, σημαίνει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν παύει, παρὰ τὴν τόσην ἀθλιότητά του, ν' ἀποτελῇ ὑπαρξιν ἀξίαν τῆς ἀγάπης, τῆς συγκαταβάσεως, τῆς ταπεινώσεως καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς θυσίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀνθρωπίνη ὑπαρξις, ἡ κορωνὶς τῆς θείας δημιουργίας, ἡ θεοειδὴς τὴν ὑπόστασιν, προσέλαβεν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν πρωτοπλάστων τὴν τραγι-

κωτέραν αὐτῆς μορφήν διὰ τῆς ἀπομακρύνσεώς της ἀπὸ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Οὕτω συνυφάνθη αὕτη αὐτοβούλως πρὸς τὴν φθοράν, τὰς θλίψεις καὶ τὸν θάνατον, διὰ τῶν δυνάμεων τοῦ κακοῦ, καὶ ἐπὶ πολλὰς χιλιετηρίδας ἐξῆσεν ἐν ἀπογνώσει, φόβῳ καὶ τρόμῳ, μέσα εἰς μίαν ἀπέλπιδα πάλιν ἐξουτώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους καὶ τοῦ κακοῦ. Κατὰ τὴν κρισιμωτέραν στιγμὴν τῆς πάλης ταύτης ἐπεφάνη ἡ σωτήριος χάρις τῆς θείας ἀγάπης, μέσα εἰς τὴν φάτνην τῆς Βηθλεὲμ διὰ τῆς ἐν αὐτῇ πραγματώσεως τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Δι' αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος ἔλαβε δύναμιν λυτρωτικὴν, θάρρος ἀκατάβλητον καὶ θεῖον φωτισμόν, ὥστε νὰ γνωρίσῃ πλέον οὕτω τὴν ἀξίαν τῆς υπάρξεώς του, τὸν θεῖον του προορισμόν, ὡς καὶ τὸν τρόπον τῆς αἰωνίου διασφαλίσεως αὐτῶν. Ὁ ἄνθρωπος δηλαδὴ κατενόησε διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, ὅτι παραμένον μακρὰν τοῦ Θεοῦ τελεῖ ὑπὸ τὴν ἀνελεήμονα καταδυναστευσιν ὅλων τῶν ἀντιθέων δυνάμεων καὶ ὅτι ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῶν συνιστᾷ τὴν πλέον τραγικὴν ὑπαρξιν τοῦ σύμπαντος, διότι οὕτω περικλείει εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὴν θανάσιμον πάλιν μεταξύ ζωῆς καὶ θανάτου καὶ τὴν πτώσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς θείας μεγαλειότητος εἰς τὴν κόλασιν τῆς προσωπικῆς του ἐξουθενώσεως. Ὁ ἄνθρωπος κατανοεῖ διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως κατὰ τὸ πλέον σοβαρόν, κατανοεῖ δηλαδὴ ὅτι ὁ μόνος ὑπάρχων ἀληθινὸς Θεὸς εἶναι πρόσωπον θεῖον, ὑπερτέλειον καὶ ἀπόλυτον, καὶ ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐνεσαρκώθη ἐν τῷ θεανδρικῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα σώσῃ τὴν κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἀνθρωπίνην προσωπικότητα. Διὰ τοῦτο διδάσκει καὶ ἡ Ἐκκλησία, ὅτι μόνον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς προσφέρει εἰς τὸν ἄνθρωπον πᾶν ὅ,τι κατὰ βάθος οὗτος ἔχει ἀνάγκην καὶ ζητεῖ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν συγγνώμην. Διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγγνώμης ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἀξίαν καὶ τὰς διαστάσεις τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πνευματικοῦ καὶ ψυχικοῦ κόσμου, τοῦ κόσμου δηλαδὴ ἐκείνου ἐντὸς τοῦ ὁποίου προεκτείνεται τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως διὰ τῶν ἐν ἡμῖν μυστικῶν ἀποκαλύψεων τῆς χάριτος τοῦ σαρκωθέντος Λόγου τοῦ Θεοῦ. Προϋπὸθεσις τῶν ἀποκαλύψεων τούτων εἶναι ἡ πίστις εἰς τὴν προσωπικὴν ἀξίαν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως καὶ ἡ προσωπικὴ ἑκάστου τῶν πιστῶν προσπάθεια τῆς πλέον οὐσιαστικῆς βιώσεως τοῦ μυστηρίου τούτου. Ἡ προσπάθεια αὕτη ἐνισχύεται μόνον ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία καὶ εἶναι ἡ εἰς τὸ διηνεκὲς προέκτασις τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Μόνον ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας συντελεῖται ἡ τελεία προσωπικὴ κοινωνία κάθε χριστιανοῦ μετ' ὅλων τῶν λυτρωτικῶν δυνάμεων τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Δι' αὐτῶν ἡ ἀνθρωπίνη ὑπαρξις ἐνσωματοῦται μυστικῶς μετὰ τοῦ ἐνεσαρκωθέντος Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ οὕτω διασφαλίζεται πλήρως ἀπὸ παντὸς κακοῦ. Διὰ τοῦτο ἕκαστος πραγματικὸς χριστιανὸς αἰσθάνεται ἐντὸς

ΕΚΑΤΟΝ ΕΤΗ ΑΠΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ

ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ (1782 - 1867)

1. ΚΑΤΑΓΩΓΗ, ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ, ΝΕΟΤΗΣ

Ὁ Φιλάρετος κατήγετο ἀπὸ λευϊτικὴν οἰκογένειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἱερωσύνη μετεδίδοτο κατὰ τρόπον κληρονομικὸν ἐπὶ αἰῶνας... Εἰς τὰ μητρῶα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κολόμνα, μικρᾶς πόλεως ἔχι μακρὰν τῆς Μόσχας, εὐρίσκει κανεὶς τὴν ἐξῆς σημείωσιν: «Τὴν 26ην Δεκεμβρίου 1782, εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Διακόνου Μιχαὴλ Θεοδώρωφ Ντρόζντωφ ἐγεννήθη ἄρρεν τέκνον, ὁ Βασίλειος, τὸ ὅποιον ἐβαπτίσθη τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1783»⁸.

Τὸ παιδί ὠνομάσθη Βασίλειος πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου Θεολόγου τῆς Καισαρείας καὶ Πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη τιμᾶται τὴν 1ην Ἰανουαρίου. Ὑπῆρχε συνήθεια εἰς τὰς εὐσεβεῖς οἰκογενεῖας νὰ δίδουν εἰς τὰ παιδιά τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεως ἢ τῆς βαπτίσεώς των.

Οἱ ἐκ πατρὸς πρόγονοι τοῦ Μητροπολίτου ἀνή-

8. Μητροπολίτου Φιλάρετου: Ἐπιστολαὶ πρὸς τοὺς γονεῖς, Μόσχα 1882, σ. 101.

τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀσφάλειαν, τὴν ἀξίαν καὶ τὴν χαρὰν τῆς ὑπάρξεώς του.

Διὰ πάντα ταῦτα ὀφείλου, ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐορτάσουν ἐπαξίως καὶ πάλιν τὴν ἱστορικὴν ἐπέτειον τοῦ μεγάλου τούτου μυστηρίου, νὰ αἰσθανθῶν πρῶτον τὴν ἀνεκτίμητον πνευματικὴν ἀξίαν τῆς ἰδικῆς των ὑπάρξεως, περὶ τῆς ὁποίας παρέχει οὐσιαστικὴν μαρτυρίαν αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονός τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Θείου Λόγου, καὶ δεύτερον, ἀναθεωροῦντες τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν, νὰ βελτιώσουν τὰς προσωπικὰς των σχέσεις μετὰ τοῦ δι' ἡμᾶς τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντος Λόγου τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἀληθές ὅτι οἱ περισσότεροι ἐξ ἡμῶν ἔχομεν καὶ πάλιν χάσει τὸν προσανατολισμὸν ἐκείνου τῆς ὑπάρξεώς μας, τὸν ὅποιον χαράσσει δι' ὅλους ἀνεξαίρετως τοὺς ἀνθρώπους τὸ ἀειφεγγές ἄστρον τῆς Βηθλεέμ. Δὲν ἐπιτρέπεται μετὰ τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ Θείου Λόγου νὰ ἐγκαταλείπωμεν ἀσυνέτως τὸν ἑαυτὸν μας ἀβοήθητον εἰς τὰς ἀσθενεῖς αὐτοῦ δυνάμεις, καὶ μάλιστα εἰς τὰς δυνάμεις τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐνστίκτων μας, εἰς τὰς δυνάμεις τῶν κακῶν συνηθειῶν μας καὶ τοῦ ἄρχοντος τοῦ κακοῦ. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μένωμεν χωρὶς πίστιν πρὸς τὸν Χριστὸν, χωρὶς ἐλπίδα καὶ χωρὶς ἀγάπην. Τούτων ἔχομεν ἀνάγκην περισσότερο σήμερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν, διότι σήμερον ἡ ἀνθρωπίνη ὑπαρξις παρουσιάζεται πνευματικῶς περισσότερο ἐρημος, κατατρυχομένη ἀπὸ βαρὺ ἄγχος, θανάσιμον ἀπόγνωσιν καὶ ἀγωνίαν

καὶ ἀπὸ πολλοὺς καὶ παντοίους τρόμους, χωρὶς καμμίαν ἀσφάλειαν οὔτε διὰ τὸ παρὸν αὐτῆς οὔτε διὰ τὸ μέλλον τῆς. Πρόκειται πάντοτε διὰ τὴν ἰδικὴν μας ὑπαρξιν, ἡ ὁποία ἔχει αἰώνιον προορισμὸν καὶ ὅμως κινδυνεύει νὰ χαθῆ παρὰ τὴν θυσίαν τῆς θείας ἀγάπης. Ἰδοὺ πάλιν ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ ἡμῶν ὡς Σωτὴρ πάντων, νηπιάζων δι' ἡμᾶς, φῶς καὶ ζωὴ, ἀγάπη καὶ συγγνώμη, ἀγαθὰ τῶν ὁποίων ὅλοι ἔχομεν μεγάλην ἀνάγκην. Κυρίως πρέπει νὰ κατανοήσωμεν, ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐνηθρώπησε δι' ἡμᾶς. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται πέραν τῆς νοερᾶς ἀναζητήσεως τῆς φάτνης τῆς Βηθλεέμ καὶ τῆς ἐν αὐτῇ εὐλαβικῆς προσκυνήσεως τοῦ Θεοῦ Βρέφους καὶ μίᾳ περισσότερον οὐσιαστικῆ προσωπικῆ κοινωνία μετ' Αὐτοῦ. Δι' αὐτῆς θὰ ἐπαναληφθῇ ἡ θεία ἐνσάρκωσις καὶ ἐντὸς ἡμῶν καὶ θὰ ἐπιτευχθῇ καὶ ἡ ἐνθέωσις τῆς ἰδικῆς μας ὑπάρξεως, ἡ ἐνθεὸς δηλαδὴ μετουσίωσις τῆς ὑποστάσεώς μας ἐν τῇ προσωπικῇ αὐτῆς κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ πλέον οὐσιαστικὴ χαρὰ, τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ προσφέρῃ εἰς πάντας τοὺς χριστιανοὺς ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων. Τὴν χαρὰν ταύτην ἔχων ὡς προσωπικὸν αὐτοῦ βίωμα καὶ ὁ μέγας ὑμνωδὸς τῆς Ἐκκλησίας ψάλλει: «εὐφραίνεσθε δίκαιοι, οὐρανοὶ ἀγαλλιᾶσθε, σκιρτήσατε τὰ ὄρη τοῦ Χριστοῦ γεννηθέντος».

ΜΑΡΚΟΣ Α. ΣΙΩΤΗΣ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ρισσότερον μορφωμένος και διεκρίνετο μεταξύ τῶν συναδέλφων του⁹.

Ὁ Βασίλειος (κατόπιν Φιλάρετος) Ντρόζντωφ διήλθε τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν εἰς τὰ πλαίσια τῆς παραδοσιακῆς ζωῆς τοῦ ἐπαρχιακοῦ κλήρου, ὅπου ὁ ἱερεὺς μιᾶς μικρᾶς πόλεως, ὅπως ἡ Κολόμνα, δὲν ἔζη πολὺ καλύτερον ἀπὸ τὸν συνάδελφόν του ἱερέα τοῦ χωριοῦ. Λιτότης καὶ ἀπλότης ἐβασίλευεν εἰς τὰς μικρὰς οἰκίας των, ὀλίγον διαφορετικὰς ἀπὸ αὐτὰς τῶν χωρικῶν. Ἐπίπλωσις ἀγροτικῆ, κλινοσκεπάσματα καθαρά, ἐνδύματα ὅμοια μὲ τὰ τῶν ἄλλων χωρικῶν, εἰκόνας εἰς τὰς γωνίας τῶν δωματίων, καταυγαζόμεναι ἀπὸ τὸ ἀσθενὲς φῶς μικρῶν κανδηλῶν, μερικά βιβλία εἰς τὸ δωματίον τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς οἰκογενείας. Εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Μιχαὴλ Ντρόζντωφ πιθανῶς νὰ εὑρίσκε κανεὶς μεγαλύτερον ἀριθμὸν βιβλίων. Αὐτοδίδακτος, ὅπως οἱ περισσότεροι τῶν συγχρόνων του, ὁ Μιχαὴλ Ντρόζντωφ ἠγάπα νὰ μελετᾷ τόσο θρησκευτικὰ, ὅσον καὶ κλασσικὰ ἔργα. Εἰς μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἀδελφόν του ἀπὸ 13ης Ἰανουαρίου 1827, ὁ Φιλάρετος (τότε Μητροπολίτης Μόσχας) ζητεῖ πολλὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης τοῦ μακαρίτου πατρὸς του (θανόντος τὸ 1816), μεταξύ τῶν ὁποίων ὀνομάζει καὶ τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Λατίνου ποιητοῦ Martial. Νεαρὸς Ἀρχιμανδρίτης καὶ Πρύτανης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Πετροπόλεως, ὁ Φιλάρετος δὲν παραλείπει, εἰς τὰς ἐπιστολάς του πρὸς τοὺς γονεῖς, νὰ ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμόν, τὸν ὁποῖον ἐδοκίμαζεν ἐπισκεπτόμενος τὰς βιβλιοθήκας. Ἐσκέπτετο τὸν ἐνθουσιασμόν ποὺ θὰ ἐδοκίμαζεν ὁ βιβλιόφιλος πατήρ του, ὅταν θὰ τὸν ἐπληροφόρει, ὅτι προσφάτως ἠγόρασε τέσσαρας τόμους τῶν ἔργων τοῦ Κάντ, ἢ ὅτι ὁ πρίγκηψ Ἀλέξανδρος Γκολιτζίν τοῦ ἐδῶρισε τὰ ἔργα τοῦ Φενελόν¹⁰.

Ἡ καθαρῶς θρησκευτικὴ διαπαιδαγώγησις τοῦ Βασιλείου ἐξησκήτετο κάτω ἀπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν γονέων του καὶ τῶν παραδόσεων τῆς λευτικῆς τάξεως. Τὰ ζωντανὰ παραδείγματα ἦσαν πάντοτε παρόντα εἰς τὸ οἰκογενειακόν του περιβάλλον. Ὁ πάππος, βυθισμένος εἰς τὴν μελέτην τῆς Βίβλου καὶ τὴν ἄσκησιν, ὁ πατήρ, τελῶν τὰς ἱεράς ἀκολουθίας καθημερινῶς καὶ ἀπησχολημένος μὲ τὴν πνευματικὴν κατάρτισιν τῶν ἐνοριτῶν του ἢ μήτηρ, διδάσκουσα εἰς αὐτὸν τὰς πρώτας προσευχὰς καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν βίων τῶν Ἁγίων ἢ αὐστηρότης αὐτοῦ τοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἡμιμοναστικοῦ, ἰδοὺ τὸ παιδαγωγικόν πλαίσιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀνετρέφοντο καὶ προπαρασκευάζοντο διὰ τὸ ἱερατικόν στάδιον ὁ Βασίλειος καὶ οἱ ἀδελφοὶ του¹¹.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ ρωσικὸς κλῆρος ἐσχημάτιζε μίαν (κλειστὴν τάξιν), ἱστορικὰ δὲ περιστάσεις τὸν εἶχαν θέσει εἰς κάποιαν ἀπομόνωσιν ἀπὸ τὰς ἄλλας κοινωνικὰς τάξεις καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατίαν καὶ τοὺς προνομιοῦχοις τοῦ πνεύματος καὶ

τοῦ πλοῦτου. Αἱ κοινωνικαὶ αὐταὶ συνθήκαι ἄφηναν εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν παιδιῶν τῶν ἱερέων βαθεὰ τὰ ἴχνη των. Εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν περιπτώσεων, οἱ ἱερεῖς, εἰς τὰς σχέσεις των μὲ τοὺς ἄλλους, κατείχοντο ἀπὸ μεγάλην δειλίαν, ἐδείκνυον μεγάλην ἐπιφυλακτικότητα καὶ ἐσυνήθιζον νὰ βλέπουν τὰ πράγματα ρεαλιστικῶς καὶ χωρὶς αὐταπάτας. Οὕτως, ἀπὸ τὴν πιὸ τρυφερὰν ἡλικίαν του, ὁ μέλλων Μητροπολίτης Μόσχας ἔμαθε νὰ συγκρατῆ τὰ συναισθήματά του καὶ νὰ ἀποσύρεται εἰς τὸν ἐσωτερικόν του κόσμον. Δὲν ἐπέτρεπε ποτὲ εἰς τὸν ἑαυτὸν του νὰ λαμβάνῃ θάρρος μὲ οἰονδήποτε. Ἔτσι ἐξηγεῖται τὸ ὅτι ὁ Φιλάρετος δὲν εἶχε πολλοὺς φίλους ὑπὸ τὴν οὐσιαστικὴν ἐννοίαν τῆς λέξεως¹².

Εἰς ἡλικίαν ἐννέα ἐτῶν, ὁ Βασίλειος εἰσῆρχετο εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν τῆς γενετείρας του, ὅπου αἱ συνθήκαι ἦσαν τόσο αὐστηραὶ, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν βάρβαροι, ὥστε ὁ μικρὸς ἱεροσπουδαστής, μὴ τολμῶν κάποτε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπως θὰ ἐπεθύμει, κατέφυγε καὶ ἐκρύβῃ εἰς μίαν βάρβαν παρὰ τὸν ποταμὸν τῆς πόλεως.

Ὅταν τὸ Σεμινάριον αὐτὸ κατηργήθη, ὁ νεαρὸς Ντρόζντωφ ἐνεγράφη εἰς τὸ Μεγάλον Σεμινάριον τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ ὁποῖον ἐλειτούργει εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Σεργίου, πλησίον τῆς Μόσχας. Ἐδῶ, ὁ τότε Μητροπολίτης Μόσχας Πλάτων (Λεφσίν) διέκρινε τὰ ἐξαιρετικὰ τάλαντα τοῦ ἱεροσπουδαστοῦ, ὁ ὁποῖος μετὰ εἰκοσι χρόνια ἐπρόκειτο νὰ τὸν διαδεχθῆ εἰς τὸν θρόνον τῆς Μόσχας. Ὁ Πλάτων ἀπησχολεῖτο πολὺ μὲ τὸ ἐπισκοπικόν του αὐτὸ Σεμινάριον. Ἠγάπα πολὺ τὰ παιδιά, ἐπέβλεπε τὴν σχολικὴν του ζωὴν καὶ προσεπάθει νὰ ἀάμῃ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγότερον σκληρὰς τὰς συνθήκας τῆς φοιτήσεώς των. Διότι καὶ εἰς τὸ Σεμινάριον αὐτὸ ἐπεκράτουν συνθήκαι αὐστηραὶ. Παιδαγωγικὰ μέσα πρωτόγονα καὶ σχολικὰ μέθοδοι ἀπρηχαιωμένοι, αἱ ὁποῖαι ἐφηρμόζοντο ἀπὸ καθηγητὰς πολὺ ὀλίγον καταλλήλους. Τὰ ἀπαραίτητα ἐγχειρίδια καὶ ἄλλα μέσα ἐργασίας ἔλειπαν. Αἱ ὑγιεῖναι συνθήκαι ἀξιοδὰκρυτοι. Οἱ μαθηταί, κακῶς διατρεφόμενοι, ἔτρεμον ἀπὸ τὸ ψῦχος μέσα εἰς τὰ ἀναγνωστήρια μὲ πλημμυλῆ θέρμανσιν. Μία πειθαρχία ἄνευ οἴκτου ἐτραυμάτιζε τὴν φιλοτιμίαν τῶν εὐαίσθητων μαθητῶν. Ἡναγκάζοντο ὡς ἐκ τούτου οἱ μαθηταὶ νὰ κρύπτουν τὰς ἐπαναστατικὰς ἀντιδράσεις των, ἔμενον ὅμως εἰς τὴν ψυχὴν των μίαν ἀντιπάθεια καὶ ἔχθρα κατὰ τοῦ περιβάλλοντος. Ὁ Μητροπολίτης Πλάτων προσεπάθει νὰ σκορπίζη ὀλίγην τρυφερότητα καὶ ὀλίγην παρηγορίαν, τὴν ὁποῖαν τὰ παιδιά ἠσθάνοντο καὶ τοῦ ἐξεδήλωναν τὴν εὐγνωμοσύνην των¹³.

Μετὰ ἡμισυ περίπου αἰῶνα, ὁ Φιλάρετος θὰ ἐνθυμηθῆ τὰ σχολικὰ αὐτὰ χρόνια καὶ τὸν Μητροπολίτην Πλάτων, ἐνδεδυμένον μὲ μίαν βερρεῖαν γούναν, νὰ εἰσέρχεται εἰς μίαν αἴθουσαν μὴ θερμαινόμενην, ὅπου ἡ μελάνη ἐπάγωνε μέσα εἰς τὰ μελανοδοχεῖα. Ὁ

9. Cyprien Kern. Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 137.

10. Μητροπολίτου Φιλάρετου: Ἐπιστολαὶ πρὸς τοὺς γονεῖς, σ. 254.

11. Cyprien Kern. Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 138.

12. Αὐτόθι σ. 138.

13. Αὐτόθι σ. 138.

Πλάτων διέτασε τότε νὰ ἀνάψουν τὴν φωτιὰν καὶ ἔκαμε μικρὰν ὁμιλίαν πρὸς τοὺς σπουδαστάς, τὴν ὁποίαν κατέκλειε μὲ τὸ ψαλμικόν: «Ἐθερμάνθη ἡ καρδιά μου ἐντός μου, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἔκκαυθησεται πῦρ» (Ψαλμ. 38,4). Ἡ λεπτομέρεια αὐτῆ θὰ μείνῃ βαθέως χαραγμένη εἰς τὴν μνήμην τοῦ Φιλαρέτου, διότι ἀργότερα, ὡς Μητροπολίτης, θὰ εἴπῃ εἰς ἓνα λόγον του πρὸς τοὺς ἱεροσπουδαστάς τοῦ ἰδίου Σεμινάριου τῆς Μόσχας: «Ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὰς πτωχὰς κατοικίας μας, διενύομεν μακρότατον δρόμον διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὰ διδασκῆριά μας, καὶ συνέβαινε (νὰ θερμαίνεται ἡ καρδιά μας μόνον μὲ τὴν μελέτην τῶν θείων λόγων), καθ' ὅσον αἱ αἵθουσαι διδασκαλίας ἐστεροῦντο θερμάνσεως καὶ φωτισμοῦ! Ἄναφέρω πάντα ταῦτα ὄχι διὰ νὰ κατηγορήσω τὸ παρελθόν, τὸ ὁποῖον εἶχε καὶ τὰ καλά του, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδώσω δικαιοσύνην εἰς τὸ παρόν. Εἰς σὰς προσφέρεται διαμονὴ ἄνετος, πλουσία· δι' αὐτὸ πρέπει νὰ σὰς ὑπενθυμίζωμεν, ὅτι εἴσθε τρόφιμοι ποὺ ἀπολαμβάνετε κάθε περιποίησιν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ παύσετε νὰ εἴσθε συνετοὶ καὶ σώφρονες καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέψετε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας νὰ συνηθίσῃ εἰς τὴν καλοπέρασιν...»¹⁴.

Εἰς τὸ Σεμινάριον τῆς Ἁγίας Τριάδος ὁ νεαρὸς Ντρόζντωφ ἐμελέτα πολὺ καὶ διεκρίθη ἑνωρὶς μεταξὺ τῶν συσπουδαστῶν του χάρις εἰς τὰ χαρίσματα καὶ τὴν ἐπιμέλειάν του. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν θεολογικὴν καὶ τὴν ἱστορικὴν ὕλην, μανθάνει ἑλληνικά, λατινικά καὶ ἑβραϊκά. Ἀπὸ τὰς συγχρόνους γλώσσας διαβάζει καλὰ τὰ γαλλικά. Εἰς τὰς συνομιλίας του ὁμως ἀργότερον μὲ ἐπισήμους ἐξ Εὐρώπης προτιμᾷ νὰ χρησιμοποιοῖ διερμηνέα, ἀλλὰ συνδιαλέγεται κατὰ περιστάσιν ἀνέτως εἰς τὰ ἑλληνικά καὶ λατινικά.

Ὁ ἱεροσπουδαστὴς Ντρόζντωφ ἀκολουθεῖ τὰς σπουδὰς μὲ ζῆλον ὁλονὲν ἀυξανόμενον καὶ σημειώνει μεγάλας προόδους εἰς ὅλα τὰ μαθήματα. Δίδει ἐξετάσεις καὶ λαμβάνει τοὺς καλύτερους βαθμοὺς καὶ οἱ καθηγηταὶ του ἐκτιμοῦν τὰ ἐξαιρετικά του χαρίσματα καὶ τὴν καθαρὰν καὶ ὀρθὴν σκέψιν του. Τὴν 12ην Ἰανουαρίου 1806 ἐκφωνεῖ τὸ πρῶτον κήρυγμά του εἰς τὸν κεντρικὸν Ναὸν τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Σεργίου καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας αὐτῆς ὁ νεαρὸς ἱεροκῆρυξ θὰ κηρύττῃ συχνά, πολλάκις παρουσία τοῦ Μητροπολίτου Πλάτωνος. Ὁ Πλάτων ἐσημείωσε κά-

ποτε εἰς ἓνα χειρόγραφον ὁμιλίας τοῦ Φιλαρέτου, ποὺ τοῦ ἐδόθη διὰ νὰ τὴν κρίνῃ: «Εἶσαι ὁ πρῶτος τῶν ἱεροκηρύκων». Καὶ ἐσυνήθιζε νὰ λέγῃ: «Ἐγὼ ὁμιλῶ ὡς ἄνθρωπος, ἐκεῖνος (ὁ Φιλάρετος) ὁμιλεῖ ὡς ἄγγελος»¹⁵.

Μετὰ λαμπρὰς πτυχιακὰς ἐξετάσεις διορίζεται ἀμέσως καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἑβραϊκῆς γλώσσης εἰς τὸ αὐτὸ Σεμινάριον. «Ἦτο ἡ ἀρχὴ μιᾶς σταδιοδρομίας ἰδιαιτέρως λαμπρᾶς καὶ ταχείας»¹⁶. Τὸ 1805 διορίζεται καθηγητὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως καὶ ἐπίσημος ἱεροκῆρυξ τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Σεργίου. Τὸ 1808 τοῦ ἐμπιστεύονται τὴν ἑδρὰν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ρητορικῆς.

Ὑπερήφανοι διὰ τὸν συμπολίτην των, οἱ κάτοικοι τῆς Κολόμνα ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην Πλάτωνα νὰ χειροτονήσῃ καὶ νὰ τοποθετήσῃ ὡς ἐφημέριον τῆς ἐνορίας των τὸν Ντρόζντωφ. «Ἐχουν τὴν ιδέα, ὅτι θὰ τοὺς δώσω τὸν Βασίλειον, ἔλεγεν ὁ Πλάτων. Ὅχι. Τὸν προορίζω νὰ μὲ ἀντικαταστήσῃ μίαν ἡμέραν». Καὶ εἰς τὸν Βασίλειον ἔλεγεν: «Εἶσαι ὁ μόνος ποὺ θὰ μὲ στηρίξῃς».

Ἄλλὰ ὁ Θεὸς ἐκρίνεν ἄλλοιῶς.

Κατὰ μῆνα Ἰούλιον τοῦ 1808, ὁ νεαρὸς θεολόγος ἐπέδιδε μίαν αἴτησιν εἰς τὸν Μητροπολίτην, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλεγεν: «Ἀσχολούμενος μὲ τὴν μελέτην καὶ τὴν διδασκαλίαν, ἐσυνήθισα πλέον νὰ εὐρίσκω εὐχαρίστησιν εἰς τὴν μόνωσιν καὶ τὴν ἡσυχίαν. Αὐτὸ μὲ ὠθεῖ νὰ ἀσπασθῶ τὸν μοναχικὸν βίον».

Ὀλίγους μῆνας ἀργότερον, τὴν 1ην Νοεμβρίου 1808, ἔγραφεν εἰς μίαν ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν πατέρα του: «Δὲν γνωρίζω ἂν αὐτὸ τὸ νέον θὰ σὰς εὐχαριστήσῃ. Ἐλπίζω πάντως νὰ μὴ εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὰς διαθέσεις σας. Πατέρα! Μετ' ὀλίγον δὲν θὰ ἀκούεται τὸ ὄνομα Βασίλειος. Δὲν θὰ χάσετε ὁμως τὸ παιδί σας, τὸ ὁποῖον ἔχει συναίσθησιν, ὅτι σὰς ὀφείλει κάτι περισσότερον ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ γνωρίζει τὴν ἀνεκτίμητον ἀξίαν τῆς καρδίας σας. Συγχωρήσατέ με...»¹⁷. Πράγματι, τὴν 16ην Νοεμβρίου 1808 ὁ Βασίλειος Ντρόζντωφ κείρεται μοναχὸς καὶ λαμβάνει τὸ ὄνομα Φιλάρετος, μὲ τὸ ὁποῖον ἐνεγράφη εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Μητροπόλεως Μόσχας καὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ὡς μία τῶν ἐνδοξοτέρων καὶ ἰσχυροτέρων προσωποποιήτων αὐτῆς. Τὴν 21ην Νοεμβρίου ἐχειροτονήθη διάκονος.

14. Μητροπολίτου Φιλαρέτου: Ὁμιλίας καὶ λόγοι. Ἐκδοσις Β', Μόσχα 1848, Μέρος Β', σ. 94.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τὴν 19 Νοεμβρίου 1968, παρουσία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν, τοῦ Ὑφυπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας κ. Δημητρά, Καθηγητῶν Πανεπιστημίου καὶ ἄλλων προσκεκλημένων, ἤρχισε διὰ σεμνῆς τελετῆς ἡ λειτουργία τοῦ Φροντιστηρίου Στελεχῶν Ἐκκλησιαστικῆς Προνοίας.

Τὸ Φροντιστήριον τοῦτο, τοῦ ὁποῖου ἡ διάρκεια θὰ εἶναι ἐξάμηνος, λειτουργεῖ ἐκάστην Τρίτην (ὥρα 5.30 - 7.30) εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Εἰς τὸ Φροντιστήριον τοῦτο φοιτοῦν 200 καὶ πλέον ἀπόφοιτοι Γυμνασίου, προερχόμενοι ἐκ τῆς Περιφέρειας τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν ὁμόρων Ἱερῶν Μητροπόλεων.

Τὸ Φροντιστήριον τοῦτο ἀποβλέπει εἰς τρεῖς κυρίως σκοποὺς :

α) Εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν στελεχῶν τοῦ διακονικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας μας, τὰ ὁποῖα εἴτε ἐργάζονται ἤδη εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς προνοίας, εἴτε ἐπιθυμοῦν νὰ προσφέρουν μελλοντικῶς τὰς ὑπηρεσίας των.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι προκειμένου νὰ βοηθήσωμεν ἀποτελεσματικώτερον τὸν ἀδελφόν μας, δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀγαπῶσα καρδιά. Ἡ ἐποχή, εἰς τὴν ὁποίαν ζῶμεν, δὲν ἐπιτρέπει προχείρους καὶ ἀνευθύνους λύσεις εἰς τὸν τομέα τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν προβλημάτων τῶν ἀδελφῶν μας. Οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν εἰς τὰς ἡμέρας μας νὰ ἀναπτύξουν κοινωνικὴν δραστηριότητα, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι «ἐρασιτέχναι». Ἀπαιτοῦνται καὶ εἰδικαὶ γνώσεις.

Πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὠρισμένας βασικὰς ἀρχὰς τῆς Διακονίας. Πρέπει νὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ χρησιμοποιώμεν εἰς ἐκάστην παρουσιαζομένην περίπτωσιν ἀντιμετωπίσεως ἐνὸς κοινωνικοῦ προβλήματος καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ Κράτους παρεχομένας δυνατότητας. Πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὰ κυριώτερα κοινωνικὰ προβλήματα, ὅπως ταῦτα παρουσιάζονται εἰς τὴν καθήμερινὴν ζωὴν ἐντὸς τῆς κοινωνίας, εἰς τὴν ὁποίαν καλούμεθα νὰ ἐργασθῶμεν ὡς στελέχη ἐκκλησιαστικῆς προνοίας.

Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ κατεβλήθη προσπάθεια, ὅπως εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦ «Φροντιστηρίου» περιληφθοῦν θέματα βασικῆς σημασίας. Τοιαῦτα θέματα εἶναι : «Στοιχειώδεις ἔννοιαι Δικαίου καὶ νομοθεσίας, ἐν σχέσει πρὸς τὴν Κοινωνικὴν Πρόνοιαν», «Διακονία καὶ σύγχρονος ἄνθρωπος», «Διακονία κατὰ περίπτωσιν», «Διακονία μετ' ὁμάδας καὶ μετ' ἀσθενῶν», «Αἱ κατ' οἶκον ἐπισκέψεις», «Προληπτικὴ Πρόνοια» κ.ἄ.

Ἐκ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐξεταστοῦν εἰς τὸν «Φροντιστήριον», ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς : «Ἡ ἐργλημματικότητα τῶν ἀνηλίκων», «Παραστρατημένα κορίτσια», «Ἀγαμοὶ μητέρες-ἐξώγαμα

τέκνα», «Παιδιὰ παραστρατημένων γονέων», «Διακονία τῶν ὀρφανῶν», «Διακονία γερόντων», «Διακονία τοῦ φυλακισμένου», «Διακονία τοῦ ἀσθενοῦς», «Προβλήματα μεταναστεύσεως», «Διακονία τοῦ παλιννοστήσαντος», «Γάμος - οἰκογένεια», «Μικτοὶ γάμοι» κ.ἄ.

β) Ὡς δεῦτερος σκοπὸς τοῦ «Φροντιστηρίου» τίθεται ἡ θεωρητικὴ θεμελίωσις τοῦ ἔργου τῆς ἐκκλησιαστικῆς προνοίας.

Ὡς γνωστόν, ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἔμπρακτος ἐκδήλωσις τῆς ἀγάπης εἶναι καρπὸς τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ ἀνεπτυχθῆ τὸ πρῶτον ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τοὺς νεωτέρους ἔμωους χρόνους, καὶ ἰδιαίτερος εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα, ἤρχισε νὰ ἐνδιαφέρεται τὸ Κράτος διὰ τὴν κοινωνικὴν ἐργασίαν μετ' ἀποτελέσμα τὴν ὀργάνωσιν τοῦ κοινωνικοῦ Κράτους. Ἐκτὸς τούτου, ἐδημιουργήθησαν καὶ ἄλλαι ὀργανώσεις καὶ φιλανθρωπικαὶ κινήσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν νὰ ἐπιδειξοῦν ἀξιόλογον ἀνθρωπιστικὸν ἔργον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καθίσταται ἀπαραίτητον, ὅπως καθορίσωμεν σήμερον τὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῆς κρατικῆς κοινωνικῆς προνοίας καὶ τῶν ἐν γένει ἀνθρωποκεντρικῶν φιλανθρωπικῶν κινήσεων. Τοῦτο ἔχει βασικὴν σημασίαν διὰ κάθε πιστὸν μέλος τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον καλεῖται νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν πρόληψιν ἢ τὴν θεραπείαν κοινωνικῶν πληγῶν. Ἐχει θεμελιώδη σημασίαν διὰ τὴν διακονίαν μιᾶς ἐνορίας, μιᾶς Μητροπόλεως καὶ ὁλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Πρὸς σαφέστερον καθορισμὸν τῆς σημερινῆς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν διακονίαν καὶ πρὸς χρησιμοποίησιν τῆς δισχιλιετοῦς Αὐτῆς πείρας εἰς τὸν τομέα αὐτόν, ἐκρίθη σκόπιμον νὰ ἐξεταστοῦν εἰς τὸ «Φροντιστήριον» καὶ θέματα, ὅπως «Ἡ Διακονία ἐν τῇ Ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ», «Ἡ Διακονία ἐν τῷ Βυζαντίῳ», «Ἡ Διακονία κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους», «Ἡ δημιουργία τοῦ κοινωνικοῦ κράτους», «Ἀνθρωποκεντρικὴ κοινωνικὴ πρόνοια», «Αἱ θεολογικαὶ βάσεις τῆς Διακονίας», «Ἡ Διακονία μιᾶς ἐνορίας», «Ἡ Διακονία μιᾶς Μητροπόλεως» κ.ἄ.

γ) Ὡς τρίτος σκοπὸς τοῦ παρόντος «Φροντιστηρίου» τίθεται ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ διάδοσις βασικῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ πνεύματος τῆς Διακονίας εἰς ἕνα εὐρύτερον κύκλον μελῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, τὰ ὁποῖα εἴτε ἐργάζονται εἰς διαφόρους δημοσίας ὑπηρεσίας κοινωνικῆς προνοίας, εἴτε ἀσκοῦν διάφορα ἄλλα ἐπαγγέλματα. Κάθε μέλος τῆς Ἐκκλησίας, οἰονδήποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ, ἰδιαίτερος ὅμως ὅταν πρόκειται περὶ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ, πρέπει κατὰ τὴν ἐξασκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του νὰ εἶναι φορεὺς τοῦ πνεύματος τῆς Ἐκκλησίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀποκτᾶ καὶ ἡ κρατικὴ κοινωνικὴ πρόνοια βαθύτερον περιεχόμενον καὶ καθίσταται Διακονία.

Αὐτὸς ἦτο καὶ ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον τὰ μέλη τοῦ

FRANZ DOELGER (4.10.1891-4.11.1968)

«Ὁ κρατῶν σοφίας κληρονομήσει δόξαν»
(Σοφία Σειράχ 4,12).

1. Ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος τῆς ἀποθέσεως τῆς σαρκὸς ὁ σοφὸς Διδάσκαλος, ὁ Πατριάρχης τῆς Βυζαντινολογίας, ὁ ἐν Μονάχῳ Καθηγητὴς καὶ Ἀκαδημαϊκὸς Franz Dölger! Ὡνόμασα τοῦτον «Πατριάρχην» τῆς Βυζαντινολογίας! Καὶ ἦτο. Ὑπῆρξε μέγας ἐπιστήμων καὶ πράγματι σοφὸς ἐν τῇ ἡν ἐκαλλιέργει εἰδικότητι, τῇ Βυζαντινολογίᾳ. Ἄνεδειχθη ὁ ἀριστος ἐκ τῶν συγχρόνων Βυζαντινολόγων ἐπιστημόνων. Εἶναι ὁμολογία καὶ ἀναγνώρισις διεθνῆς. Ὁ ἔχων τὴν τιμὴν νὰ χαράσῃ τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμὰς εἰς μνήμην τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς ὑπῆρξε μαθητὴς αὐτοῦ κατὰ τὰ ἔτη 1932/36, τῇ εἰσηγήσει δὲ τούτου ἀνηγορεύθη Διδάκτωρ ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου τοῦ Μονάχου. Ἄλλ' ὁ δεσμὸς Διδασκάλου καὶ μαθητοῦ, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἐγένετο ὀλονὲν στενότερος, φιλικώτερος, οἰκειότερος. Οὔτε οἱ χρόνοι τῆς σκληρᾶς κατοχῆς ἠμαύρωσαν τοὺς μεταξὺ ἡμῶν δεσμοὺς. Ὁ εὐγνώμων μαθητὴς ἐθεώρει ἑαυτὸν ὑποχρεωμένον ἐναντι τοῦ πεπνυμένου Διδασκάλου του, διὸ καὶ διετήρησε

παρόντος «Φροντιστηρίου» δὲν ἐπελέγησαν μόνον μεταξὺ τῶν Κυριῶν καὶ Δεσποινίδων τῶν «Ἐνοριακῶν Φιλοπότων Ταμείων» ἢ μεταξὺ τῶν ὑπευθύνων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἰδρυμάτων.

Μετὰ χαρᾶς διαπιστοῦται, ὅτι ἐκλεκτὰ στελέχη διαφόρων Ὑπηρεσιῶν Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ ἄλλων κλάδων εὐρίσκονται ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν 32 ὁμιλητῶν τοῦ «Φροντιστηρίου, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτοῦ.

Εἰς τὸ παρὸν «Φροντιστήριον» τίθενται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὠρισμένα βασικῆς σημασίας θέματα. Τὰ θέματα αὐτὰ ἐξετάζονται τῇ συμβολῇ ἐκλεκτῶν ὁμιλητῶν καὶ κρατικῶν λειτουργῶν ἐνώπιον ἱκανοῦ ἀριθμοῦ λαϊκῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα εἴτε ἐργάζονται εἴτε ἐξέφρασαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐργασθοῦν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πλησίον. Καὶ μόνον τὸ γεγονός, ὅτι σημαντικὸς ἀριθμὸς ἀνθρώπων θὰ ἀσχοληθῇ μὲ θέματα τόσοσιν ζωτικῆς σημασίας διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν κοινωνίαν μας, δικαιολογεῖ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ «Φροντιστηρίου».

Οἱ ὀργανωταὶ τοῦ «Φροντιστηρίου», ἀνταποκρινόμενοι πρὸς τὸ γενικώτερον πρόγραμμα καὶ τὰς προσδοκίας τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος καὶ τῆς περὶ Αὐτὴν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πιστεύομεν ὅτι τοῦτο θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν ἀπαραιτήτων προϋποθέσεων διὰ μίαν περισσότερο συστηματικὴν ἐξέτασιν τῶν προβλημάτων τῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ καλλιτέραν μελέτην τοῦ τρόπου ἀντιμετωπίσεως αὐτῶν.

Πρωτοπρεσβύτερος Α. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ
Δρ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Μαχεντίας

τὴν μετ' αὐτοῦ ἐπιστημονικὴν ἐπικοινωνίαν, ὡς καὶ τὴν ὁσημέραι ἀξανομένην προσωπικὴν φιλίαν καὶ ἀγάπην. Ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη διετήρησα συχνὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ σοφοῦ Διδασκάλου καὶ δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι ἐγνώρισα τοῦτον ὡς τε ἐπιστήμονα, συγγραφέα καὶ διδάσκαλον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄνθρωπον ἐνάρετον καὶ εὐσεβέστατον χριστιανόν.

2. Ὁ Franz Dölger ἐγεννήθη τῇ 4 Ὀκτωβρίου 1891 ἐν τῷ χωρίῳ τῆς Ἄνω Βαυαρίας Kleinwallstadt. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Παν/μίου τοῦ Μονάχου, εἰδικευθεὶς εἰς τὴν Βυζαντινολογίαν παρὰ τῷ διασήμῳ τότε Καθηγητῇ Aug. Heisenberg. Οὗτος ἦτο ὁ διαδεχθεὶς τὸν μέγαν σκαπανέα τῆς νεωτέρας Βυζαντινολογίας Karl Krumbacher. Οὗτος ἦτο καὶ ὁ πατὴρ τοῦ μεγάλου συγχρόνου ἀτομικοῦ ἐπιστήμονος Werner Heisenberg. Ὁ Dölger ἐμαθήτευσεν ἰδιαιτέρως παρὰ τῷ μεγάλῳ ἐπίσης φιλολόγῳ καὶ ἱστορικῷ Καθηγητῇ ἐν Μονάχῳ Ed. Schwartz. Τὸ Διδακτορικὸν Δίπλωμα ὁ Dölger ἔλαβεν ἐν ἔτει 1919, ἀριστεύσας. Ἡ ἐπὶ διδακτορία Διατριβή του ἦτο τὸ «Εἰς τὴν Σωφροσύνην» ποίημα τοῦ Μελιτηνιώτου. Ἐπὶ μίαν δεκαετίαν (1921-1931) ὑπηρετήσεν ὡς βιβλιοθηκᾶριος ἐν τῇ παν/κῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Μονάχου. Τὸ 1925 ἀνηγορεύθη Ὑφηγητὴς, ἐπὶ τῇ βάσει μοναδικῆς εἰς τὸ εἶδος τῆς Μελέτης, διεθνοῦς ἀναγνωρίσεως, μὲ τίτλον: «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς βυζαντινῆς οἰκονομικῆς διοικησεως, ἰδίᾳ τοῦ 10 καὶ 11 αἰ.» (1927). Τὸ 1928 προσηλῆφθη ὡς συνεκδότης τοῦ διεθνοῦς ἀναγνωρίσεως Περιοδικοῦ «Byzantinische Zeitschrift» («Βυζαντινὸν Δελτίον»), δις τοῦ ἔτους ἐκδιδομένου καὶ ἐξ ὑπὲρ 500 σελ. κατὰ τόμον ἀποτελουμένου. Ἐν ἔτει 1930, ἀποβιώσαντος τοῦ Heisenberg, ἐξελέγη παμψηφεί ὁ Dölger ὡς διάδοχός του. Ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα ὡς τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Βυζαντινολογίας τῇ 1 Ἀπριλίῳ 1931. Ἐν ἔτει 1951 οἱ πολυπληθεῖς μαθηταὶ τοῦ Dölger καὶ φίλοι αὐτοῦ ἐπανηγύρισαν τὴν 60ετηρίδα αὐτοῦ δι' ἀφιερώσεως τοῦ 44 τόμου τοῦ «Βυζαντινοῦ Δελτίου».

3. Ὁ Fr. Dölger ἀνεδείχθη ὑπεράξιος διάδοχος τῶν μεγάλων διδασκάλων του Heisenberg καὶ Schwartz. Ἐπὶ μίαν ὄλην τριακονταπενταετίαν ἐκράτησεν εἰς ἐπιβλητικὸν ὕψος τὸ Περιοδικὸν «Βυζαντινὸν Δελτίον». Ὑπῆρξεν ἀκάματος ἐργάτης τοῦ πνεύματος. Μοι ἐξεμυστηρεύθη κάποτε ὅτι ἐργάζετο ὑπὲρ τὰς 16 ὥρας τὸ 24ωρον! Τὸ πρῶτον μέγα ἔργον, ὅπερ ἐπέβαλε τὸν Καθηγητὴν τοῦ Μονάχου καὶ διεθνῶς, ἦτο τὸ συλλογικὸν ἔργον «Τῶν ἐπισήμων Ἑλληνικῶν Ἐγγράφων τοῦ Μεσαίωρος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων» (565-1453). Ἐξεδόθησαν πέντε ἐν ὄλῳ τόμοι (1924, 1925, 1932, 1960 καὶ 1965). Τὸ ἔργον κατέστη κλασσικὸν εἰς τὸ εἶδος του. Πᾶς ὁ θέλων ν' ἀ-

σκοληθῆ με οἰονδήποτε πεδίων τῆς Βυζαντινολογικῆς Ἐπιστήμης θὰ ἀναγκασθῆ νὰ συμβουλευθῆ τὸ θαυμασίον τοῦτο ἐπιστημονικῆς πληρότητος καὶ σοφίας σύγγραμμα.

4. Ὁ Franz Dölger σχεδὸν ἅμα τῇ ἐκλογῇ του ὡς Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου, ἐξελέγη καὶ τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Μονάχου. Ἐπὶ σειράν ἐτῶν διηύθυνε τὰς ἐργασίας τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς καὶ ὡς Πρόεδρος αὐτῆς. Τὸ ἐπιστημονικὸν δένδρον τῆς Βυζαντινολογίας, ὅπερ ἐφύτευσε πρῶτος ὁ μέγας Karl Krumbacher, αὐξήθην ἐπὶ Heisenberg καὶ περικαλλῶς ἀνθῆσαν, ἤρχισε ν' ἀποδίδῃ τοὺς εὐχύμους καρποὺς του κυρίως ἐπὶ Dölger. Ἡ μεγάλη κληρονομία εὔρε τὸν καλὸν οἰκονόμον καὶ διάδοχον, ὅστις οὐ μόνον διεφύλαξεν, ἀλλὰ καὶ ἠύξησε καὶ ἐπολλαπλασίασε τὰγαθὰ τὰ πνευματικά, ἅτινα ἐκληροδότησαν αὐτῶ οἱ πνευματικοὶ του πρόγονοι καὶ διδάσκαλοι. Οὗτος, ἀφ' ἧς ἀνεδέχθη τὸ μέγα βῆρος τῆς μεγάλης κληρονομίας, ἤρξατο μετὰ θαυμαστοῦ ζήλου καλλιερῶν καὶ ἀναπτύσσων ὅλα τὰ πεδία τῆς Βυζαντινολογίας. Σπείρει εἰς ὅλα τὰ πεδία τῆς εἰδικότητος ταύτης. Ἐλκεται ὅμως ἀπὸ τὰ τιμήματα ἐκεῖνα, ἅτινα ἀφέθησαν ἐπὶ αἰῶνας ἀκαλλιέργητα. Τὰ πεδία ταῦτα ἦσαν ἡ Διπλωματικὴ τοῦ Βυζαντίου καὶ ἡ Συλλογῆ τῶν Ἐπισήμων Ἐγγράφων τοῦ Βυζαντίου. Εἰς ἀμφοτέρα κατέχει τὰ σκῆπτρα καὶ θεωρεῖται ὀρθῶς ὡς ὁ Πατὴρ τῶν κλάδων τούτων. Ἡ μία ἐργασία διαδέχεται τὴν ἄλλην καὶ πᾶσαι διακρίνονται ὑπὸ τῆς πρωτοτυπίας καὶ τῆς πρωτοποριακῆς ὑφῆς των. Δὲν παραμελεῖ ὅμως καὶ τοὺς λοιποὺς κλάδους τῆς Βυζαντινολογίας. Καὶ εἰς μὲν τὴν Διπλωματικὴν τοῦ Βυζαντίου, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι κατέλαβε τὴν ἡγετικὴν θέσιν τοῦ Mabillon (1632-1707), εἰς δὲ τὴν τῶν Ἐπισήμων Ἐγγράφων ἀνὰ τὴν Ἑλληνικὴν Παλατιογραφίαν ἀνεδείχθη ἰσάζιος τοῦ πατρὸς τοῦ κλάδου τούτου Montfaucon (1655 - 1741), ὡς καὶ τῶν Vogel - Garthausen, συγχρόνων σχεδὸν τοῦ Dölger. Μὲ τὸ μέγα δίτομον ἔργον του ἄ'Εκ τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ Ἀγίου Ὁρους—ὅπερ ἀνελύσαμεν διεξοδικῶς ἐν Ἐπετ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. 19 (1949) 329/35 καὶ ὅπερ ἐξεδόθη τὸ 1948—ἀποδεικνύεται κατὰ πλεὺ ἄνωτερος τῶν πρὸ αὐτοῦ συλλογῶν τῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀγ. Ὁρους, ἀκόμη καὶ τοῦ ἡμετέρου Συμυρνάκη (Τὸ Ἀγ. Ὁρος, Ἀθῆναι 1903). Ἡ Ἱστορία τῶν αυτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἐλκύει ἐπίσης τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον εἶχεν ἐπιτότε ἐκ τῶν πηγῶν ν' ἀνακοινώσῃ. Αἱ σχέσεις τοῦ Βυζαντίου μετὰ τῶν Δυτικῶν Χωρῶν (Ὀυγγαρίας, Αὐστρίας, Γερμανίας, Ἰταλίας) καὶ κατ' ἐξοχὴν τῆς Ρώμης, ὡς ἐπίσης καὶ ὅλων τῶν Βαλκανικῶν Χωρῶν καὶ μάλιστα τῆς Βουλγαρίας ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτῶν πρὸς τὸ Βυζάντιον, δὲν ἀφίνουσιν ἀδιάφορον τὸν πανταχοῦ τὸ ἐρευνητικὸν του ὄμμα στρέφοντα ἐπιστήμονα. Ἐπίσης ἡ Ἐθνικὴ Οἰκονομία καθόλου

τοῦ Βυζαντιακοῦ Κράτους, καὶ εἰδικώτερον τὸ Φορολογικὸν σύστημα τούτου ἐρευνῶνται πηγαίως καὶ διὰ τῶν ἐρευνῶν τούτων ὁ μέγας ἀνιχνευτὴς ἀναδεικνύεται ὁ πλουσιωτάτους καρποὺς δωρησάμενος τῇ Ἐπιστῆμῃ τῆς Βυζαντινολογίας σκαπανεὺς καὶ εὐεργέτης. Σπουδαίως ἐπίσης συνέβαλεν οὗτος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς καθόλου Γραμματείας, τῆς Ἱστορίας τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ Νεωτέρας ἡμῶν Γλώσσης, ἀκόμη καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματείας τοῦ Βυζαντίου. Αἱ περὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἐργασίαι του καὶ ἡ προεργασία καὶ παλαιολογικὴ προετοιμασία του πρὸς νέαν ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου τούτου Πατρὸς τῆς Ὀρθοδόξου Δογματικῆς, ἀποτελοῦν τιμὴν καὶ δόξαν δι' αὐτὸν καὶ ὑπερφάνειαν δι' ἡμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους Θεολόγους. Ἄπειροι εἶναι αἱ μικρότεροι Μελέται καὶ Διατριβαὶ τούτου, ὡς καὶ αἱ κρίσεις καὶ ἀναλύσεις εἰδικῶν θεολογικῶν ἔργων, σχετιζομένων πρὸς τε το Βυζάντιον καὶ τὴν ἡμετέραν Ἑλληνικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ Θεολογίαν.

5. Ἄλλ' ἔνθα ὁ Fr. Dölger ἀπετύπωσε ἀνεξιτήτως τὴν μεγάλην σφραγίδα τῆς σοφίας καὶ πολυμαθείας αὐτοῦ, εἶναι τὸ ἐπὶ 35ετίαν καὶ πλεόν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ ἐκδιδόμενον διεθνὸς κύρους Περιοδικὸν Byzantinische Zeitschrift. Ἄρθρα σπουδαιότατα, κρίσεις καὶ ἀναλύσεις ἔργων, βιβλιογραφικαὶ ἐνημερώσεις, ὑποδείξεις, διορθώσεις, συμπληρώσεις κλπ. κλπ. ἀνέδειξαν τοῦτον ἄριστον καθοδηγητὴν καὶ σοφώτατον ἐπιστήμονα διαπιστώσεως τῆς ζητουμένης ἐπιστημονικῆς Ἀληθείας. Τὸ νὰ τύχη τις τῆς εὐμενοῦς κρίσεως ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Καθηγητοῦ διὰ τινος βιβλιοκρισίας ἐπιστημονικῆς τινος μελέτης του, ἐθεωρεῖτο τιμὴ ἑξαιρετος καὶ ἔπαινος διεθνοῦς ἀναγνωρίσεως. Τὸ ἀντίθετον συνέβαινε ἐπὶ ἐπικρίσεων, αἱ ὁποῖαι πάντως ἀπέφευγον τὴν προσωπικὴν μείωσιν, ἀλλ' ὑπεδείκνυον τὰ ἐπιστημονικὰ σφάλματα, ἔστιν ὅτε μετὰ σφοδρότητος· καὶ τοῦτο πρὸς διόρθωσιν καὶ ἀποκατάστασιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκρίβειας. Αἱ βιβλιοκρισίαι, τὰ δοκίμια καὶ αἱ βιβλιογραφικαὶ ἀναλύσεις ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ «Βυζαντινοῦ Δελτίου» ὑπερβαίνουν τὰς 10.000! Μόναί αὗται ἐκδιδόμεναι θὰ κατελάμβανον τρεῖς τόμους τοῦ Περιοδικοῦ, ἐξ ὑπὲρ 500 σελ. ἑκαστος!

6. Πέραν τοῦ δυσπεριγράπτου ὄγκου τῆς ἐπιστημονικῆς παραγωγῆς τοῦ ἀκαταπόνητου ἀνδρός, δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀμνημόνευτος καὶ ἡ ἐπιστολογραφικὴ δραστηριότης τούτου. Εἰς χιλιάδας χιλιάδων ἀνέρχονται αἱ πρὸς ἀναρίθμητα πρόσωπα ἀποσταλεῖσαι ἐπιστολαὶ παρὰ τοῦ πάντοτε καὶ ἐν πᾶσι προθυμοτάτου τούτου ἐπιστήμονος. Αἱ ἐπιστολαὶ του ἐκάλυπτον ὅλα τὰ προβλήματα τῆς εἰδικότητός του, μερικαὶ δὲ ἦσαν περιπτωσιολογικαὶ καὶ ἐπίκαιροι (συμβουλευτικαί, παραινετικαί, συγχαρητήριοι, εὐχετήριοι, διορθωτικαί, πληροφορικαὶ κλπ. κλπ.). Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἴσως κατέχει τὸ μέγιστον ποσοστὸν τῆς Ἐπιστολογραφίας τοῦ σοφοῦ καὶ ἀκαμάτου Διδασκάλου του. Θὰ εἶναι δ' εὐτυχῆς

ὄν δυνηθῆ ἔν τῷ μέλλοντι νά δημοσιεύσῃ τινάς τούτων, καί τὸ πολὺ δημόσιον ἐνδιαφερούσας. Ἦρκει ν' ἀπειθουθῆ τις δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν καλὸν κάγαθὸν ἐπιστήμονα καί Διδάσκαλον, διὰ νά λάβῃ πάραυτα τὴν ἀπάντησιν. Εἶναι καί τοῦτο δεῖγμα τῆς ἀπεράντου καλωσύνης, τῆς μεγάλης προθυμίας, τῆς δυσπεριγράπτου ὑπομονῆς καί τοῦ ἀκαμάτου ἐν πᾶσι μεγάλου καί σοφοῦ ἀνδρός.

7. Ὁ ἀπελθὼν Διδάσκαλος ἦτο παραστατικὸς τὴν ἐμφάνισιν, μεγαλοπρεπῆς καί ἐπιβλητικός. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ἀντελαμβάνετο ὁ συνομιλητῆς ὅτι εἶχεν ἐνώπιόν του τὸν ἐν κυριολεξίᾳ καλὸν κάγαθὸν ἄνδρα. Προσηγῆς πρὸς πάντας, πρόθυμος, εὐγενῆς, μειλίχιος, εἴλκυεν οὐ μόνον τὴν ἐκτίμησιν, ἀλλὰ καί τὴν ἀγάπην τῶν συνομιλητῶν του. Ἀνυπόκριτος καί εὐλικρινὴς μέτρι πολλὰκις παρεξηγήσεως, ἔδιδε τὴν ἐντύπωσιν «Ψυχῆς μικροῦ παιδιοῦ»! Ἐχαίροντο οἱ συνομιληταὶ του συζητοῦντες μετ' αὐτοῦ θέματα βυζαντινολογικά. Ἄλλ' ἠσθάνοντο καί ἀγαλλίασιν καί εἰς τὰς κοινὰς συζητήσεις ἐπὶ θεμάτων τῆς στιγμῆς ἢ ἐπικαίρων. Διότι ἐγνώριζεν οὗτος νά ποιικίλλῃ τὸν λόγον, ἀρτύων τοῦτον μὲ ἀνέκδοτα καί εὐγενεῖς ἀστεϊσμούς. Οὗτος ἠτύχησε νά ἔχῃ σύζυγον ἄνευτον, ἀφωσιωμένην εἰς τὸν ἐξαιρετὸν σύζυγόν της καί εἰς τὸν μονογενῆ υἱόν της, τὸν μετὰ ταῦτα Ἡλεκτρολόγον πατρός του. Ὁ F r. D ö l g e r ἐξακτατηρίζετο ἰδιαίτερος ὡς κατ' ἐξοχὴν Φιλέλλη. Ἠγάπησε τὴν Ἑλλάδα, τοὺς Ἕλληνας, τὴν Ἱστορίαν της, τὸν Πολιτισμὸν της, τὰ Ἑλληνικά Γράμματα, τὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν, ἀκόμη καί τὴν Ἑλληνικὴν μας Ἐκκλησίαν. Φύσει εὐσεβῆς καί φιλόθρησκος, οὐδὲν οὐδέποτε ἐξέφερε, δυνάμενον νά θίξῃ τὴν Ὀρθοδοξίαν μας. Καί ὅσα περὶ τοῦ μεγάλου Φ ω τ ί ο υ ἔγραψεν, ὠφέλιοντο εἰς ἰδίαν ἐπιστημονικὰς κρίσεις καί οὐχὶ εἰς ὁμολογιακὰς ἀντιθέσεις. Παρηκολούθει πολλὰκις τὴν θεῖαν Λειτουργίαν ἐν τῷ ἱερῷ Ναῶ τῶν Ἑλλήνων Ὀρθοδόξων ἐν Μονάχῳ καί συμμετεῖχεν ὅλων τῶν Ἑθνικῶν Τελετῶν ἡμῶν. Οὗτος δὲν ἦτο μόνον σύμβουλος ἀγαθὸς τῶν ἐν Μονάχῳ σπουδαζόντων φοιτητῶν μας, ἀλλὰ καί προστάτης καί κηδεμῶν καί συνεπίκουρος εἰς πάσας τὰς δυσχερείας αὐτῶν. Πολλοὶ πλεῖστοι ἔλαβον ὑποτροφίας, τῇ μεσιτείᾳ τοῦ ἐξαιρέτου τούτου ἀνθρώπου καί ἀληθινοῦ χριστιανοῦ. Εὐαίσθητος φύσις, ὑφίστατο πολλὰκις ἐπιρροὰς ἔξωθεν. Καί δυστυχῶς οὐχὶ σπανίως δυσηρέστησε πρόσωπα πρότερον φιλικώτατα διακείμενα πρὸς αὐτόν. Ἄλλ' ὅσοι ἐγνώριζον κατὰ βάθος τὸν ἄνθρωπον, δὲν διετήρουν κακίαν καί ἐξηκολούθουν ν' ἀγαπῶσιν αὐτόν. Δυστυχῶς πολλοὶ ἐξ ἡμῶν, μὴ δυνάμενοι νά ἐπιτύχωμεν διὰ τῆς προσωπικῆς ἀξίας κάτι τὸ ἰδιαίτερον, προσφεύγομεν εἰς τὴν κολακείαν τῶν ἰσχυρῶν καί ἀνεγνωρισμένων ἢ τὸ χεῖριστον, εἰς τὴν δυσφήμησιν ἐκείνων, οἵτινες ἀποτελοῦν ἐμπόδιον τῆς ἐπιτυχίας μας!

8. Ὁ F r. D ö l g e r ὑπῆρξεν ὁ Διδάσκαλος πολλῶν ἐκ τῶν σήμερον παρ' ἡμῖν ὑψηλὰς κατεχόντων

των θέσεις, εἴτε ὡς Καθηγηταὶ τῶν Παν/μίων μας εἴτε καί ὡς Ἀνώτατοι Ἐκπαιδευτικοὶ Λειτουργοί. Πολλοὶ ἐπίσης ἀνηγαρεύθησαν Διδάκτορες τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου τοῦ Μονάχου, τῇ εισηγήσει τοῦ σοφοῦ τούτου Καθηγητοῦ. Δημ. Καραθανάσης (1936), Κων. Μπόνης (1936), Διογ. Ξανάλατος (1937), Μαρία Ἰωαννίδου (1938), Στυλ. Καψωμένος (1938), Ἀβέρκιος Παπαδόπουλος (1938), Γ. Θεοχαρίδης (1940), Μιχ. Τσαγκαράκης (1950), Βασ. Δεντάκης (1957), ἐπίσης ἐκ τῶν νεωτέρων Σταματία Μαρτσούρα, Ἰω. Καραγιαννόπουλος, Εὐα-Μαρία Μπαζίνα κ.ἄ. ἔτυχον τοῦ τιμητικοῦ τίτλου τοῦ Διδάκτορος, ὡς μαθηταὶ τοῦ πεπνυμένου τούτου Διδασκάλου.

9. Ὁ διαπρεπῆς ἐπιστήμων τοῦ Μονάχου ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν πλείστων Κρατῶν καί ἐπιστημονικῶν Ἀκαδημιῶν, Συλλόγων, Ἰνστιτούτων κ.ἄ. Ἀναφέρω ἐνδεικτικῶς τινὰ τῶν ἐν λόγῳ Ἰδρυμάτων, ἅτινα ἐτίμησαν τὸν ἡμέτερον Καθηγητὴν. Οὕτως ἐπίτιμον μέλος ἐγένετο τῆς Ἱστορικῆς Ἐταιρείας τοῦ Novi Sad (1928), τακτικὸν μέλος τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους (1933), μέλος τοῦ Ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου Κ/πόλεως (1933), τακτικὸν μέλος τῆς Ἐταιρ. Βυζ. Σπ. Ἀθηνῶν (1935), μέλος τοῦ Βουλγαρικοῦ Ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου (1936), ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Βασιλικῆς Βοημικῆς Ἐταιρείας τῶν Ἐπιστημῶν Πράγας (1937), μέλος τῆς Βουλγαρικῆς Ἱστορ. Ἐταιρ. (1938), ἐπίτιμος Διδάκτωρ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν (1937) καί Θεσ/κης (1963), ἐπίτ. Διδ. τοῦ Π/μίου τῆς Σόφιας (1939), μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου Kondakov ἐν Βελιγραδίῳ (νῦν ἐν Πράγα, τὸ 1939), ἐπίτιμον μέλος τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν (1939), ἐπίτ. μέλ. τῆς Ἱστορ. Ἐταιρ. Ἀθηνῶν (1940), μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν Βιέννης (1941), Σόφιας (1942), ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Βρεττανικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν ἐν Λονδίῳ (1951), ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν Ἀθηνῶν (1960), πολλῶν Ἀκαδημιῶν Σκανδιναυικῶν Κρατῶν καί Ἀμερικῆς κ. π. ἄ. Ἰδρυμάτων.

Πλεῖστα ὅσα παράσημα ἀπενεμήθησαν ὑπὸ πλείστων Κρατῶν εἰς τὸν διακεκριμένον ἐπιστήμονα τοῦ Μονάχου. Ἡ Γερμανία εἶναι ἡ πρώτη, ἥτις ἐτίμησε τοῦτον μὲ τὰ μεγαλύτερα παράσημα Pour le Mérite (5.6.1962) καί μὲ τὸν Μεγαλόσταυρον μετὰ Ἀστέρος δι' ἐξαιρέτους ὑπηρεσίας ἐν τῇ Ἐπιστημῇ (Ὀκτώβρ. 1962). Ἀπὸ μέρους τῆς Ἑλλάδος ἐτιμήθη μὲ τὸν Μέγαν Ταξιδάρχη τοῦ Φοίνικος καί τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Γεωργίου. Πλεῖστα ἄλλα παράσημα ξένων Κρατῶν ἀπενεμήθησαν αὐτῷ, τὸ δὲ τελευταῖον εἶναι τὸ συγχρόνως μετὰ τοῦ ἐτέρου ἐξαιρέτου Τουρκολόγου-Βυζαντινολόγου ἀοιδίμου Καθηγητοῦ Fr. Bahinger ἀπονεμηθὲν παράσημον τῆς Ἐταιρείας διὰ τὴν Νοτιοανατολικὴν Εὐρώπην (Δ/βριος 1968).

10. Ὁ F r. D ö l g e r, καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ ὄριου τῆς ἡλικίας, ἀπεχώρησεν ἐκ τῆς Καθηγητικῆς

Καθέδρας, ἦν τοσοῦτον ἐτίμησε καὶ ἐλάμπρυνε, τῇ 1 N/βρίου 1959. Τῇ 1 Ἰανουαρίου 1960 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Βυζαντινοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Μονάχου ὁ μαθητὴς τοῦ D ö l g e r καὶ ἡμέτερος συμφοιτητὴς ἐν Μονάχῳ, διακεκριμένος καὶ οὗτος ἐπιστῆμων Βυζαντινολόγος, ὁ H a n s G e o r g B e c k, ἐκλεγείς ἅμα καὶ Καθηγητὴς ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς Βυζαντινολογίας. Τὸ 1962 ὁ B e c k ἐξελέγη, τῇ εἰσηγήσει καὶ πάλιν τοῦ μεγάλου Διδασκάλου μας, τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Μονάχου. Οὕτω πως, ἡ ἐπιθυμία τοῦ σοφοῦ Διδασκάλου, ὅπως τὸν διαδεχθῆ ἡ μαθητὴς του ἐν τῇ ἦν κατεῖχεν ἔδρα ἐπληρώθη. Ἀλλὰ τὰ τέλη τοῦ 1963 ὑπεχρεώθη ὁ D ö l g e r νὰ παραδώσῃ καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ B.Z. Τοῦτο ἔρριψεν εἰς κατάθλιψιν τὸν μέγαν ἐπιστῆμονα καὶ συγγραφέα. Ὁ τόμος 56 (1963), συνθέτει καὶ τὸ «κύκνειον ἄσμα» τοῦ πεπνυμένου συγγραφέως. Ἀπὸ τοῦ τ. 57 (1964) καὶ ἐξῆς μέχρι σήμερον τὸ περίφημον B.Z. συνεχίζει τὴν πορείαν αὐτοῦ ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῶν διακεκριμένων Βυζαντινολόγων Καθηγητῶν: H.—G. Beck, Fr. Deichmann, H. Hunger. Ὁ πρῶτος τόμος τοῦ νέου Περιοδικοῦ τοῦ ἐν Amsterdam ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ τοῦ D ö l g e r καὶ γραμματέως αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Μονάχου P. Wirth ἐκδιδόμενον ἐν τῷ ἐκδοτ. Οἴκῳ τοῦ Hackaert, εἶναι ἀφιερωμένος εἰς τιμὴν τοῦ σοφοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Μονάχου.

11. Ἄξιον μνείας εἶναι καὶ τοῦτο. Μὲ σπαραγμὸν καρδίας ἀπεχωρίσθη τῆς μοναδικῆς εἰς τὸ εἶδος τῆς καὶ πλουσιωτάτης Βιβλιοθήκης του, τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ὁποίας ἐπωλήθη εἰς τὸ Βυζ. Ἰνστ. τοῦ Παν/μίου τοῦ Münster καὶ ἱκανὸν αὐτῆς τμήμα ἐδόθη εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Μονάχου. Σημειῶ, τέλος, ὅτι Ἰάπων Καθηγητὴς τοῦ Παν/μίου τοῦ Τόκιο ἀφιέρωσεν ἔργον του εἰς τὸν Καθηγητὴν D ö l g e r, χωρὶς προσωπικῶς νὰ τὸν γνωρίζῃ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει καὶ μόνον τῶν ἐπιστημονικῶν του ἐπιτεύξεων.

12. Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ ἀλήστου μνήμης σοφὸς Καθηγητὴς διήλθεν ἐν τελείᾳ μονώσει. Εἶχον προηγηθῆ καὶ σοβαρὰ ἀσθένεια, διαταράξασαι σημαντικῶς τὸν ἰσχυρότατον ἄλλοτε ὀργανισμόν του, ἐξ οὗ καὶ ἀποτόμως, δύναται τις εἰπεῖν, κατέρρευσεν. Οὔτε ἔγραφε πλέον, οὔτε καὶ ἀπῆντα εἰς ἐπιστολὰς καὶ τῶν φιλάτων του ἀκόμη προσώπων. Ἡ τελευταία κάρτα, τὴν ὁποίαν ἔλαβον, ἦτο ἡ τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1967 μὲ τρεῖς μόνον λέξεις «Εὐχαριστῶ καὶ ἀντεύχομαι!» Ὅσακις διηρχόμην ἐκ Μονάχου ἀνεζήτουν τὸν προσφιλῆ μου Διδάσκαλον, ἀλλ' οὐδεὶς ἀπῆντα ἀπὸ τηλεφώνου. Πάντοτε ἀπουσίαζε καὶ ὡς ἐπληροφορήθην, προσέτιμα νὰ διέρχεται τὰς ἡμέρας του ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ του πατρίδι εἰς τὴν Ἄνω Βαυα-

ρίαν, ἵνα οὕτως ἀπολαμβάνῃ τοῦ καθαροῦ ἀέρος καὶ τῆς ὡραίας φύσεως τῶν Ἄλπεων.

13. Προτίθεμαι νὰ δημοσιεύσω προσεχῶς ἐκτενέστεραν εἰδικὴν μελέτην περὶ τοῦ σοφοῦ Διδασκάλου μου καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν του συγγραμμάτων. Ἐν ἐπιστεγάσματι τοῦτο μόνον προσθέτω. Ὁ Καθηγητὴς Fr. D ö l g e r δὲν ἦτο μόνον ἐπιστῆμων ἄριστος καὶ σοφός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἀπλοῦς καὶ ἀπέριττος. Οὐδέποτε ἐπεζήτησεν ὁ πεφιλημένος Διδάσκαλος τὴν προβολὴν ἢ τὴν ἐπίδειξιν. Κύριον γνώρισμά του ἦτο ἡ ταπεινοφροσύνη αὐτοῦ, τὸ γνῶρισμα τῶν ἀληθῶν ἐπιστημῶνων καὶ πραγματικῶν σοφῶν. Τεραστία ἦτο ἡ ἐκτίμησις τῆς προσωπικότητός του ἐν τοῖς διεθνεσιν ἐπιστημονικοῖς Συνεδροῖσι. Ἡ γνώμη του ἦτο σεβαστὴ καὶ πάντοτε εἰσηκούετο.

14. Ἐνα μῆνα μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ 78 ἔτους τῆς ἡλικίας του, ἦτοι τῇ 4 N/βρίου 1968, ἡμέρα Δευτέρα πρὸς τὴν Τρίτην, ὁ μέγας Βυζαντινολόγος ἐπιστῆμων καὶ Καθηγητὴς ἐν Μονάχῳ Franz D ö l g e r παρέδωκε τὸ πνεῦμα τῷ Θεῷ. Ἡ τύχησεν ὁμως νὰ ἴδῃ δεκάδας μαθητῶν του ἐπὶ τῆς Παν/κῆς Καθέδρας.

★

15. Ἄρυστος μὲν ὁ παρὼν χρόνος, καὶ μηδεμίαν ἔχων ἔδραν ἢ παγίότητα, παροδικὰ δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν πράγματα, τῇ ἀπαύστῳ τούτου ροῇ παραρρέοντά τε καὶ συγκινούμενα· ἀλλ' οἱ σοφοὶ καὶ οἱ τῷ λόγῳ μεγάλα δυνάμενοι ἔστησαν οἴονοι τὰ ἄστατα καὶ ἐπαγίωσαν τὰ ἀνέδραστα, ὡς λέγει ὁ ἐκ τοῦ κύκλου τῶν διαφερόντων Σου, πεφιλημένε Διδάσκαλε, ὁ πολὺς ἐν λόγοις Μιχαὴλ Φελλὸς (Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλ. 5,117).

Σοφὸς καὶ ἄριστος τῆς Ἐπιστήμης θεράπων, σοφὰ τοῖς μεταγενεστέροις καταλιπὼν συγγράμματα, ἔστησας καὶ Σὺ, πολυσέβαστε καὶ πεφιλημένε Διδάσκαλε, τὰ ἄστατα καὶ ἐπαγίωσας τὰ ἀνέδραστα καὶ ἐν μέσῳ τῆς ροῆς τῶν ἐπιγείων ἐστερέωσας Σεαυτόν, ὥσει ἦλιον ἀειφεγγῆ, λάμποντα πᾶσι τοῖς ἀσχολουμένοις περὶ τὴν εἰδικότητα τῶν Βυζαντινῶν Γραμμάτων. Ἄλλ' ἐὰν οἱ ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Βυζαντινολόγοι θρηνοῦν τὴν ἀπώλειάν Σου καὶ σέβωνται τὰ ἔργα Σου, ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες περισσότερον πάντων ἔχομεν καθῆχον νὰ Σε τιμήσωμεν, νὰ Σε δοξάσωμεν καὶ νὰ στήσωμεν Μνημεῖον ἐξάίρετον εἰς ἀπαθανατισμὸν τῶν ὄσων ὡραίων καὶ θαυμαστῶν ὑπὲρ τῆς Ἱστορίας καὶ τῶν Γραμμάτων καὶ τοῦ Μεγαλείου τῆς ἐνδόξου Ἑλλάδος ἐπετέλεσας!

Ἡ μνήμη Σου ἔστω αἰωνία!

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Θαυμάσιον δυναμικόν.

Αἱ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐνάρξεως τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους ὀργανωθείσαι τὴν 1ην Δεκεμβρίου ὑπὸ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἐκδηλώσεις πρὸς χάριν τῶν φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν τῶν ἀνωτάτων πνευματικῶν ἰδρυμάτων καὶ ἀνωτέρων Σχολῶν τῆς Πρωτευούσης εἶρον τοιαύτην ἀνταπόκρισιν εἰς τὰς νεανικὰς ψυχὰς, ὥστε πάντες οἱ ἐκ τοῦ σύνεργου παρακολούθησαν τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας κατεπλήρυσαν καὶ συνεκινήθησαν διὰ τὸ θαυμάσιον δυναμικόν, ὅπερ περικλείεται εἰς τὰς τάξεις τῆς σπουδαζούσης νεολαίας καὶ ἀποτελεῖ τὴν χρυσὴν ἐλπίδα τοῦ Ἔθνους.

Τὴν ὀργανώθεισάν ἐν πρώτοις πρὸς χάριν τῶν φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν προῦνῃν Θ. Λειτουργίαν ἐν τῷ Ἱ. Μητροπολιτικῷ Ναῶ παρακολούθησαν πολλαὶ ἑκατοντάδες νέων, οἵτινες ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ ὀμιλήσαντος πρὸς αὐτοὺς Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου νὰ ἀγωνισθοῦν ἀναλόγως πρὸς τὴν δοθείσαν «χάριν κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφ. δ' 7) τόσον διὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν κατάκτησιν τῆς γνώσεως καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν τῶν προόδον, ὅσον καὶ διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς προσωπικότητός των, μὲ τὴν ἀρετὴν καὶ πρὸ πάντων τὴν ἀγάπην.

Λίαν συγκινητικὸν ὑπῆρξεν ἔπειτα τὸ θέαμα τῶν νέων καὶ νεανίδων, οἵτινες κατὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας, — παρὰ τὴν ἐπὶ ὥρας μαινομένην θύελλαν καὶ καταρακτώδη βροχὴν —, κατεπλημύρισαν τὸ μέγα ἀμφιθέατρον τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, διὰ νὰ ἀκούσων, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, τοῦ ἐξοχωτάτου Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Παττακοῦ καὶ τοῦ Προτάμενος τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Κορρέ, τὴν θανμασίαν ὀμιλίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος κ. Νικοδήμου ἐπὶ τοῦ θέματος : «Οἱ νέοι, οἱ προβληματισμοὶ των καὶ ἡ Ἐκκλησία» καὶ διὰ νὰ ἐνωτισθοῦν τὸ ὑπὸ τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας μεταδοθῆν εἰς αὐτοὺς νικητήριον σάλπισμα, καθ' ὃ ἡ χριστιανικὴ νεολαία ἀσφαλῶς θὰ θριαμβεύσῃ εἰς τὸν ἀγῶνα, πρὸς προβολὴν καὶ ἐπικρατήσιν τῶν χριστιανικῶν ἀξιών.

Αὐγουστίνος Μπέα (+).

Μετ' εἰλικρινοῦς θλίψεως ἡ Χριστιανικὴ Οἰκουμένη ἐπιληροφορήθη τὸν θάνατον τοῦ καρδιναλίου Αὐγουστίνου Μπέα, ὅστις ὑπῆρξε πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῆς προαγωγῆς τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος Γραμματείας τοῦ Βατικανοῦ καὶ συνεβάλετο τὰ μέγιστα εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν Χριστιανῶν καὶ τὴν προώθησιν τοῦ οἰκουμενικοῦ διαλόγου.

Ὁ ἀείμνηστος καρδιναλῖος ἔτρεφεν ἀπεριόριστον ἐκτίμησιν πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ Θεολογίαν, ἣτις, ὡς οὗτος ἐτόνισε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1967, θεμελιούται ἐπὶ τῆς ἱερᾶς παραδόσεως

τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰῶνων καὶ δύναται νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς δυτικὸν θεολόγους τὸ «πνευματικὸν χρῆσμα», τοῦ ὁποίου στεροῦνται τὰ θεολογικά των δημιουργήματα. Ταῦτα διακρίνονται, ὡς προσέθεσε, διὰ τὴν συστηματικὴν τάξιν καὶ τὴν προσπάθειαν τῆς ἀκριβοῦς διατυπώσεως, ἀλλὰ στεροῦνται τοῦ πνευματικοῦ βάθους, τὸ ὁποῖον κατέχει ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ Θεολογία.

Ἄς εὐχηθῶμεν, ἵνα ἐκεῖνοι, οἵτινες θὰ διαδεχθοῦν αὐτόν, ἀξιοποιήσων περισσότερον τὴν πρὸς τὴν Ὁρθόδοξίαν ἐκτίμησιν ταύτην ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ οἰκουμενικοῦ διαλόγου.

Χρῆζει συνεχοῦς ἀνανεώσεως.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μελλίτων, ὀμιλήσας προσφάτως εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Συμπόσιον τῆς Βιέννης, ἀνεφέρθη, πρὸς τοῖς ἄλλοις, εἰς τὸ ἔργον τῆς συγχρόνου Θεολογίας καὶ ἐτόνισε τὰ ἑξῆς : «Ἡ Θεολογία διέρχεται κρίσιν. Καὶ ἰδοὺ διατί; Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος δὲν ἀκούει καὶ δὲν παρακολουθεῖ τὴν Θεολογίαν, διότι αὐτὴ, περιορισθεῖσα εἰς ἀκαδημαϊκὴν καὶ μόνον ἀπασχόλησιν, ἀπεξενώθη τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄνθει ἡ θεολογία καὶ ζῆ, ὅταν ὁ μέσος ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν παρουσίαν της. Αὐτὸ δὲν συμβαίνει σήμερον. Ἡ θεολογία ἀγνωεῖται. Εἶναι γνωστὴ μόνον εἰς τοὺς εἰδικούς. Ἔγινεν, ἀτυχῶς, εἰδικότης. Ἡ σχέσις της πρὸς τὴν ζωὴν ἢ εἶναι σχέσις σεβασμίου λειψάνου ἢ ἀποβαίνει θέσις οὐραγοῦ... Ἔχομεν ἀνάγκην ἀνανεώσεως τῆς Θεολογίας εἰς τὰς πατερικὰς πηγὰς».

Αἱ διαπιστώσεις αὗται τοῦ ἁγίου Χαλκηδόνος, αἵτινες ἰσχύουν πρὸ πάντων διὰ τὴν ἑτερόδοξον Θεολογίαν, δὲν πρέπει νὰ ὀδηγήσων εἰς τὸ σφαλερὸν συμπέρασμα, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία στερεῖται ζωτικότητος καὶ πολλῶν φωτεινῶν ἐκπροσώπων καὶ ἐπιτευγμάτων, στοιχοῦντων τῷ ὄντι εἰς τὸ πνεῦμα τῆς μακροῦς πατερικῆς παραδόσεως. Ἄλλ' ὅτι ἡ καθ' ὄλον, ὡς καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία χρῆζει συνεχοῦς ἀνανεώσεως διὰ τοῦ δαφιλοῦς διαποτισμοῦ αὐτῆς ὑπὸ τῶν ναμάτων τῆς πατερικῆς σοφίας καὶ ὅτι δέον νὰ καταστήσῃ πλέον αἰσθητὴν τὴν παρουσίαν της ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ, οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ σοβαρῶς.

Λειτουργικὴ ἐπιμόρφωσις.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καλύτερας κατανοήσεως τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν καὶ ἐκδηλώσεων τῆς λατρείας μας καὶ πρὸς ἐνσυνείδητον συμμετοχὴν τῶν πιστῶν εἰς αὐτὰς καὶ ὁμοιόμορφον τέλειον αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ μας κλήρον ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου ὀργανώσις εἰδικῶν συνάξεων τῶν ἐλλαβεστάτων ἐφημεριῶν τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πρὸς λειτουργικὴν καὶ τελετουργικὴν ἐπιμόρφωσιν αὐτῶν. Παράλληλως, κατηρτίσθη ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου ἐπι-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ἱερά Σύνοδος

Ἐπιδεινωθείσης τῆς ὑγείας τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Δαμασκηνοῦ, υπέβαλεν οὗτος τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου του παραίτησιν, τὴν ὁποίαν ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀπέδεχθη κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 2 Δεκεμβρίου 1968. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ὤρισε Τοποτηρητὴν τὸν Ἀρχιμ. κ. Σεραφεῖμ Στεφάνου, ἱεροκήρυκα Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος.

— Ἡ Ἱερά Σύνοδος κατὰ τὴν ἑκτακτον συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 6 Δεκεμβρίου 1968, ἐπιληφθεῖσα τῆς πληρώσεως τῆς χηρευούσης Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος, κατήρτισε τὸ τριπρόσωπον δελτίον, ἀπαρτισθὲν ἐκ τῶν: 1) Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Περιστερᾶς κ. Ἡλία, 2) πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Χριστοφύρου Καλύβα καὶ 3) πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Κλήμεντος Ἀναστασίου.

— Ἡ Ἱερά Σύνοδος κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 12 Δεκεμβρίου 1968 ἀπέδεχθη τὴν ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ ὑποβληθεῖσαν παραίτησιν διὰ λόγους ὑγείας τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Παραμυθίας κ. Τίτου, ὀρισθέντος ὡς Τοποτηρητοῦ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κ. Σεραφεῖμ.

Μετὰ ταῦτα ἡ Ἱερά Σύνοδος ἠσχολήθη μὲ ὑπηρεσιακῆς φύσεως ζητήματα.

Τέλος δὲ μετέβη εἰς τὸ Α' Νεκροταφεῖον καὶ ἔμαλε Τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ αἰδίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κυροῦ Σπυριδανος.

— Ἡ Ἱερά Σύνοδος κατὰ τὴν ἑκτακτον αὐτῆς συνεδρίαν τῆς 14 Δεκεμβρίου 1968, ἐπιληφθεῖσα τῆς πληρώσεως τῆς χηρευούσης Ἱερᾶς Μητροπόλεως Παραμυθίας, κατήρτισε τὸ τριπρόσωπον δελτίον, ἀπαρτισθὲν ἐκ τῶν 1) Ἀρχιμ. Παύλου Καρβέλη, ἱεροκήρυκος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, 2) Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Βούλτσου, ἱεροκήρυκος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ 3) Ἀρχιμ. Ἀγαθονίκου Φιλιππότη, Πρωσοσυγκέλλου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος.

Ὡσαύτως ἐξέλεξε καὶ δύο Βοηθοὺς Ἐπισκόπους τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, τοὺς Πανσο. Ἀρχιμανδρίτας α) Βασίλειον Παναγιωτακόπουλον ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Εὐρίπου καὶ β) Εὐθύμιον Στύλιον, ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Ἀχελώου, τελεσθέντων τῶν Μικρῶν καὶ Μεγάλων Μηρυμάτων αὐτῶν.

τροπή ἐκ 15 θεολόγων ἱερέων, ἥτις θὰ μελετήσῃ τὸ ὅλον θέμα τῆς λατρείας καὶ θὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον σχετικὴν εἰσήγησιν.

Εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ λήψις τῶν μέτρων τούτων θὰ εἶναι σημαντικὴ ὄψις εἰς τὴν δημιουργίαν λειτουργικῆς κινήσεως καὶ εἰς τὴν διοργάνωσιν τοῦ ἔργου τῆς λειτουργικῆς μορφώσεως καὶ ἀγωγῆς, τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι ἡ μόρφωσις τόσο διὰ τὴν λατρείαν, τ.ἔ. διὰ τὴν ἐνεργὸν καὶ ἐνσυνείδητον συμμετοχὴν εἰς τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ ἐκ τῆς λατρείας, τ.ἔ. διὰ τῆς χορήσεως καὶ αξιοποιήσεως τῶν μορφωτικῶν στοιχείων καὶ θησαυρῶν τῆς λατρείας.

Ἡ θρησκεία ἐν Ρωσίᾳ.

Λίαν ἐνδιαφέρουσαι εἶναι αἱ πληροφορίαι, τὰς ὁποίας ἐδημοσίωσεν προσφάτως ἀθηναϊκὴ ἐφημερίς, διὰ τὴν θρησκευτικὴν ἀνύπνισιν τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, ἥτις συνεχίζεται παρὰ τὰ ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως καταπιεστικά μέτρα, ἅτινα

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 25 Νοεμβρίου μέχρι τῆς 10 Δεκεμβρίου ἔ. ἔτους:

Ἐχοροστάτησε τὴν 29 Νοεμβρίου κατὰ τὸν πανηγυρικὸν Ἑσπερινὸν τοῦ ἑορτάζοντος ἱεροῦ ναοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου Ἄνω Πατησίων.

— Τὴν 1 Δεκεμβρίου κατὰ τὴν θ. Λειτουργίαν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν, ἥτις ἐτελέσθη χάριν τῶν φοιτητῶν τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους, πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ ὠμίλησε καταλλήλως.

— Τὴν 6 Δεκεμβρίου κατὰ τὴν θ. Λειτουργίαν τοῦ ἑορτάζοντος ἱεροῦ ναοῦ Ἀγίου Νικολάου Καισαριανῆς.

Προέστη τὴν 30 Νοεμβρίου τοῦ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν τελεσθέντος Μνημοσύμου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου πρ. Φωκίδος Ἀθανασίου, ὡς καὶ τοῦ Μνημοσύμου ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Νοσοκομείου Συγγροῦ ὑπὲρ τῶν Ἰδρυτῶν αὐτοῦ.

— Τὴν 8 Δεκεμβρίου τοῦ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν τελεσθέντος Μνημοσύμου ὑπὲρ τῶν θυμάτων τῆς κομμουνιστικῆς κατὰ τοῦ ἔθνους ἐπιβουλῆς.

Παρέστη τὴν 3 Δεκεμβρίου εἰς τὸ Σύνταγμα Μακρυγιάννη κατὰ τὸ τελεσθὲν Μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν κατὰ τὸ Δεκεμβριανὸν κίνημα πεσόντων ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν τῆς Χωροφυλακῆς.

Ἐθεμελίωσε τὴν 1 Δεκεμβρίου τὸν ἱερὸν ναὸν Τριῶν Ἱεραρχῶν Ἄνω Καισαριανῆς.

Ἡ ὑλόγησε τὴν 8 Δεκεμβρίου ἐν τῷ ἱ. ναῷ Ἀγίου Παντελεήμονος τοὺς γάμους τοῦ ὑποπλοιάρχου Β.Ν. κ. Μιχαήλ Ε. Λογοθέτη μετὰ τῆς διδος Μερόπης Στ. Περβαῖνᾶ, θυγατρὸς τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ ΓΕΝ ἀντιναύαρχου κ. Περβαῖνᾶ.

Πρόηδρευσεν τὴν 26, 27, 28, 29 Νοεμβρίου καὶ 2, 3, 5 καὶ 6 Δεκεμβρίου τῶν συνεδριῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

— Τὴν 27 Νοεμβρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

— Τὴν 3 Δεκεμβρίου τῆς συσκέψεως περὶ τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία».

— Τὴν 4 Δεκεμβρίου τῆς συνεδρίας τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτρο-

ἐπὶ δλόκληρον πεντηκονταετίαν λαμβάνονται ὑπὸ τοῦ ἀθεϊστικοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος.

Ἡ δὲ ὅλων τῶν μέσων τῆς προπαγάνδας συνεχιζομένη ὑπὸ τοῦ σημερινοῦ καθεστώτος ἐν Ρωσίᾳ ἐντονος ἀθεϊστικῆ ἐκστρατεία οὐδόλως ἠδυνήθη νὰ ἐκριζώσῃ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἥτις παρουσιάζει «ὡς ἀετοῦ ἀνακαιζομένην» θαλερότητα.

Καὶ αὐτοὶ οἱ νέοι διακατέχονται σήμερον ἐν Ρωσίᾳ ὑπὸ μεταφυσικῆς ἀνησυχίας καὶ θρησκευτικῆς νοσταλγίας, ἐνῶ πολλοὶ ἐκ τῶν λογοτεχνῶν ἀναμένουν τὴν πλήρη κατάρρευσιν τῆς ἀθεϊστικῆς προσποθείας καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθέρως ἐπικοινωνίας τῶν Ρώσων μετὰ τὸν Θεόν. Χαρακτηριστικῶς ὁ ἀπηγορευμένος λογοτέχνης Π. Βλαντιμίροφ διατυπῶν ὡς ἐξῆς τὴν προσμονὴν ταύτην: «Μέσα στὴν Ρωσίᾳ ὑψώνονται οἱ ἀκριβὲς μας ἐκκλησίες — ξεχασμένες, καταπιεσμένες — ἀναστενάζουν, κλαῖνε, γογγύζουν. — Οἱ ἀκριβὲς μας ἐκκλησίες ὑψώνονται σὲ ὅλη τὴ Ρωσίᾳ καὶ περιμένουν τὸ Θεό».

πῆς Ἀλληλοβοηθείας καὶ Σχέσεων μετὰ τῶν Ξένων Ἐκκλησιῶν.

— Τὴν 5 Δεκεμβρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Συμβουλίου τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος Κληρικῶν Ἑλλάδος.

— Τὴν 7 Δεκεμβρίου τῆς συνεδρίας τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων.

Μετέσχε τὴν 25 Νοεμβρίου συσκέψεως τῶν ἀρμοδίων κυβερνητικῶν παραγόντων διὰ τὰ θέματα τοῦ ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ.

Ὡμίλησε τὴν 4 Δεκεμβρίου εἰς 5 συγκεντρώσεις ἐθελοντῶν καὶ ἐθελοντριῶν τῆς Ἡμέρας τῆς Ἀγάπης.

Ἐπεσκέφθη τὴν 27 Νοεμβρίου μετὰ τοῦ Ὑφυπουργοῦ Προεδρίας Κυβερνήσεως κ. Βοβολίνη τὸ ἴδρυμα Στέγη Κοριτσιῶν «Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου».

Παρηκολούθησε τὴν 28 Νοεμβρίου τὰς ἐργασίας τοῦ Φροντιστηρίου Πνευματικῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

— Τὴν 8 Δεκεμβρίου τὰς ἐν τῷ θεάτρῳ «Ἀκροπόλ» ἐορταστικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας, ἐπὶ τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ θεσμοῦ προικοδοτήσεως ἐργαζομένων Ἑλλήνων.

Παρέστη τὴν 1 Δεκεμβρίου εἰς τὴν ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ τῆς Νομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν ὀμιλίαν τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος κ. Νικοδήμου πρὸς τοὺς φοιτητὰς ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους.

— Τὴν 5 Δεκεμβρίου εἰς τὴν ἐνώπιον τῆς Α.Ε. τοῦ Ἀντιβασιλέως Διαβεβαίωσιν τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ, Χαλκίδος κ. Νικολάου, Βεροῖας καὶ Ναούσης κ. Παύλου καὶ Ἡλείας κ. Ἀθανασίου.

Ἐδέχθη τὴν 25 Νοεμβρίου τὸν ἐμφησιμένον Ἐπίσκοπον Ροδεσίας κ. Κύριλλον Παπαδόπουλον, τὸν ὀσιολογιώτατον μοναχὸν τοῦ Ἁγίου Ὄρους Θεόκλητον Διονυσιάτην καὶ τὸν προϊστάμενον τοῦ Καθηδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν πανοσ. ἀρχιμ. Τιμόθεον Κοντομέρκον.

— Τὴν 26 Νοεμβρίου τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Δημητριάδος κ. Δαμασκηνόν, ἐκπροσώπους τῆς Ἐνώσεως Ἀποφύτων Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, τὸν κ. Σκιαδᾶν καὶ τὸν κ. Δημητρακάκην.

— Τὴν 27 Νοεμβρίου τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καθηγητὴν κ. Εὐάγγελον Θεοδώρου, τὸν κ. Πιερράκον καὶ τὴν κ. Οἰκονόμου.

— Τὴν 28 Νοεμβρίου τὸν καθηγητὴν κ. Νησιώτην.

— Τὴν 29 Νοεμβρίου τὸν Ἐκπαιδευτικὸν Σύμβουλον κ. Κωστ. Κούρκουλον.

— Τὴν 30 Νοεμβρίου τὸν πανοσ. ἀρχιμ. Ἰωάννην Μακρόπουλον, τὸν κ. Κακαβελάκην καὶ τὸν κ. Κυριτσόγλου.

— Τὴν 2 Δεκεμβρίου τὸν εἰς Ναϊρόμπι Πρέσβυν τῆς Ἑλλάδος κ. Παπαδοτίπουλον.

— Τὴν 3 Δεκεμβρίου τὸν Διευθύνοντα Σύμβουλον τοῦ TAKE κ. Καρρᾶν καὶ τὸν νομικὸν σύμβουλον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κ. Χρυσόστομον Νεαμονιτάκην.

— Τὴν 5 Δεκεμβρίου τὸν κ. Κυριτσόγλου καὶ τὸν κ. Μαρκίδην.

— Τὴν 6 Δεκεμβρίου τὸν καθηγητὴν κ. Βοοβυερ καὶ τὸν κ. Ἀθαν. Δεληκωστόπουλον.

— Τὴν 7 Δεκεμβρίου τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Αἰτωλοακαρνανίας κ. Θεόκλητον.

Ἐν ὄψει τῶν ἐορτῶν τῶν Χριστουγέννων, ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν ἐξαπέλευσεν ἐγκύκλιον πρὸς ἀπαντας τοὺς εὐλαβεστάτους ἐφημερίους, τοὺς ὁποίους καλεῖ εἰς ἐθελοντικὴν ἐπιστράτευσιν διὰ τὴν περίοδον τῶν ἐορτῶν, πρὸς κάλυψιν τῶν ἐφημεριακῶν κενῶν εἰς ἀκριτικὰς Μητροπόλεις. Ἡδη ἤρχισαν νὰ καταφθάσουν δηλώσεις Ἐφημερίων, οἵτινες ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτήν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 46 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων νομοθετικῶν διαταγμάτων, προκειμένου νὰ πραβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς ὑπαρχούσης κενῆς θέσεως ἐνὸς τακτικοῦ ἐφημερίου ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ Ἁγίας Εἰρήνης ὁδοῦ Αἰόλου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν ἐφημεριακὴν αὐτὴν θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης διακηρύξεως ἐν τῇ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα πιστοποιητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Τὸ πρῶτιστον ἔσται τὸ πτυχίον τῆς Θεολογίας.

Ἐν Ἀθῆναις, τῇ 10ῃ Δεκεμβρίου 1968

Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἀρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 (περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων), ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων Διαταγμάτων, προκειμένου νὰ πραβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν: 1) «Παμ. Ταξιάρχαι» Ἀμβρακίας, 2) «Ἁγιος Ἀθανάσιος» Ἀρειάδος, 3) «Ἁγιος Κωνσταντῖνος» Αὐλαχίου, 4) «Ἁγιος Γεώργιος» Βάτου, 5) «Ἁγιος Νικόλαος» Βουστρίου, 6) «Ἁγιος Νικόλαος» Γιαννοπούλων, 7) «Ἁγιος Ἀνδρέας» Κανδήλας, 8) «Ἁγιος Γεώργιος» Κάμπου, 9) «Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτήρος» Κοκκινόβρυσης, 10) «Ἁγιος Κωνσταντῖνος» Μαλατικῶν, 11) «Ἁγιος Νικόλαος» Μεσαρίστης, 12) «Ἁγιος Ἀθανάσιος» Νεροχωρίου, 13) «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» Παναγούλας, 14) «Ἁγία Παρασκευὴ» Ρουπακιάς, 15) «Ἁγιος Βλάσιος» Σκλαβαίνων, 16) «Ἁγία Τριάς» Σπαρτιάς, 17) «Ἁγιος Ἀθανάσιος» Στενοῦ καὶ 18) «Ἁγία Παρασκευὴ» Στριγανιάς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῇ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικὰ.

Ἐν Μεσολογγίῳ τῇ 9 Δεκεμβρίου 1968.

† Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ Ν. 2200/40 (περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἐφημερίων), καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι μίαν τῶν θέσεων Διακόνου τῶν Ἱ. Ναῶν: 1) Ἀναστάσεως Χριστοῦ Σπάτα, 2) Κοιμήσεως Θεοτόκου Μεγάρων, 3) Ἀγ. Γεωργίου Ἐλευσίνος καὶ 4) Ἀγ. Γεωργίου Κηφισιάς, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ πρὸς ἀνακήρυξιν τῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Κηφισίᾳ τῇ 5ῃ Δεκεμβρίου 1968.

† Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ Ν. 2200/40 (περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἐφημερίων), καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι μίαν τῶν χηρευουσῶν θέσεων ἐφημερίου τῶν Ἱ. Ναῶν: 1) Ἀγ. Νικολάου Σαλαμίνος, 2) Κοιμ. Θεοτόκου Μεγάρων, 3) Κοιμ. Θεοτόκου Πετροπόλεως, 4) Ἀγ. Νικολάου Ἀμαρουσίου, 5) Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ν. Ἐρυθραίας, 6) Ἀγ.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΜΕ' (1968)

ΕΠΙΣΗΜΑ

Ἀπαντήσεις εἰς τὰ Εἰρηνικά Γράμματα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἰερωνύμου : τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Εὐσταθίου, σελ. 6.— Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Σωτηρίου, σελ. 6.— Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας κ. Διονυσίου, σελ. 6.

ΕΟΡΤΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερωνύμου, σελ. 5, 170, 213.

Τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου, σελ. 74, 239.

Τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Ἀλεξανδρείας Σεβ. Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως κ. Κωνσταντίνου, σελ. 75.

Τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἀντιοχείας κ. Θεοδοσίου, σελ. 75.

Τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Βενεδίκτου, σελ. 76.

Τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου, σελ. 76, 239.

Τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Σερβίας κ. Γερμανοῦ, σελ. 76, 240.

Τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ρουμανίας κ. Ἰουστινιανοῦ, σελ. 108, 240.

Τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Βουλγαρίας κ. Κυρίλλου, σελ. 77, 241.

Τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Μακαρίου, σελ. 77, 241.

Τοῦ Μακ. Καθολικοῦ Πατριάρχου Γεωργίας κ. Ἐφραίμ, σελ. 77, 242.

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πολωνίας Στεφάνου, σελ. 78, 242.

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τσεχοσλοβακίας κ. Δωροθέου, σελ. 78, 242.

Τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ κ. Πορφύριου, σελ. 79, 243.

Τῆς Αὐτοῦ Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Παύλου ΣΤ', σελ. 212.

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Διορισμός τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κων. Μπότη ὡς Διευθυντοῦ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», σελ. 155.— Εὐχαριστίαι πρὸς τὸν τέως Διευθυντὴν τῆς «Ἐκκλησίας» κ. Θεοδοσίον Σπεράντζαν διὰ τὰς προσφερθείσας ὑπηρεσίας τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Τύπῳ αὐτῆς, σελ. 155.

Ἀντωνίου Αὐλώνος, 7) Μεταμορφώσεως Σωτήρος Μεταμορφώσεως καὶ 8) Προφήτου Ἠλίου Μεταμορφώσεως, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ πρὸς ἀνακέρυξιν των ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Κηφισίᾳ τῇ 5ῃ Δεκεμβρίου 1968.

† Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

155.— Ἐπιστολὴ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου πρὸς Ἀθηνῶν Χρυσστόμου πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, σ. 155.— Ἀπάντησις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου πρὸς Ἀθηνῶν Χρυσστόμου, σελ. 156.— Ἐγγραφὸν πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Δικαιοσύνης περὶ «αὐτομάτου διαζυγίου», σελ. 192.— Ἐγγραφὸν πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος κ. Χαρίλαον Μητρέλιαν, σελ. 207.— Ἐγγραφὰ πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν Συντάγματος καὶ τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὀρθόδοξων Ἐπιστημῶν περὶ τῶν ἐπενεχθέντων τροποποιήσεων καὶ προσθηκῶν εἰς τὰ ἄρθρα 1,3 καὶ 11 τοῦ Σχεδίου Συντάγματος τῆς Ἐπιτροπῆς Μητρέλια, σελ. 286.— Εὐαρέσκεια τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Μητροπολίτην Λευκάδος καὶ Ἰθάκης κ. Δωρόθεον, σελ. 292.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Σύστασις τῶν ἐκδόσεων τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, σελ. 21.— Γνωστοποίησις ὅτι ἡ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Ἀλληλοβοηθείας καὶ Σχέσεων μετὰ τῶν ἑνῶν Ἐκκλησιῶν ἀπέκτησεν ἴδια Γραφεῖα, σελ. 22.— Περὶ τῆς ἰσχύος τῶν παρ. 2 καὶ 3 τοῦ ἄρθρου 11 τοῦ Ν. 5383/1932 καὶ μετὰ τὴν ἐκδόσιν τοῦ Α.Ν. 214/1967, σελ. 148.— Περὶ ἀποστολῆς ἀντιπροσωπειῶν μαθητῶν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῶν Ἱ. Μητροπόλεων εἰς τὴν ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ ἐορτὴν ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, σελ. 172.— Περὶ ἐνισχύσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς, σελ. 172.— Περὶ περιαγωγῆς δίσκου ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου, σελ. 172.— Περὶ συγκλήσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, σελ. 247.— Περὶ ἐνισχύσεως τοῦ ἔργου τῆς Ἐξωτερικῆς Ἀποστολῆς, σελ. 248.— Ἐνημέρωσις τῶν Σεβ. Ἀρχιερέων περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Ἱ. Συνόδου πρὸς διατύπωσιν τῶν ἀρθρῶν 1,2 καὶ 11 τοῦ Σχεδίου Συντάγματος κατὰ τὰς ἀπόψεις τῆς Ἐκκλησίας, σελ. 290.— Ἀπαγορεύεται εἰς κληρικούς καὶ Μοναχοὺς νὰ παρίστανται ὡς ἀνάδοχοι καὶ παράνυμοι εἰς τὰ μυστήρια τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ γάμου, σελ. 291.— Περὶ τῆς πληρώσεως τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων, σελ. 291.— Ὁ ὀριστικὸς πῖναξ τῶν θεμάτων τῆς κατ' Ὀκτώμβριον συγκαλουμένης Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, σελ. 292.— Περὶ τῆς τηρητέας διαδικασίας κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Α.Ν. 469/1968, σελ. 337.— Περὶ ἀποστολῆς ὀρφανῶν παιδίων εἰς Ὀρφανοτροφεῖα Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, σελ. 353.— Περὶ λήψεως μέτρων πυρασφαλείας, σελ. 353.— Ὀδηγίαι περὶ ἐνιαίας καὶ δικαίας ἀξιολογήσεως τῶν τυπικῶν καὶ οὐσιαστικῶν προσόντων τῶν Κληρικῶν, σελ. 394.— Περὶ συμμετοχῆς τῶν κληρικῶν εἰς τὸ Δημοψήφισμα, σελ. 456.— Αἱ ἀποδείξεις καταβολῆς τῶν νομίμων εἰσφορῶν τῶν Ἱ. Ναῶν πρὸς τὰς Ἱ. Μητροπόλεις ὑπόκεινται εἰς τέλος χαρτοσήμου 10/ο, σελ. 481.— Περὶ τοῦ περιοδικοῦ «Θέσεις καὶ Ἰδέαι», σελ. 482.— Ἡ διάταξις περὶ εἰς-

φορᾶς 1/2 % ἐπὶ τῶν ἀκαθαρίστων προσόδων τῶν ἰ. ναῶν πρὸς ἀνέγερσιν Συνοδικοῦ Μεγάρου ἐπαυσεν ἰσχύουσα ἀπὸ 1.2.1950, σελ. 482.— Περὶ ἐνισχύσεως τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐταιρείας πρὸς διάδοσιν τῆς Ἀγίας Γραφῆς, σελ. 483.— Περὶ περιουλογοῦς στοιχείων τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, σελ. 585.— Περὶ ἰδρύσεως Μετοχιῶν, σελ. 585.— Περὶ ἐνισχύσεως τοῦ Πανελληνίου ἐράνου τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, σελ. 586.— Περὶ διενεργείας ἐράνων, σελ. 586.— Συνιστᾶται ἡ ἀπόκτησις τοῦ βιβλίου «Πατερικὸν Κυριακοδόμιον» τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονυσίου, σελ. 587.— Περὶ ἐγκαταστάσεως τῶν ἐφημερίων εἰς τὰς ἐνορίας των, σελ. 587.— Συνιστῶνται αἱ ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, σελ. 588.— Περὶ ἀγῶνος κατὰ τῆς διαφθορᾶς, σελ. 588.

ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΑΙ ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΚΑΙ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Περὶ τοῦ κινδύνου ἐκ τῆς ὑπογεννητικότητος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, σελ. 245.— Παραινέσεις ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ Τριφιδίου, σελ. 147.— Τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερονώμου, Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως, σελ. 3.— Ἐπὶ τῷ Νέῳ Ἑτει, σελ. 4.— Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα, σελ. 189.— Τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθανασίου, Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως, σελ. 22.

ΕΚΛΟΓΗ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΝΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ

Ἡ ἐνθρόνισις καὶ ὁ ἐνθρονιστήριος λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐλασσῶνος Σεβαστιανοῦ, σελ. 80.— Ἡ χειροτονία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Κωνσταντίνου, σελ. 109.— Ἡ χειροτονία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Λεωνίδου, σελ. 157.— Ἡ ἐνθρόνισις καὶ ὁ ἐνθρονιστήριος λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Λεωνίδου, σελ. 173.— Ἡ χειροτονία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νέας Πελαγονίας Νικολάου, σελ. 177.— Ἡ χειροτονία καὶ ἡ ἐνθρόνισις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Νικοδήμου, σελ. 194.— Ἡ ἐκλογή καὶ χειροτονία τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Λαρίσης καὶ Πλαταμῶνος Θεολόγου καὶ Λευκάδος καὶ Ἰθάκης Νικηφόρου, σελ. 346.— Ἐνθρονιστήριος λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λευκάδος καὶ Ἰθάκης Νικηφόρου, σελ. 426.— Ἐκλογή καὶ χειροτονία τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Καρυστίας καὶ Σκύρου Σεραφείμ, Χαλκίδος Νικολάου, Βερροίας καὶ Ναούσης Παύλου καὶ Ἡλείας Ἀθανασίου, σελ. 615.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Τοῦ Σεβ. Μητροπ. Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Κωνσταντίνου, σελ. 111.— Τοῦ Σεβ. Μητροπ. Θεσσαλονίκης Λεωνίδου, σελ. 159.— Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νέας Πελαγονίας Νικολάου, σελ. 179.— Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Νικοδήμου, σελ. 200.— Τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Νι-

κολάου, σελ. 245.— Τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου πρ. Ἀθηνῶν Χρυσόστομου, σελ. 272.— Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λαρίσης καὶ Πλαταμῶνος Θεολόγου, σελ. 347.— Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λευκάδος καὶ Ἰθάκης Νικηφόρου, σελ. 350.— Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Καρυστίας Σεραφείμ, σελ. 621.— Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκίδος Νικολάου, σελ. 621.— Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Βερροίας καὶ Ναούσης Παύλου, σελ. 622.— Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἡλείας Ἀθανασίου, σελ. 623.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Θεοδοσίου Σπεράντσα, Μόνον μὲ τὸν Χριστόν, σελ. 7.— Νὰ τοὺς μιμηθῶμεν, σελ. 49.— Περὶ σῶτερον παρὰ ποτέ, σελ. 73.— Ὁ ἄριστος ἐορτασμός, σελ. 135.— Παν. Ἱ. Μπρατσιώτου, Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ὁρθοδοξίας, σελ. 105.— Κων. Γ. Μπόνη, Δικαία ἀπάντησις εἰς τὸ Π.Σ.Ε.— Ἀντέλεγχος τοῦ ἐπιχειρηθέντος ἐλέγχου, σελ. 128.— Ἡ τήρησις τῆς ἐντολῆς, σελ. 153.— Κυριακὴ τῶν Βαίων, σελ. 170.— Ἐργασία καὶ Νεότης, σελ. 190.— Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Νέον Σύνταγμα, σελ. 205.— Ἐκκλησία καὶ Πρόδοδος, σελ. 236, 333, 389, 421, 453, 479 καὶ 581.— Πρὸς τὴν σπουδάζουσαν Νεότητα, σελ. 613.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Κων. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Νέον Σύνταγμα, σελ. 205.— Σχέδιον διατυπώσεως τῶν ἄρθρων 1,2 καὶ 14 τοῦ ὑπὸ ἀναθεώρησιν Συντάγματος τοῦ 1952, σελ. 207.— Ἀπόσπασμα ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περὶ τῶν ἐπενεκτέων τροποποιήσεων καὶ προσθηκῶν εἰς τὰ ἄρθρα 1,2 καὶ 14 τοῦ ὑπὸ ἀναθεώρησιν Συντάγματος, σελ. 209.— Προτάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τελικὴν διατύπωσιν τῶν ἄρθρων 1, 2 καὶ 11 τοῦ Σχεδίου Συντάγματος, σελ. 286.— Σχέδιον διατυπώσεως τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Σχεδίου Συντάγματος, σελ. 290.— Κωνστ. Δ. Μουρατίδου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Σύνταγμα, σελ. 362.— Μητροπολίτου Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου Νικοδήμου, Παρατηρήσεις καὶ προτάσεις ἐπὶ τοῦ Σχεδίου νέου Συντάγματος, σελ. 391.— Τελικὸν Σχέδιον διατυπώσεως τῶν ἄρθρων 1,2 καὶ 11 τοῦ Σχεδίου Συντάγματος, σελ. 455.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ἀναγκαστικὸς Νόμος ὑπ' ἀριθ. 214/67, σελ. 18.— Ἀναγκαστικὸς Νόμος ὑπ' ἀριθ. 320/1968, σελ. 156.— Ἀναγκαστικὸς Νόμος ὑπ' ἀριθ. 469/1968, σελ. 335.— Ἀναγκαστικὸς Νόμος ὑπ' ἀριθ. 591/1968, σελ. 483.— ΛΣΤ' Συντακτικὴ Πράξις, σελ. 583.— Ἀναγκαστικὸς Νόμος ὑπ' ἀριθ. 587/1968, σελ. 583.— Ν. Δ. 23/68, σελ. 624.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟῦ ΚΛΗΡΟῦ

Αἰσία λύσις τοῦ μισθολογικοῦ ζητήματος τοῦ ἐφη-

μεριακού Κλήρου, σελ. 214.— Προσφώνησις τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, σελ. 214.— Ἀντιφώνησις τοῦ Προέδρου Κυβερνήσεως κ. Γεωργίου Παπαδοπούλου, σελ. 215.— Προσφώνησις τοῦ Ἰπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Θ. Παπακωνσταντίνου, σελ. 215.— Προσφώνησις τοῦ αἰδέσ. Ἀντωνίου Γαβαλά, σελ. 218.— Ἀνακοινωθὲν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, σελ. 219.— Συγχαρητήρια τηλεγραφήματα ἐπὶ τῇ ρυθμίσει τοῦ μισθολογικοῦ ἐφημεριακοῦ προβλήματος, σελ. 219.— Ἀναγκαστικὸς Νόμος ὑπ' ἀριθ. 469/1968 περὶ μισθολογικῆς διαβαθμίσεως τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σελ. 335.— Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περὶ τῆς τηρητέας διαδικασίας κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Α.Ν. 469/1968.— Νοσηλευτικὸν Ἰδρυμα Κληρικῶν Ἑλλάδος, σελ. 344.— Ὁδηγία περὶ ἐνίσιας καὶ δικαίας ἀξιολογήσεως τῶν τυπικῶν καὶ οὐσιαστικῶν προσόντων τῶν Κληρικῶν, σελ. 393.

ΝΟΜΟΚΑΝΟΝΙΚΑ

Ἀρχιμ. Χριστοδοῦλου Παρασκευαῆδου, Ἔναι οἱ Ψάλται κληρικοί, σελ. 114, 139.— Ἐπὶ τοῦ Νόμου 214/1967 περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, σελ. 180.— Κωνστ. Δ. Μουρατίδου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Σύνταγμα, σελ. 362.— Δημ. Π. Οἰκονόμου, Παρέδρου ΑΣΔΥ, Ὁργάνωσις καὶ λειτουργία τῶν Μητροπολιτικῶν Συμβουλίων γενικῶς καὶ ἰδίᾳ διὰ τὴν κρίσιν τῶν ἐφημερίων κατὰ τὸν Α.Ν. 469/1968, σελ. 397.

ΓΝΩΜΑΤΕΥΣΕΙΣ

Κωνστ. Δ. Μουρατίδου, Καθηγητοῦ Κανονικοῦ Δικαίου καὶ Ποιμαντικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Κανονικὴ γνωμάτευσις, σελ. 484.— Ἀνδρέου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ Παν/μίου, Περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι «Ἀναστεναρίων» ἐν τῇ σχέσει αὐτῶν πρὸς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν, σελ. 596.

ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΑ

Κωνσταντίνου Κ. Παπουλίδου, Αἰ περὶ Ἐκκλησίας γινῶμαι Ρώσων θεολόγων τοῦ 19 αἰῶνος, σελ. 487.— Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης Διονυσίου, Εἰς τιμὴν καὶ μνήμην, σελ. 509.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΝΕΟΛΑΙΑ

Σεβ. Μητροπολίτου Νικαίας κ. Γεωργίου, «Πρέπει νὰ ἀνοίξουν οἱ δρόμοι», σελ. 25.— Ἐπιβλητικὴ ἐορτὴ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, σελ. 248.— Προσφώνησις τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου, σελ. 249.— Ὁμιλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νικαίας κ. Γεωργίου, σελ. 250.— Ὁμιλία τοῦ Καθηγητοῦ κ. Βασ. Κιόρτση, σελ. 253. Εὐαγγέλιου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ ἀναμόρφωσις τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου, σελ. 256.

ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ

Μητροπολίτου Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου Νικο-

δήμου, Ὁ ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ ἀπὸ Ἐπισκόπου Ζιχνῶν, σελ. 56, 82.— Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ὅσιος Θεόφιλος ὁ Μυροβλύτης ὁ ἐκ Ζιχνῆς, σελ. 136, 159.

ΘΗΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Μητροπολίτου Ἱεραπόλεως Γερμανοῦ Πολυζωΐδου, Ἔναι δυνατὸν ἕνας πλούσιος νὰ εἶναι χριστιανός; σελ. 60.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ

Χρήστου Γ. Γκότση, Προφορικὰ καὶ γραπτὰ δοκιμασίαι τῶν μαθητῶν εἰς τὸ θρησκευτικὸν μάθημα, σελ. 412, 442.

ΔΙΟΡΘΩΔΕΑ ΘΕΜΑΤΑ

Μητροπολίτου Καλαβρίας, κ. Αἰμιλιανοῦ, Ἐν ὄψει τῆς Συνόδου, σελ. 10, 86, 589, 625.— Σόλωνος Γ. Νινίκα, Ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν σύγχρονον Ρουμανίαν, σελ. 13, 38, 63, 92, 117, 144, 184, 228.— Ἰωάν. Ε. Ἀναστασίου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἀνακλήρυξις δύο ἐπιτίμων διδασκτῶν ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, σελ. 257.— Μητροπολίτου Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Δαμασκηνοῦ, Ἐορταὶ ἐπὶ τῇ εἰκοστῇ ἐπετείῳ τῆς πατριαρχίας τοῦ Μακαρ. Πατριάρχου Ρουμανίας Ἰουστινιανοῦ, σελ. 296.— Πρεσβυτέρου Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Δρος Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Μακεδονίας, Ἡ πεντηκοστὴ ἐπέτειος τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Μόσχας, σελ. 373, 409.— Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἐκκλησία ἐν Ρωσία σήμερον, σελ. 436.

ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ

Ἀμίλκα Σ. Ἀλιβιζάτου, Ἐκθεσις περὶ τοῦ ἐν Ρώμῃ συγκροτηθέντος Γ' συνεδρίου διὰ τὸ «ἀποστολῆτον» (ἀποστολὴν) τῶν λαϊκῶν ἐν τῷ κόσμῳ (11-18 Ὀκτωβρίου 1967), σελ. 51.— Κων. Γ. Μπόννη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Δικαία ἀπάντησις εἰς τὸ Π.Σ.Ε.— Ἀντέλεγχος τοῦ ἐπιχειρηθέντος ἐλέγχου, σελ. 129.— Τὰ μεσολαβήσαντα γεγονότα, σελ. 133.— Μητροπολίτου Κυθήρων Μελετίου, Ἡ Αἰθιοπικὴ Ἐκκλησία, σελ. 225, 305.— Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Κοπτικὴ Ἐκκλησία, σελ. 428, 458.— Ἀρχιμ. Φρουμεντίου Νάσιου, Νικόλαος ὁ ΣΤ' Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς, σελ. 243.— Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Ἐ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις, σελ. 308, 357, 406, 430, 462.— Μητροπολίτου Ἡλείας Ἀθανασίου, Ἡ ἐπισκοπικὴ ὀργάνωσις καὶ διοικήσις τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 593, 628.— Παν. Ι. Μπρατσιώτου, ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν - Ἀκαδημαϊκοῦ, Ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ Κίνησις, σελ. 594.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Μητροπολίτου Παραμυθίας, Φιλιατῶν, καὶ Γη-

ρομερίου Τίτου, Ὁ ἑορτασμός τῶν Χριστουγέννων εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον, σελ. 8.— Τοῦ αὐτοῦ, Χαιρετισμὸς τοῦ Συνεδρίου Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως, σελ. 112.— Ἀντωνίου Κ. Παπαντωνίου, Ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν σύγχρονον ἑλληνικὴν κοινωνίαν, σελ. 34.— Κων. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Μεγάλη Ἑβδομάς, σελ. 183.— Τοῦ αὐτοῦ, Κείμενα Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῶν Γυμνασίων, σελ. 231.— Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἰερωνύμου, Ὁμιλία κατὰ τὴν εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν τελεσεῖσαν θ. Λειτουργίαν τῇ 1ῃ Μαΐου 1968 πρωτοβουλία τοῦ κ. Ὑπουργοῦ Ἐργασίας, σελ. 221.— Τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου, σελ. 263.— Μητροπολίτου Ἀττικῆς καὶ Μεγαριδος Νικολάου, Ὁ Παῦλος ἀπόστολος ἐνὸς γνησίου οἰκουμενισμοῦ, σελ. 351.— Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἰερωνύμου, Ἐκκλησις πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τῆς πληρώσεως τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων, σελ. 478.— Σόλωνος Γ. Νινίκα, Φιλάρετος Μητροπολίτης Μόσχας (1782-1867), σελ. 597, 634.— Μάρκου Α. Σιώτη, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, σ. 632.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ

Ἰερᾶς Συνόδου, Ἐγκύκλιοι, σελ. 172 καὶ 248.— Ἑβδομάς Ἐξωτερικῆς Ἀποστολῆς, σελ. 301.— Ραδιοφωνικὸν μήνυμα τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἰερωνύμου, σελ. 301.— Ραδιοφωνικὴ ὁμιλία τοῦ ἀρχιμ. Ἀναστασίου Γιαννουλάτου, σελ. 302.— Ἀρχιμ. Ἀναστασίου Γ. Γιαννουλάτου, Ἀφιερωτικαὶ σκέψεις διὰ τὴν Ἐξωτερικὴν Ἱεραποστολήν, σελ. 466, 485.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΑ

Ἡ βοήθεια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰ ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς διενέξεως ἐν Νιγηρίᾳ προσελθόντα θύματα, σελ. 423.— Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἰερωνύμου, Ἐγκύκλιος πρὸς τὸ χριστιανικὸν πληρῶμα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, σελ. 423.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Λεωνίδου Καραπιπέρη, Καθηγητοῦ τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἐπιστήμονες καὶ Προσευχή, σελ. 226, 312, 369.— Ἀπονομὴ τῶν πτυχίων εἰς τοὺς Τελειοφοίτους τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, σελ. 314.— Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἑλληνικὸν Κολλέγιον ἐν Ἀμερικῇ, σελ. 630.— Πρωτοπρεσβ. Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου, Φροντιστήριον στελεχῶν ἐκκλησιαστικῆς προνοίας, σ. 637.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ

Ἡ 10' Κληρικολαϊκὴ Συνέλευσις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, σελ. 354.— Προσφώνησις τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Ἰερωνύμου, σελ. 354.— Παν. Ι. Μπρα-

τσιώτου, Προσφώνησις πρὸς τὰ μέλη τῆς 10' Κληρικολαϊκῆς Συνελεύσεως τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου, σελ. 355.— Νικολάου Παπαδοπούλου, Τὸ Ἀ' Πανευρωπαϊκὸν μεταφραστικὸν συνέδριον τῆς Βίβλου, σελ. 599.

ΚΗΔΕΙΑ, ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΙ ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ

Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης Διονυσίου, Λογύδιον ἐπικήδειον εἰς τὸν ἀείμνηστον Μητροπολίτην Ἐδέσσης καὶ Πέλλης Διονύσιον, σελ. 223.— Κων. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Β', σελ. 270.— Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἰερωνύμου, Ἐπικήδειος λόγος εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον πρ. Ἀθηνῶν Χρυσόστομον Β', σελ. 276.— Π. Ι. Μπρατσιώτου, Νεκρολογία τοῦ Παναγιώτου Πολίτου καὶ Κωνσταντίνου Γεωργούλη, σελ. 315.— Μητροπολίτου Σιδηροκάστρου Ἰωάννου, Ἐπικήδειος λόγος εἰς τὸν ἀείμνηστον Μητροπολίτην Σιδηροκάστρου Βασίλειον, σελ. 376.— Αἱ τελευταῖαι θελήσεις τοῦ Μητροπολίτου πρ. Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Πολυχάρπου, σελ. 377.— Μητροπολίτου Πατρῶν Κωνσταντίνου, Ἐπικήδειος λόγος εἰς τὸν ἀείμνηστον Μητροπολίτην Καρυστίας καὶ Σκύρου Χρυσόστομον, σελ. 378.— Ἡ κηδεῖα τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου πρ. Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Δωροθέου, σελ. 379.— Ἐπικήδειος λόγος εἰς τὸν Μητροπολίτην πρ. Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Κύριλλον, σελ. 457.— Κων. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Γεώργιος Ἰωάν. Τριανταφυλλίδης, σελ. 602.— Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Φράντς Dölger, σελ. 638.

ΒΙΔΙΚΟΝ ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΝ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΝ

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Ἰερωνύμου, Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, σελ. 502.— Κων. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Χρυσόστομος Α' Παπαδόπουλος (1 Ἰουλίου 1868 - 22 Ὀκτωβρίου 1938), σελ. 503.— Μητροπολίτου Μυτιλήνης Ἰακώβου, Χρυσόστομος Παπαδόπουλος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, σελ. 507.— Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης Διονυσίου, Εἰς τιμὴν καὶ μνήμην, σελ. 509.— Μητροπολίτου Κυθήρων Μελετίου, Εἰς τὴν ἱεράν μνήμην τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Κυροῦ Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, σελ. 523.— Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, Σημειώσεις βιογραφίας Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, σελ. 524.— Ἀμίλκα Σ. Ἀλιβιζάτου, Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν— Ἀκαδημαϊκοῦ, Ὁ ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Παπαδόπουλος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, σελ. 529.— Παν. Τρεμπέλα, Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος ὡς Ἀρχιεπίσκοπος, σελ. 531.— Μάρκου Σιώτη, Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ συμβολὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χρυσόστομου

Παπαδοπούλου εἰς τὴν ἔρευαν τῆς Καινῆς Διαθήκης, σελ. 549.— Ἐὐαγγέλου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου—Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Τὸ ὑπὲρ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως ἐνδιαφέρον τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, σελ. 551.— Ἰωάν. Ε. Ἀναστασίου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος ὡς ἱστορικός τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, σελ. 553.— Ἰωάννου Χρ. Κωνσταντινίδου, Δ. Θ., Συμπλήρωμα καταλόγου συγγραφῶν καὶ δημοσιευμάτων ἀοιδίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, σελ. 557.— Φ. Ε. Καραμάνη, Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος (1923-1938), σελ. 568.— Π. Ι. Μπρατσιώτου, Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, σ. 629.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερὰ Σύνοδος, σελ. 68, 99, 124, 149, 164, 187, 202, 234, 262, 318, 446, 604, 643.

Συνοδικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαστήριον, σελ. 124, 149, 164, 187, 262, 320, 471, 572, 605.

Ἀποστολικὴ Διακονία, σελ. 22.

Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, σελ. 22, 43, 68, 100, 124, 150, 164, 187, 202, 234, 262, 320, 382, 416, 472, 496, 572, 605, 643.

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀργολίδος, σελ. 574.

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἠλείας, σελ. 322.

Ἱερὰ Μητρόπολις Κορινθίας, σελ. 322, 383, 416.

Ἱερὰ Μητρόπολις Κεφαλληνίας, σελ. 264.

Ἱερὰ Μητρόπολις Λευκάδος καὶ Ἰθάκης, σελ. 574.

Ἱερὰ Μητρόπολις Μαρωνείας, σελ. 4, 101.

Ἱερὰ Μητρόπολις Μηθύμνης, σελ. 126, 497, 606.

Ἱερὰ Μητρόπολις Μυτιλήνης, σελ. 44, 202, 264.

Ἱερὰ Μητρόπολις Νικαίας, σελ. 202.

Ἱερὰ Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, σελ. 44.

Ἱερὰ Μητρόπολις Παραμυθίας, σελ. 264, 322, 383.

Ἱερὰ Μητρόπολις Παροναξίας, σελ. 383.

Ἱερὰ Μητρόπολις Πατρῶν, σελ. 473.

Ἱερὰ Μητρόπολις Σισανίου καὶ Σιατίστης, σελ. 473.

Ἱερὰ Μητρόπολις Φιλίππων, σελ. 383.

Ἱερὰ Μητρόπολις Φωκίδος, σελ. 497.

Ἱερὰ Μητρόπολις Χίου, σελ. 150.

Οἰκουμηνικὸν Πατριαρχεῖον, σελ. 45, 68, 126, 165, 264, 384, 416, 446, 497, 575, 606.— Ἄγιον Ὄρος, σελ. 575.— Ἐκκλησία Κρήτης, σελ. 575.— Ἱερὰ Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου, σελ. 322.— Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, σελ. 323, 384, 417.— Ἱερὰ Μητρόπολις Θυατείρων, σελ. 473.

Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας, σελ. 575.

Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, σελ. 575.

Ἐκκλησία Ρωσίας, σελ. 45, 150, 165, 235, 265, 447, 576, 607.

Ἐκκλησία Σερβίας, σελ. 46, 68, 101, 126, 151, 266, 323, 385, 473, 576, 607.

Ἐκκλησία Ρουμανίας, σελ. 166, 235, 385, 447, 474, 607.

Ἐκκλησία Βουλγαρίας, σελ. 101, 323, 385, 417, 474, 497, 607.

Ἐκκλησία Κύπρου, σελ. 447.

Ἐκκλησία Ἀλβανίας, σελ. 102.

Ἐκκλησία Πολωνίας, σελ. 69, 474.

Ἐκκλησία Τσεχοσλοβακίας, σελ. 324.

Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, σελ. 69, 102, 166, 235, 266, 324, 385, 447, 474, 497, 576, 608, 632.

Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, σελ. 102, 324, 418, 447, 576.

Οἰκουμηνικὴ κίνησις, σελ. 69, 102, 235, 266, 324, 447, 475, 577, 608, 632.

Προτεσταντισμός, σελ. 70, 608, 632.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων, σελ. 23, 47, 70, 102, 127, 151, 167, 188, 203, 235, 267, 325, 386, 419, 450, 475, 499, 577, 610, 644.

Κλητήρια ἐπικρίματα, σελ. 127, 151, 236, 266, 450, 475, 499, 577, 609.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ»

Τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν Λεωνίδου Φιλιππίδου, σελ. 166.— Τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου, σελ. 203.— Τοῦ πρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Φούσκα, σελ. 476.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Παν. Ἰ. Μπρατσιώτου, Μεγάλῃ Παιδαγωγικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ, σελ. 71.— Κων. Γ. Μπόνη: Ἄρθροδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμός. Τεῦχος Β'. Ἡ Ἐκκλησιολογία παρὰ τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς τοῦ Καθηγητοῦ Ἰωάννου Καρμίρη, σελ. 268.— Τοῦ αὐτοῦ: «Πατρικαὶ Νουθεσίαι Δ'» τοῦ Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν Διονυσίου, σελ. 327.— Τοῦ αὐτοῦ: «Τὸ ποιητικὸν ἔργον Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ» τοῦ Καθηγητοῦ Ἀνδρέου Φυτράκη, σελ. 327.— Τοῦ αὐτοῦ: Ἄνθολόγιον τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, σελ. 328.— Τοῦ αὐτοῦ: Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν. Τόμ. ΣΤ', σελ. 32.— Τοῦ αὐτοῦ: Ἐπετηρὶς τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν. Τόμ. ΛΕ', σελ. 329.— Τοῦ αὐτοῦ: «Λεξικὸν τῶν Ἁγίων Γραφῶν» τοῦ Γ. Κωνσταντίνου, σελ. 329.— Τοῦ αὐτοῦ: «Πέραν τοῦ τάφου» τοῦ Κωνσταντίνου Καλλινίκου, σελ. 330.— Τοῦ αὐτοῦ: Ἄγαμος καὶ ἔγγαμος Ἐπίσκοπος» τοῦ Ν. Θ. Μπουγάτσου, σελ. 330.— Τοῦ αὐτοῦ: Ὁ Ἅγιος Ἰσίδωρος, προστάτης καὶ πολιούχος τῆς Χίου, σελ. 330.— Κωνστ. Μουρατίδου: Ἡ Καταστατικὴ Νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου» τοῦ Μητροπολίτου Κίτρους Βαρνάβα Δ. Τζωρτζάτου, σελ. 330.— Κων. Γ. Μπόνη: «Συγγραφικὴ» τοῦ Ἰ. Φ. Δημαράτου, σελ. 386.— Τοῦ αὐτοῦ:

«Ἑλληνικά» τόμ. 20 τεύχος 2, σελ. 418.— Τοῦ αὐτοῦ: «Μακεδονικά» τόμ. ἑβδομος, σελ. 448.— Τοῦ αὐτοῦ: «Εἰσαγωγή εἰς τὴν κλασσικὴν φιλολογίαν» τοῦ Καθηγητοῦ Κων. Βουρβέρη, σελ. 449.— Τοῦ αὐτοῦ: «Πλάτων» ἔτος ΙΘ' 1967, σελ. 449.— Τοῦ αὐτοῦ: «Ἰπόμνημα εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν» τοῦ Καθηγητοῦ Παν. Ν. Τρεμπέλα, σελ. 498.— Τοῦ αὐτοῦ: «Θεολογία» τόμος ΚΗ' τεύχος Δ' τοῦ 1967, σελ. 611.— Τοῦ αὐτοῦ: Χαμόγελο καὶ δάκρυ, τεύχος 2 τοῦ Ἐπισκόπου Γεργίου Παυλίδου, Μητροπολίτου Νικαίας, σελ. 651.— Τοῦ αὐτοῦ: Ἄπο τὴν ζωὴν τῶν Ἁγίων τοῦ Ἀρχιμ. Γεωργίου Δημοπούλου, σελ. 651.— Τοῦ αὐτοῦ: Ἐνα γράμμα ἀπὸ τὴν Τήνον, σελ. 651.— Η. Δ. Μουτσούλα: «Πατερικὸν Κυριακοδρόμιον» τοῦ Σεβ. Μητροπ. Τρίκκης καὶ Σταγῶν Διονυσίου, σελ. 611.

Νέα Βιβλία, σελ. 48, 72, 104, 152, 168, 203, 268, 331, 387, 451, 476, 579.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

«Ἀπαντες ἠνωμένοι ὡς ἀδελφοί».— Πρώτη ἐκδήλωσις καὶ ἀφετηρία.— Θὰ υπομιμνήσκῃ πολλά.— Ὁραία ἀπαρχή.— «Καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς». Σελ. 20.— Ὁρθότατα σεμνυόμεθα.— Πολλὰ δύνανται νὰ γίνουιν. Σελ. 21.— Ὡς ἀνταξία θυγάτηρ.— «Ὁφείλουιν νὰ δώσουιν ἰδεώδη καὶ προοπτικῆ». — «Θὰ τρέφῃ τὸν Ρωσικὸν λαόν». — Αὐταπαντώνται. Σελ. 42.— «Λαμβάνουιν θετικὴν στάσιν». — Ἐκκεντρικότης.— Καὶ διὰ λόγους ὑγείας. Σελ. 43.— «Ταχύρρυθμον ἐκκλησιαστικὸν φροντιστήριον». — Γενικὴ ἱκανοποίησις. Σελ. 66.— Μεθ' ἱκανοποιήσεως σημειοῦται.— Σχολικὴ ἐκπομπή.— Ἐσφαλμένοι ἰσχυρισμοί.— Ἀνάγκη γενικῆς μορφώσεως. Σελ. 67.— Ἐπὶ τῇ Ἰ. Μνήμῃ τοῦ Μεγάλου Φωτίου.— Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πεντηκονταετίας. Σελ. 97.— Ὀλιβερός ἀπολογισμός.— Ἐκκλησία καὶ Θεολόγοι.— Καρποφόρος τριακονταετία. Σελ. 98.— Δίσκοι λειτουργικοῦ περιεχομένου.— Ἄπο τοῦ κακοῦ εἰς τὸ χειρότερον.— Μεγίστη εὐεργεσία. Σελ. 99.— Ἀποδεικνύει τὸ ἐκλεκτὸν ποιόν.— Τὸ νόημα καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἐπαφῆς. Σελ. 122.— Διορθόδοξον κέντρον.— Αἱ ἐν τῷ σχολείῳ ποιναί.— Νενοθευμένα ὑποκατάστατα.— Ἡκιστα κολακευτική.— Νέα μορφή τοξικομανίας. Σελ. 123.— Προβολὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Σελ. 148.— Ἀναγκαία ἢ λελογισμένη ἀσκήσις.— Πρὸς ἀναζωπύρωσιν τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου.— Ἀρχιερατικὸν Ἰωβηλαῖον. Σελ. 149.— Πρὸς ἀνακούφισιν τῆς τιμίας πολιᾶς.— «Πάσχα Ἀγάπης». — «Ἱεραποστολικὴ δραχμή». Σελ. 162.— Αἱ μαθητικαὶ Λειτουργίαι.— Ἀσύστολα ψεύδη. Σελ. 163.— Τὸ ἔργον τῆς Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς.— Ἐξάρετοι προσοπτικά.— Ὁ Ναὸς τοῦ Σωτῆρος. Σελ. 186.— Καθαρὰ καὶ ἀνόθευτος.— Δυστυχῶς σιωποῦν καὶ ἀδιαφοροῦν.— Ἡ ἀποστολὴ τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἱεροφαιτῶν.— Ἀξιοθρήνητον κατάντημα. Σελ. 201.— Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἔτους.— Ἱστορικὴ ἀπόφασις.— Ἀποτελοῦν τὴν συνισταμένην. Σελ. 232.— Συνέδριον Βυζαντινῆς Μουσικῆς καὶ ἀνατολικῆς Λειτουργικῆς.—

Ἐγγαμοὶ διάκονοι ἐν τῇ Ρωμαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ.— Θὰ ἦσαν καταστρεπτικά.— Παρεκκλίνουιν τοῦ σκοποῦ των. Σελ. 233.— Ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τοῦ νέου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας.— Θαυμασίον νεανικὸν δυναμικόν. Σελ. 260.— Ἀφύπνισις τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἐνδιαφέροντος.— Συνέχισις τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων Πατέρων.— Δὲν ἔχει μεταβληθῆ.— Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει εἴκοσι ἐτῶν. Σελ. 261.— Ἡ Πανορθόδοξος Διάσκεψις τῆς Γενεύης.— Ἐπὶ τῇ 50ετηρίδι τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας.— Ὀλιβερόν καὶ ἐπικίνδυνον. Σελ. 317.— Ἡ εἰκὼν τοῦ Θεανθρώπου.— Ποιμνικὴ τοῦ τουρισμοῦ. Σελ. 318.— Ἐξασφαλιζεται ἀξιοπρεπὴς ἀμοιβή.— Ἰδρύματα ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας.— Γεννᾷ τὴν ὑποχρέωσιν. Σελ. 380.— Ὁ ὑγιὴς συγχρονισμός.— Τελετὴ διὰ τοὺς μελλονύμους.— Θὰ προσέφερε μεγαλύτερας ὑπηρεσίας.— Ἡ θρησκεία δὲν ἀπέθανε.— Ἀνάγκη ἐπαγρυπνήσεως. Σελ. 381.— Ἀμνησιῶδες ἔργον. Σελ. 382.— Συνεκίνησε βαθύτατα.— Ὑπερέβησαν πᾶσαν προσδοκίαν. Σελ. 414.— Εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀναζωπύρωσις.— «Ὁὐ πᾶν ἡμῖν φρονιστέον». — Εὐστοχος πρωτοβουλία.— Ἐξ ἀφορμῆς Ἐκθέσεως Βυζαντινῶν εἰκόνων ἐν Γενεύῃ. Σελ. 415.— Ἡ ἀξιολόγησις τοῦ ἱεροῦ μας κλήρου. Σελ. 444.— Θὰ πρέπη νὰ ἐξαγάγωμεν τὰς συνεπείας.— Ἀπόβλητον καὶ καταδικαστέον.— Κίβδηλος καὶ καταδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν.— Δὲν εἶναι δογματικὸν ζήτημα. Σελ. 445.— Καρποφόρος δεκαετὴς πατριαρχία.— Συνεχῆς ὑπόμνησις.— Νέα ἐκδοσις τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Σελ. 470.— Φροντιστήριον Ἐξομολόγων.— Κηλὶς κατασιχύνῃς.— Πρέπει νὰ ὀδηγήσῃ εἰς αὐτοκριτικὴν. Σελ. 471.— Ἐκκλησις ὑπὲρ τῆς πυκνώσεως τῶν τάξεων τοῦ Κλήρου μας.— Παγκόσμιος Ἡμέρα τοῦ Παιδιοῦ.— Ἡ ἀποστολὴ καὶ αἱ ὑποχρεώσεις τῶν ἱεροφαιτῶν.— Προσβάλλουιν τὸν πολιτισμὸν μας. Σελ. 495.— Μυωπικά καὶ οὐτοπιστικά.— «Πάσχει, ἐνῶ ζῆ ἐν εὐημερίᾳ». Σελ. 496.— Εὐκλεὴς εἰκοσαετηρίς.— Ὁρθόδοξος Ἀκαδημία Κρήτης. Σελ. 570.— Διὰ τὴν ἐξύψωσιν τῆς Παιδείας.— Ἡ Ἱερά Ἐξομολόγησις καὶ τὰ προβλήματα τῆς οἰκογενείας.— Περὶ Ἁγίου Ὁρους. Σελ. 571.— Ζητεῖ εἰλικρινεῖαν καὶ ἔμπρακτον ἀπόδειξιν.— «Τὸ ἀπόλυτον προβάδισμα». — Εὐέλπιδες τῆς Ἐκκλησίας. Σελ. 603.— Φροντιστήριον Στελεχῶν Ἐκκλησιαστικῆς Διακονίας καὶ Προνοίας.— Ἐσφαλμένη ἀντίληψις. Σελ. 604.— Θαυμασίον δυναμικόν.— Αὐγουστίνος Μπέα (†).— Χρῆζει συνεχοῦς ἀναεώσεως.— Λειτουργικὴ ἐπιμόρφωσις.— Ἡ θρησκεία ἐν Ρωσίᾳ, Σελ. 642, 643.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Κωνσταντῖνος, σελ. 111.— Ὁ Θεσσαλονίκης κ. Λεωνίδας, σελ. 158.— Ὁ Νέας Πελαγονίας κ. Νικόλαος, σελ. 179.— Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος κ. Νικόδημος, σελ. 200.— Εἰδικὴ πανηγυρικὴ συνεδρία τῆς Ἰ. Συνόδου, καθ' ἣν ὁ Ἐξοχώτατος Πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως κ. Γεώργιος Παπαδόπουλος ἀνεκοίνωσε τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς περὶ ὀριστικῆς ρυθμίσεως τοῦ ἐφημε-

ριακοῦ μισθολογικοῦ ζητήματος, σελ. 217.— Ὁ Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. Νικόλαος ΣΤ', σελ. 244.— Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος ὁμιλῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων εἰς τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον, σελ. 249.— Στιγμιότυπον ἀπὸ τὴν ἐπιβλητικὴν ἑορτὴν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων εἰς τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον, σελ. 251.— Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως, τοῦ Στρατοῦ καὶ τῶν Ἀνωτάτων Πνευματικῶν Ἰδρυμάτων παρακολουθοῦν τὰς ἑορταστικὰς ἐκδηλώσεις τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, σελ. 254.— Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος πρῶην Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Β' († 9 Ἰουνίου 1968), σελ. 269.— Ἡ ἐκφορὰ τοῦ σεπτοῦ σκηνώματος, σελ. 275.— Ὁ Λαρίσης καὶ Πλαταμῶνος κ. Θεολόγος, σελ. 347.— Ὁ Λευκάδος καὶ Ἰθάκης κ. Νικηφόρος, σελ. 350.— Χιλιάδες παιδιὰ, ὅπως τὸ εἰκονοζόμενον, ἀργοπεθαίνουν καθημερινῶς ἀπὸ τὴν πείναν, σελ. 424.— Λιμοκτονοῦντα παιδιὰ τῆς Μπιάρρα, σελ. 424.— Ἀποστολὴ τροφίμων διὰ τὰ λιμοκτονοῦντα παιδιὰ τῆς Νιγηρίας κατόπιν τῆς ἐκκλήσεως τοῦ Μακαριώτατου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου, σελ. 425.— Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος (1 Ἰουλίου 1868 - 22 Ὀκτωβρίου 1938), σελ. 501.— Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ἀποχωρῶν μετὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀδριάντος τοῦ Ἐθνομάρτυρος Χρυσοστόμου Σμύρνης, σελ. 520.— Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος ἐν τῷ μέσῳ τῶν τροφίμων τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὀρφανοτροφείου Βουλιαγμένης, σελ. 523.— Ὁ Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ, σελ. 621.— Ὁ Χαλκίδος κ. Νικόλαος, σελ. 622.— Ὁ Βερροίας καὶ Ναούσης κ. Παῦλος, σελ. 622.— Ὁ Ἡλείας κ. Ἀθανάσιος, σελ. 623.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Ἐπισκόπου Γεωργίου Παυλίδου, Μητροπολίτου Νικαίας, Χαμόγελο καὶ δάκρυ, Τεύχος 2. Νίκαια (Ἀθηνῶν) 1968 σ. 276.

Τὸ ἔργον ἀφιερῶται: «Στοὺς ἀδελφούς μου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Νικαίας, τοὺς πονεμένους αὐτοὺς νοσταλγοὺς τῶν «σκλαβωμένων» πατρίδων των, ποὺ ἔσπειραν τὸ δρόμο τους με δάκρυ καὶ ἐθέρισαν χαμόγελο στὴ μητρικὴ ἀγάλη».

Ἡ ἀφιέρωσις ἐπεξηγεῖ καὶ τὸ περιεχόμενον. Ἄλλ' ἔτι σαφέστερον ἐκφράζει ὁ ἴδιος τὸν σκοπὸν τοῦ ἔργου του, ἐν οἷς ἐν προλόγῳ λέγει: «Κουρασμένος ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἀγωνία τῆς ζωῆς, ἀναζητεῖ ἐπίμονα τὴν παρηγορία εἰς τίς καθαρὲς πηγὰς τῆς χριστιανικῆς πίστεως, διότι μόνον ἐκεῖ αἰσθάνεται ἀσφάλειαν καὶ γαλήνην». Ὁ Σεβ., ὅστις εἰκοσάδα ὄλων Μελετών ἐδημοσίευσεν ἄχρι τοῦδε, μετὰ τὴν θερμογρῶν πίστιν του, μετὰ τὴν ἀφοσίωσίν του καὶ τὴν ὄντως πατρικὴν του ἀγάπην πρὸς τὸ ποιμνίον του καὶ πρὸς πᾶσαν ὀρθόδοξον χριστιανικὴν ψυχὴν, γνωρίζει

τὸν τρόπον νὰ συγκινηθῇ καὶ νὰ συναρπάξῃ τὸν ἀναγνώστην καὶ νὰ ἐλκύῃ τοῦτον εἰς τὴν ἀνέκφραστον καὶ μυσταγωγικὴν ἔνωσιν τοῦτου μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας του. Ἡ ἀπλὴ γλῶσσα ποὺ χρησιμοποιεῖ εἰς ὅλα του τὰ ἔργα, ἡ γλαφυρότης τῆς φράσεως καὶ ἡ συναρπαστικότης τῶν νοημάτων, τὸν καθιστοῦν θρησκευτικὸν λογοτέχνην καὶ ἄριστον ἐκλαϊκευτὴν τῶν μεγάλων χριστιανικῶν Ἀρχῶν, Ἀληθειῶν, Ἀρετῶν. Ὁ Σεβασμιώτατος δίδει τὸ πρότυπον μιᾶς ὠραίας καὶ ἐποικοδομητικῆς θρησκευτικῆς Λογοτεχνίας, ἣν ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας συμφέρον ἔχει νὰ υποθάλῃ καὶ μεταξὺ τῶν λοιπῶν πεζογράφων καὶ λογοτεχνῶν μας.

K. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ἀρχιμ. Γεωργίου Δημοπούλου, Ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν Ἁγίων. Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτὴρ». Ἀθήναι 1967 σ. 313.

«Θύο», ἦτοι θυμίαμα εὐοσμῶν θὰ ὑδύνατο ἐν κυριολεξίᾳ νὰ χαρακτηρισθῇ τὸ συγγραμμάτιον τοῦ πατρὸς Γεωργίου. Ὁ εὐσεβὴς ἀναγνώστης θὰ γνωρίσῃ πλειάδα ὄλων ἐκ τῶν μεγάλων Μορφῶν τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐκ τῆς Π.Δ. προβάλλονται ὁ πολυάθλος Ἰώβ καὶ οἱ Προφῆται Σαμουὴλ καὶ Ἡλίας. Ἐκ δὲ τῆς Κ.Δ. βιογραφοῦνται οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ καὶ ἐκ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ὁ Πέτρος, ὁ Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόςθεος καὶ ὁ Τιμόθεος. Ἐκ τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων προτίθενται οἱ ἅγιοι Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας, Πολύκαρπος Σμύρνης καὶ Ἰουστίνος, ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς. Ἐξ μεγάλοι Ἱεράρχαι, δέκα καὶ ὀκτὼ Μάρτυρες καὶ Ἱερομάρτυρες, ὡς καὶ τέσσαρες Ὅσιοι ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας πανθέου συναποτελοῦν εὐοσμῶν Ἀνθολόγιον Ἁγίων καὶ Ἀγιολόγιον ἀγιοκοιμήτων ἀνδρῶν. Τὸ βιβλίδιον, γεγραμμένον εἰς γλῶσσαν ἀπλῆν, ἀλλὰ καὶ ζωηράν, μετὰ καλλιέργειαν καὶ παραστατικότηταν, σὺν ἐπι τούτοις μετὰ ἐκδηλῶν τὴν θέρημν τῆς πίστεως τοῦ γράφοντος καὶ τὴν ἰδίαν συμμετοχὴν ἐν τοῖς γραφομένοις, καθίσταται ἀληθὲς Ἐγκόλπιον παντὸς εὐσεβοῦς χριστιανοῦ καὶ συνοδοιπόρου τῶν Ἁγίων ἐν τῷ πρὸς μίμησιν τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τούτων ἀγῶνι.

K. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ἐνα γράμμα ἀπὸ τὴν Τήνον πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἀδελφούς μας. Συνυπογράφουν ἐν τῷ Προλόγῳ οἱ Ἀρχιμ. Ἡλ. Μαστρογιαννόπουλος, Νικόλ. Σελέντης, Ἀγαθόν. Φατοῦρος καὶ τέλος ὁ πρεσβ. Παρασκευᾶς Ζωγράφος—Πανελλήνιον Ἱ. Ἰδρυμα τῆς Εὐαγγελιστρίας. Τήνος 1968 σ. 5.

Μία σύντομος καὶ λίαν περιεκτικὴ, ὅσον καὶ εὐστοχωτάτη ἀνάπτυξις τῶν σπουδαιότερων χριστιανικῶν Ἀρχῶν ἐν αὐστηρῷ ὀρθοδόξῳ πνεύματι. Ἄλλ' ὁ κύριος σκοπὸς τῶν εὐσεβῶν συντακτῶν τοῦ ἐγχειριδίου τῆς πίστεώς μας εἶναι μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς Ἀληθείας τῆς Ὀρθοδοξίας, ἡ ὑπόδειξις εἰς τοὺς ὁμολογοῦντας τὴν ὀρθόδοξον πίστιν εἰς μετάνοιαν, ταπεινώσιν

καὶ ἐντατικὴν προσευχὴν. Οἱ εὐσεβεῖς συντάκται τοῦ «Γράμματος ἀπὸ τὴν Τῆνον» θέτουν ἐνώπιον πάντων τῶν ὁμολογούντων τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τὸ ἐρώτημα : Ἐμπρὸς εἰς τὴν πρωτοφανῆ κρισιμότητα τῶν καιρῶν καὶ τὴν μεγάλην προσδοκίαν τῆς Δύσεως τί κάμνομεν ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι ; Αἰσθανόμεθα ὅσον πρέπει τὴν οὐσιώδη ἀποστολὴν μας νὰ διακονῶμεν τὴν ἀληθειαν καὶ τὴν ἐνότητα ; Καὶ μὲ τὴν αὐτὴν θερμότητα αἰσθημάτων ἀναπτύσσονται εἰς τὸ δεῦτερον μέρος τὰ κεφάλαια : Ἀναγνώσεις καὶ μετάνοια, Χαρακτηριστικὰ τῆς Ἐκκλησίας μας, Ἐναντι τῶν συγχρόνων προβλημάτων, Ἐκκλησιαστικὴ δεοντολογία, Ἡ ὀρθόδοξος γραμμὴ, ἐν δ' ἐπιμέτρῳ Εὐγνώμων ἀνάμνησις.

Ἐν ἐκάστῳ κεφαλαίῳ ἐκτίθενται συνοπτικῶς βαθυστόχαστοι καὶ μεσταὶ ἐνοιῶν καὶ διδασχῶν Ἀληθεῖαι. Λαμβάνομεν π.χ. ἐκ τοῦ κεφ. «Χαρακτηριστικὰ τῆς Ἐκκλησίας μας» τὰς παραγράφους : Προσευχομένη Ἐκκλησία, Ἁγία, Διακονοῦσα, Ποιμαίνουσα καὶ Ἱεραποστολική, Μελετῶσα καὶ ἐμβαθύνουσα, Ὁμολογοῦσα, Συνεργαζομένη. Ἐκ τοῦ κεφ. «Ἐναντι τῶν συγχρόνων προβλημάτων» λίαν ἐμφαντικαί εἶναι αἱ παράγραφοι : Διεθνή προβλήματα (ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου), Πολιτικοκοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ προβλήματα, Οἰκογένεια — Γάμος — Γυναῖκα, Νεότης — Ἀγωγή, Ἐπιστήμη, Τεχνικὴ, Μέσα διαδόσεως ἰδεῶν, Καλαὶ Τέχναι, Οἱ ἄπιστοι. Ἐκ τοῦ κεφ. «Ἐκκλησιαστικὴ δεοντολογία» διδασχικαὶ καὶ λίαν ἐνδιαφέρουσαι εἶναι αἱ παράγραφοι : Διαχριστιανικὸς Διάλογος, Κωδικοποιήσεις τῶν ἱ. Κανόνων καὶ Κανονικῶν Διατάξεων, Λειτουργικὴ ἀνακαινίσις, Πλουτισμὸς τοῦ Ἀγιολογίου, Συμμετοχὴ λαϊκῶν, Ἐκκλησιαστικαὶ Τέχναι, Ἀξιοποιήσεις Θεολόγων, Ἱερέων καὶ Μοναχῶν.

Ἐκθεσις γλαφυρὰ καὶ συναρπαστικὴ, μεμεστωμένη σύνθεσις καὶ ζωηρὰ ὅσον καὶ ἐνθερμος προβολὴ ἰδεῶν καὶ πεποιθήσεων τῶν εὐσεβῶν συντακτῶν τοῦ βιβλίου, ἀποτελοῦν τὰ κύρια γνωρίσματα τῶν συντακτῶν τοῦ «Γράμματος». Ἄλλ' ὑπὲρ πάντα διαφαίνεται ὁ ἱερὸς πάντων τῶν συντακτῶν ζήλος πρὸς ἀνακαινίσις τῶν ἀνακαινιστέων ἐν τε τῇ Ἑλληνορθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ μας καὶ τῇ Θεολογίᾳ μας πραγμάτων.

Εἰς τὰ ἐκτιθέμενα ἐπὶ μέρους μεγάλα πράγματι προβλήματα δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν καὶ διαφέρουσαι ἀπόψεις. Πάντως ἡσθάνθημεν ἱκανοποίησιν καὶ εὐχαρίστησιν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἔργου. Ζῶμεν ἀσφαλῶς εἰς ἐποχὴν μεταβατικὴν, ὑπὸ πολλῶν ἀπόψεων. Τὸ αἴτημα ἴδιον τῆς ἀνακαινίσεως τῶν πραγμάτων καὶ τῶν τρόπων δραστηριοποιήσεως τῆς στρατευομένης Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας ἀπέβη πάγκοινων αἴτημα, ἀποδεικνύον οὕτω καὶ τὸ ἀνατέλλον μέγα ἐνδιαφέρον τοῦ Πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τῶν νέων ἀναζητήσεων καὶ συζητήσεων ὑπὸ τῶν ἐγγύτερον τοῖς προβλήμασι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καὶ Θεολογικοῖς ἰσταμένων, ὅπως ἴσως ἔσονται θ' ἀποβῆ ἐν τέλει καὶ κἀτι τι διδασχικὸν καὶ ἐπωφελές. Οἱ εὐσεβεῖς συντάκται τοῦ «Γράμματος» ἄς εἶναι βέβαιοι ὅτι ἡ πνευματικὴ των συμβολὴ δὲν θ' ἀποβῆ ἐπὶ ματαίῳ.

Κ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ἹΕΡΩΝΥΜΟΣ
† Ὁ Τριφυλίας καὶ Σταγῶν ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν: Δρχ. 50, 75, 100 ἔτησίως.
Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: 30 ἔτησίως.
Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.
Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 4.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κων. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Πρὸς τὴν σπουδάζουσαν νεότητα.

Ἡ ἐκλογὴ καὶ χειροτονία τεσσάρων νέων Μητροπολιτῶν.

Νομοθετικὸν Διάταγμα ὑπ' ἀριθ. 23/1968.

Μητροπολίτου Καλαβρίας Αἰμιλιανοῦ, Θέματα ἐν ὄψει τῆς Συνόδου.

Μητροπολίτου Ἡλείας Ἀθανασίου, Ἡ ἐπισκοπικὴ ὀργάνωσις καὶ διοικήσις τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας.

Π.Ι. Μπρατσιώτου, Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου—Ἀκαδημαϊκοῦ, Ἀρχιεπίσκοπος Χροσόστομος Παπαδόπουλος.

Ἰωάννου Καρμύρη, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἑλληνικὸν Κολλέγιον ἐν Ἀμερικῇ.

Μάρκου Σιώτη, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως.

Σόλωνος Γ. Νινίκα, Φιλάρητος Μητροπολίτης Μόσχας (1782-1867).

Πρωτοπρεσβ. Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου, Φροντιστήριον στελεχῶν ἐκκλησιαστικῆς προνοίας.

Κων. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Φράντς Dölger, (4.10.1891—4.11.1968).

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων.

Τὰ περιεχόμενα τοῦ τόμου ΜΕ' (1968) τῆς «Ἐκκλησίας».

Βιβλιοκρισίαι.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ

Λένορμαν 185 — Ἀθῆναι — Τηλ. 530.318

Υπεύθυνος Τυπογραφείου Δημήτριος Β. Δεσποτάκης

Λεωφόρος Ἡρώων 26, Περιστέρη